

Riksdagens protokoll

2012/13:120

Tisdagen den 11 juni

Kl. 13.00 – 15.58

18.00 – 20.35

Protokoll
2012/13:120

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 juni.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:451

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:451 Kvinnor och barn i rättens gränsland
av Amineh Kakabaveh (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 28 juni 2013.

Skälet till dröjsmålet är redan tidigare inbokade engagemang och resor.

Stockholm den 5 juni 2013

Utbildningsdepartementet

Maria Arnholm

Interpellation 2012/13:470

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:470 Den svenska modellen
av Marie Granlund (S)

Interpellationen kommer att besvaras 27 juni 2013.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 31 maj 2013

Socialdepartementet

Stefan Attefall (KD)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:473 Ökad och säker cykeltrafik
av Jens Holm (V)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 26 juni 2013.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 5 juni 2013

Näringsdepartementet

Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Enligt uppdrag

Christina Nyström

Tf. expeditionschef

Interpellation 2012/13:475

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:475 Arbetsmarknadspolitikens roll i samhället
av Meeri Wasberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 25 juni 2013.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 3 juni 2013

Arbetsmarknadsdepartementet

Hillevi Engström (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Civilutskottets betänkande 2012/13:CU18

Utbildningsutskottets betänkanden 2012/13:Ubu7 och Ubu19

Kulturutskottets betänkande 2012/13:KrU9

Finansutskottets utlåtande 2012/13:FiU40

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2012/13:K4 och K5 till konstitutionsutskottet

2012/13:U23 till utrikesutskottet

2012/13:N15 till näringsutskottet

Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Maria Stenberg har frågat arbetsmarknadsministern om hon avser att vidta några åtgärder för att säkerställa att generationsskiftet inom de viktiga välfärdsjobben inte påverkar kvaliteten och tillgängligheten, speciellt med tanke på glesbygdskommunernas utmaningar. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som kommer att besvara interpellationen.

Jag har nyligen svarat på liknande frågor från Maria Stenbergs partikamrater. Låt mig först säga att jag delar engagemanget när det gäller vikten av att säkerställa kompetensförsörjningen inom välfärdssektorn. Här spelar naturligtvis gymnasieskolans yrkesprogram en mycket viktig roll. Även vuxenutbildningen är betydelsefull, och från och med 2009 har det på regeringens förslag gjorts omfattande satsningar på yrkesinriktad vuxenutbildning på gymnasial nivå, så kallad yrkesvux, där en stor andel årsplatser gått till utbildning inom vårdsektorn. Därutöver har Socialstyrelsen uppdragits att genomföra kompetenssatsningen Omvårdnadslyftet.

Regeringen bedömer att en nyckelfråga för yrkesutbildningens attraktionskraft är att den håller hög kvalitet, leder till skicklighet i yrket och möjliggör en övergång till arbetslivet direkt efter examen. Samtidigt får inga program utgöra återvändsgränder, och alla elever ska erbjudas möjlighet att också förbereda sig för högre studier. Därför finns det i dag en rättighet för eleverna på yrkesprogrammen att inom gymnasieskolan skaffa sig grundläggande behörighet till högre utbildning.

Inom vård- och omsorgssektorn riskeras brist på arbetskraft framöver, och betydligt färre elever har sökt sig till dessa utbildningar under 2000-talet jämfört med början av 1990-talet. För att säkra kompetensförsörjningen på området har regeringen därför lämnat ett uppdrag till Statens skolverk om utveckling av vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiet. Skolverket ska utreda om det är lämpligt att till exempel utfärda en särskild undersköterskeexamen för elever med yrkesexamen från programmet. Dessutom ska en särskild inriktning föreslås för den som vill utbilda sig vidare till sjuksköterska.

Låt mig avsluta med att påpeka att yrkesutbildningens ökade attraktionskraft är ett delat ansvar mellan utbildningsväsendet och arbetslivet. Utbildningsväsendet måste erbjuda yrkesutbildning av hög kvalitet med relevant innehåll, och olika branscher måste visa på karriärmöjligheter och erbjuda attraktiva arbetsplatser för att attrahera ungdomar till yrkesutbildningar.

Anf. 2 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Tack för svaret, utbildningsminister Björklund! Precis som du påpekade ställde jag från början min fråga till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström. Det gjorde jag med utgångspunkt i generationsskifte, välfärdsjobbets framtid, kvalitet och tillgänglighet och med den extra lilla knorren att ha glesbygdsperspektivet i fokus. Men jag har ingenting emot att debattera med utbildningsministern. Det ska bli rätt intressant.

Fru talman! Jag känner en oro för mitt eget yrke, undersköterska, inte för att yrket inte behövs eller för att det inte finns jobb att få utan för att rekryteringen till yrket går så trögt. På många håll gapar gymnasieskolans yrkesprogram tomt. Generationsskiftet inom välfärdens yrken går helt enkelt trögt. Det oroar.

Eftersom jag bor i glesbygdskommunen Arjeplog med 3 054 invånare och en åldrande befolkning känner jag en extra oro för oss som bor i glesbyden ganska långt norrut. Vi kommer att få, eller vi har rättare sagt redan i dag det tufft att nyrekrytera. Det gäller inte bara undersköterskor utan även lärare, sjuksköterskor och tjänstemän till den kommunala förvaltningen, för att inte tala om läkare. Det oroar.

Arjeplog, precis som många andra små kommuner, erbjuder förhoppningsvis en variation i innehållet på jobbet, men vi klarar sällan av att erbjuda de löner som de större städerna kan erbjuda. Det innebär, som jag ser det, att vi riskerar att kvaliteten kan bli lidande i den andra änden. Äldre, sjuka och barn kan få en minskad kvalitet eftersom svårigheten att nyrekrytera är så stor. Det oroar.

Fru talman! Jag tror att vi är många som känner till och kan läsa om sjukhusen som inte kan rekrytera sjuksköterskor, läkare och undersköterskor. Semestertiden närmar sig, och oron blir större och större. I tidningar hemma i Norrbotten kunde man i dag läsa att Kalix sjukhus stänger ett antal vårdplatser på grund av svårigheter att rekrytera sjuksköterskor. Belastningen på den personal som jobbar året runt ökar, och erbjudandena om att skjuta på sin sommarsemester kommer ofta som ett brev på posten. Stressen och kraven ökar, och vi vet vart det leder. Det leder till ökad ohälsa med ökad sjukfrånvaro. Många kvinnor betalar priset för ett pressat arbetsliv.

Många äldreboenden, sjukhem, trygghetsboenden och hemtjänster behöver nya medarbetare. Skolan behöver anställa lärare, och socialtjänsten behöver socialarbetare. Kommunerna behöver anställa byggnadsingenjörer och väldigt många andra kommunala handläggare. Välfärdens yrken behöver helt enkelt nyanställa, och det finns en framtid för dem som väljer de yrkena.

Men den verkligheten i bagaget blir för min del utbildningsministerns regeringskollega finansminister Anders Borgs uttalande på en konferens som hölls för kommuner och landsting helt obegripligt. Eller också är det fullständigt begripligt om det finns en önskan att trycka ned lönerna och lägga sig i lönebildningen. Därför måste jag fråga utbildningsministern om han håller med Anders Borg om att lönerna inom välfärdsyrkena är för höga och behöver hållas tillbaka.

Anf. 3 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Tack för en intressant interpellation, Maria Stenberg! Och tack för ett uttömmande svar om regeringens politik på området, utbildningsministern!

Jag begärde ordet därför att jag studsade till vid slutklämmen i utbildningsministerns kommentar till frågeställningarna som restes av interpellanten. Där står det att det gäller också att erbjuda attraktiva arbetsplatser. Maria Stenberg nämnde också i sin kommentar till svaret att det är viktigt. Glesbygdspromblematiken i norr handlar naturligtvis om att om vi ska ha möjlighet att över huvud taget få arbetskraft som underskö-

terskor och sjuksköterskor måste också läkare kunna stimuleras till att arbeta i glesbygd.

Det handlar om att vid sidan av yrkesutbildningen erbjuda en vision framåt. Hur kommer den här arbetsplatsen att se ut? Kommer det att vara en stimulerande arbetsplats till innehållet? Det är klart att om man, när det gäller vård- och omsorgsbiten, har en hög medicinsk kompetens innebär det i sig en fortbildning på arbetsplatsen som ofta stimulerar till valet av yrke.

Det är naturligtvis viktigt att också notera den här regeringens ambition att öka mångfalden av dem som bedriver vård- och omsorgsverksamhet i så måtto att det ska finnas många olika affärsidéer för att möta den arbetskraft som kan lockas in efter att ha genomgått en yrkesutbildning inom vård- eller omsorgssektorn. Då kan de erbjudas arbete inte bara hos offentliga arbetsgivare utan också hos entreprenöriella arbetsgivare som kanske i många stycken, som jag har sett vid mina besök på äldreboenden, ger olika alternativ till medarbetarna att inblanda sig i. Det kan handla både om uppbyggnaden av verksamheten och om att kunna påverka innehållet i verksamheten på ett annat sätt än vad till exempel jag själv, som har varit offentliganställd i hela mitt liv, har upplevt att min arbetsgivare har givit mig utrymme att göra.

Vi behöver få ett större engagemang för de välfärdstjänster som vi verkligen är överens om är hotade av att inte få en succession av nya, pigga medarbetare, och då gäller det naturligtvis att utbildningsväsendet tar sitt ansvar. Jag tycker att utbildningsministern på ett förtjänstfullt sätt har beskrivit hur det verkligen förhåller sig när det gäller möjligheterna för den som vill som går ett yrkesinriktat program att också välja högskolebehörighet. Man kan välja bort den, men man kan också välja till den. Det är ett aktivt val som den enskilde har.

Sedan handlar det i mångt och mycket om att arbetsmiljön och arbetsplatsen ska vara stimulerande. De två huvudfaktorerna där är, tror jag, att arbetet har ett intressant innehåll, så att man redan när man väljer sin yrkesutbildning tycker att det ska bli spännande och vill fortsätta att förkovra sig inom yrket och att det finns olika arbetsgivare att välja mellan.

Sist men inte minst, eftersom det här, än så länge, är kvinnodominerade yrken – vi får hoppas att den trenden bryts – handlar det om att vi också behöver få ett företagande inom vård- och omsorgssektorn som drivs och etableras av kvinnor som vågar och vill anställa fler. Tack vare inte minst regeringens ambitioner med lagen om valfrihet ökar möjligheterna att få entreprenöriell verksamhet att komma in i välfärdstjänsterna på ett helt annat sätt än när Socialdemokraterna styrde och huvudsakligen ville ha offentligt driven verksamhet som begränsade möjligheterna att utveckla affärsidéer och därmed stimulera unga medarbetare i vård- och omsorgssektorn att delta och stimulera sin vidareutveckling. Så småningom hoppas jag få se allt fler kvinnor som vill och vågar ta ansvar för att utveckla en egendrivna vård- eller omsorgsverksamhet.

Anf. 4 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Den diskussion vi har sönderfaller i några olika delar. Klarar vi av att på nationell nivå rekrytera tillräckligt många till välfärdsutbildningarna? Vill man sedan jobba i den sektorn med tanke på anställ-

ningsvillkoren? Sedan finns också den särskilda dimensionen att vissa delar av landet, till exempel den del som interpellanten kommer från, har svårare på detta område liksom på flera andra områden att rekrytera kvalificerad arbetskraft. Det är olika problem som kräver lite olika lösningar.

När det gäller utbildningsvolymerna i Sverige, om vi nu talar om sjukvården och äldreomsorgen i första hand, har vi inga som helst problem med läkarutbildningarna. Söktrycket är jättestort. Vi skulle kunna dubblera antalet platser och fortfarande ha högkvalificerade studenter. Det är mer utbildningskvaliteten som skulle lida skada av en mycket forcerad utbyggnad. Men vi bygger ut läkarutbildningen nu. Där har vi alltså inga problem att totalt sett rekrytera till utbildningarna. Det har vi heller inte på sjuksköterskesidan. Vi har ett starkt söktryck till sjuksköterskeutbildningarna. Även när det gäller interpellantens geografiska hemområde har till exempel Umeå universitet ett starkt söktryck till sjuksköterskeutbildningen. Vi bygger nu dessutom ut sjuksköterskeutbildningarna över hela Sverige för att kunna rekrytera ännu fler.

När det däremot gäller den personalkategori som interpellanten pekar på, nämligen undersköterskor, är det ett svagt söktryck. Det går tillbaka till när den tvååriga utbildningen gjordes treårig. Det medförde ett drastiskt fall i utbildningsvolymerna, och söktrycket har efter det legat på en mycket lägre nivå. Det är möjligt att det var att den blev treårig som påverkade, men det finns en annan aspekt på detta också, och det är att medan den tidigare tvååriga utbildningen hade en utpräglat medicinsk inriktning – målbilden var att jobba i sjukvården – kom det i stället att bli att målbilden var att jobba i äldreomsorgen, och utbildningen döptes om till omvårdnadsprogrammet. Vi kan resonera om hur klokt det var. Ungdomar väljer som de gör, och den här utbildningen kom att bli betydligt mindre attraktiv för ungdomar i och med detta.

Det är bakgrunden till att jag har bett Skolverket att titta på om vi kan göra vård- och omsorgsprogrammet mer attraktivt. I det ligger att ge undersköterskeexamen en särskild inriktning för vidareutbildning till sjuksköterska och att faktiskt stärka den medicinska profilen, därför att förändringen inom äldreomsorgen också går mot att personalen där successivt kommer att få mer medicinskt ansvar.

Jag tror att det är några delar i att förbättra attraktiviteten i detta program. Dock, ska sägas, är vård- och omsorgsprogrammet väldigt stort inom vuxenutbildningen. Om man bara tittar på gymnasieskolan ser man att det är alldeles för få undersköterskor som utbildas, men tittar man på vuxenutbildningens undersköterskeutbildning ser man att den är större än gymnasiet i dag. Det behöver inte vara fel. Ofta är det personer som kommer från andra länder som jobbar som vårdbiträden i äldreomsorgen. Inte sällan är det så, men det är naturligtvis också många som kommer från Sverige. De jobbar några år, och sedan läser de vidare med den yrkeserfarenhet som de då har. Det är naturligtvis inte fel. Tvärtom är det ju bra att man har med sig kompetens in i utbildningen. Men långsiktigt skulle vi behöva förstärka attraktiviteten även i gymnasiet vård- och omsorgsutbildning, och därav detta uppdrag som vi har givit Skolverket.

Anf. 5 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Okej, låt oss diskutera gymnasieskolan, yrkesprogrammen och min egen yrkeskår undersköterskorna. Jag blir faktiskt lite glad

när jag hör om utbildningsministerns ambitioner när det gäller omvårdnadsprogrammet. Hur det än är finns det en brist. Som jag försökte säga orkar vi i glesbygden inte hålla jämn takt med de större städerna när det gäller löneutvecklingen. Det handlar inte bara om undersköterskor utan också om lärare, sjuksköterskor och även läkare.

Utbildningsministern har gjort om gymnasieskolan och, lite förenklat, delat upp den i två spår. Det ena spåret är yrkesprogrammen, och det andra är de högskoleförberedande programmen. Det är meningen att yrkesprogrammen ska slussa ett antal unga direkt ut på arbetsmarknaden. Det är det som är problemet med till exempel omvårdnadsprogrammet, alltså att jobben finns men söktrycket är litet.

Unga människor är kloka. Det är inte säkert att man vill vara undersköterska i 45–50 år. Tröskeln kan också vara för hög när man är 35–40 år och vill läsa vidare till sjuksköterska, sjukgymnast, ingenjör eller vad man nu vill bli om man behöver läsa in ett antal ämnen. Jag och mitt parti tror att det inte är bra om yrkesprogrammen inte ger behörighet till högskola. Jag vet att det är fritt att välja de kurserna, men de följer inte med i grundutbildningen, och det är ett bekymmer.

Därför blir utbildningsministerns skoldebatt lite uppochnedvända världen för mig. Jag sysslar mest med arbetsmarknadspolitik, men jag följer skoldebatten lite grann ändå. Utbildningsministern agiterar mycket för prov, provtillfällen, kunskap och kärnämnen och så vidare hela vägen genom grundskolan.

Någonstans där, när det börjar vara tre år kvar tills du ska ut i yrkeslivet, tappas det bort när det gäller de unga som väljer yrkesprogrammen. Det är mycket märkligt att det i skoldebatten inte tas med att om man väljer att bli undersköterska ska man senare i livet kunna välja att göra någonting annat. Man kanske inte vill jobba i yrket i 40 år.

Utbildningsministern brukar säga att vissa ungdomar ska bli skickliga yrkesmän och yrkeskvinnor, att alla inte vill bli akademiker. Nej, det kanske de inte vill, men det kanske inte heller är till hundra procent självklart att du vet exakt vad du vill göra hela ditt yrkesverksamma liv när du är 15–16 år och ska välja gymnasieprogram.

Jag tror inte att uppdelningen på yrkesprogrammen underlättar rekryteringen av nya medarbetare till välfärdssektorn, framför allt inte till omvårdnadsprogrammet. Därför har jag två frågor, eftersom utbildningsministern inte svarade på min förra fråga. Varför fullföljer utbildningsministern inte sin skolpolitiska debatt om höga kunskapsmål även för dem som går yrkesprogrammen? Delar utbildningsministern finansministerns uttalande på SKL-konferensen att lönerna borde ned i välfärdssektorn?

Anf. 6 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Jag tycker att vi nu närmar oss pudelns kärna i den här debatten, eller snarare den skillnad som råder mellan Alliansens syn på yrkesutbildning och möjligheten att gå vidare i livet och Socialdemokraternas utgångspunkt, som är att i princip alla ska förberedas för högskola. Det är Socialdemokraternas mål.

Jag har själv erfarenhet av att arbeta som vårdbiträde när den typen av verksamhet var ganska utbredd i landet. Då upplevde flera av mina kolleger det som ett väldigt arbetsamt krav att utbilda sig till undersköterska

när man i många år hade haft en vårdbiträdesfunktion. Det fanns förstås också de som gladdes åt detta, och det fanns vårdbiträden som långt tidigare valt att gå vidare till både sjuksköterske- och läkarutbildning.

Det speglar hur individer, som jag upplever det, tar sig fram. Det finns de som är stolta och glada över att de har en yrkesutbildning som inte gör anspråk på behörighet till högre utbildning på universitet. Sedan finns det de som har precis den ambitionen, och min uppfattning är att de skaffar sig den kompetensen, den behörigheten.

Att tvinga alla människor som vill ha en yrkesidentitet – nu handlar det om vård och omsorg, men i Socialdemokraternas paradigm handlar det om all typ av yrkesförberedande utbildning – till att ha behörighet till högre utbildning, som de kanske aldrig kommer att utnyttja, kan kännas som både stressande och som ett krav och någonting bortkastat – om man inte i stället vill förkovra sig i det yrke man faktiskt passionerat har valt.

Min erfarenhet av vården och omsorgen, så som den har utvecklats, stämmer väl med vad utbildningsministern sade, att söktrycket till undersköterskeprogrammet började dala när man tvingade fram en längre utbildning. Om det stämmer har i så fall Socialdemokraternas politik, att tvinga alla som vill in i ett yrkesprogram att skaffa sig högskolebehörighet, blivit en negativ faktor när det gäller att rekrytera folk till dessa viktiga yrken. Jag är glad att vi försöker hålla den utvecklingen stängd.

Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Interpellanten fick det att låta som om söktrycket till undersköterskeutbildningen kraftigt sjunkit under min tid som utbildningsminister. Det är ett missförstånd. Det sjönk på 90-talet, efter att utbildningen gjordes treårig och efter att man krävde högskolebehörighet för alla. Det sjönk drastiskt. Söktrycket till det programmet halverades i flera omgångar under 90-talet. Om slutsatsen då är att högskolebehörighet är det avgörande har man missat något viktigt när det gäller att dra slutsatser av vad som hände på 90-talet.

Jag tror att det finns flera aspekter. En är den som jag nämnde, att man ändrade inriktning från en mer medicinsk sjukvårdsinriktning till en inriktning mot äldreomsorg. Vi kan tycka vad vi vill om det, men ungdomar tycker ofta att det är mer spännande med sjukvård än med äldreomsorg. Det gjorde att söktrycket sjönk.

Uttunnningen av undersköterskebegreppet som har skett tror jag också är central. Den tidigare tvååriga vårdlinjen var väldigt tydlig – man blev undersköterska, och den rollen var tydlig. I dag är det mycket mer otydligt i vårdsektorn, vilket bland annat beror på att vårdbiträdena helt har försvunnit. De allra enklaste arbetsuppgifterna utförs plötsligt av undersköterskor i stället för som tidigare av vårdbiträdena. Det har med säkerhet bidragit till att undersköterskeyrkets attraktionskraft minskat.

Det är många förändringar som spelat in. Vi ska inte tro att lösningen är att man ska bli universitetskompetent, att det skulle pumpa upp söktrycket. Det finns inget som tyder på det. Det var när man införde det kravet som söktrycket sjönk.

Sedan för interpellanten en mer generell utbildningspolitisk debatt om yrkesprogrammen och frågar om man inte ska ha så höga mål som möjligt på yrkesprogrammen. Jag tycker att det ligger en nedvärdering av yrkeskunskaper i interpellantens resonemang. Interpellanten säger att vi

från Alliansens sida sänkt kunskapskraven på yrkesprogrammen. Det har vi inte alls gjort. Vi har höjt kunskapskraven när det gäller yrkeskunskaper, men det ser ni inom Socialdemokraterna inte, för ni stirrar er blinda på högskolebehörigheten. Det är det enda som räknas. Det är den största nedvärderingen av yrkesprogrammen, att man inte räknar yrkeskunskaper. Det enda som räknas är att alla ska bli universitetskompetenta. På kuppen slår ni ut rätt många ungdomar som inte mår med att bli universitetskompetenta. Det är vad ni gör på kuppen.

Jag delar verkligen Finn Bengtssons synpunkter. När jag möter mina europeiska kolleger, utbildningsministrarna i EU, sitter nästan alla med ungefär samma problem – ett sjunkande intresse för yrkesutbildningar under några årtionden. Det beror på att i alla dessa länder, i hela västvärlden, har en stark trend varit att alla måste bli högskolebehöriga. Det är det enda som räknas. Alla ska gå på universitet i framtiden, de andra jobben försvinner nog. Men nu upptäcker vi att de inte försvinner, att de finns kvar. De kanske är färre, men de finns kvar. Universitetskompetens kan inte vara det enda som räknas.

Nu inrättar vi från regeringens sida lärlingsutbildningar. Vi inrättar yrkeshögskola, yrkesvux, en ny yrkesläroutbildning. Vi gör en lång rad reformer på yrkesutbildningsområdet, som i årtionden försumrades i Sverige. Allt var nämligen fokuserat på att alla skulle gå på universitetet. Så kan det inte vara. Samhället fungerar inte om alla är akademiker. Dessutom vill inte alla bli akademiker. Kräver man att alla ska bli det kommer många att slås ut. Det är vad som sker. Tro därför inte att det är det som är svaret.

Jag håller helt med interpellanten om att vi måste öka attraktionskraften i vård- och omsorgsprogrammet. Det är inte en utbildningspolitisk fråga, utan vårdsektorn, landstingen – Norrbottens och Västerbottens läns landsting som vi i huvudsak talar om – måste fundera över sin roll som arbetsgivare, ifall de sitter kvar i stelbenta gamla organisationer som behöver förnyas, och se till att ha anställningsvillkor som gör yrket attraktivt. Skolväsendet löser inte alla problem, men att kräva att alla ska bli akademiker är inte lösningen.

Anf. 8 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Nej, jag kräver inte att alla ska bli akademiker. Däremot är det bra om man har den möjligheten ifall man vill det senare i livet.

Det är lite intressant att höra att vi tvingade fram en längre gymnasieutbildning och att söktrycket på omvårdnadsprogrammet därför blev lägre. Det tål att synas i kanten. Däremot tror jag att utbildningsministern har rätt när han säger att en orsak kan vara att omvårdnadsprogrammet gått från att vara medicinskt inriktat till att mer riktas mot omvårdnadssidan. Precis som utbildningsministern säger tycker unga att medicin är mer spännande än omvårdnad.

Om man då som undersköterska senare i livet upptäcker att nej, jag vill bli sjuksköterska eller lärare eller någonting annat som kräver en universitetsutbildning är det praktiskt och bra att den möjligheten finns i ryggsäcken, att den funnits med sedan gymnasieskolan. Vi tror att det är bra att man rustar de unga för den framtid de är på väg mot.

Sverige har en jättehög ungdomsarbetslöshet, närmare 25 procent. I förhållande till jämförbara länder har vi en skyhögt ungdomsarbetslöshet. Det kan inte vara någon större överraskning för utbildningsministern att det är så. En del av jobben finns i välfärdssektorn. Jag tvivlar på att yrkesprogrammen med den förändring som skett har gjort dem mer attraktiva. Om ambitionen varit att få fler att söka exempelvis till omvårdnadsprogrammet tvivlar jag på att man genom att sänka kunskapskraven och rikta in sig på yrkeskunskaperna, som utbildningsministern säger, gjort det mer attraktivt för unga att jobba i yrket.

Sedan skulle jag kunna ha en lång debatt om själva yrket, men det räcker inte min talartid till.

Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Det är väl ändå bra om vi har något att stödja oss på när vi kastar ur oss påståenden.

När det gäller att ungdomsarbetslösheten skulle bero på min gymnasiereform har de första eleverna inte ens gått ur det nya gymnasiet, för det första. För det andra kom det häromdagen en stor forskningsrapport från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU. De skulle hitta förklaringar till varför den svenska ungdomsarbetslösheten är hög – för det är den.

IFAU pekar ut det treåriga gymnasiet med krav på högskolebehörighet som en avgörande faktor för att Sverige har en högre ungdomsarbetslöshet. Bakgrunden till det är inte den interpellanten säger, alltså att det är bra om alla har med sig kunskaper. Det håller jag med om – om alla grejade att läsa in högskolebehörighet vore det fantastiskt; då är det en jättebra reform. IFAU konstaterar dock att det har skapat en massutslagning att alla ska tvingas läsa in akademisk behörighet. Alla måste inte bli akademiker, men alla ska tvingas läsa in akademisk behörighet i er gymnasieskola.

Det har skapat en massutslagning. En tredjedel av varje årskull når inte målen, och så har det varit i 20 år. Det är därför vi gör om gymnasiet. Enligt IFAU är detta orsaken. Att säga att den gymnasiereform den här regeringen har genomfört har orsakat ungdomsarbetslösheten förstår jag inte hur man får ihop, för de första eleverna har inte ens gått ur det nya gymnasiet. Det är den gamla gymnasieskolan, som vi nu lämnar, som är huvudorsaken till ungdomsarbetslösheten – enligt IFAU.

Fru talman! Vi behöver öka attraktionskraften i vårdutbildningarna. Det pågår ett arbete, och regeringen har gett ett uppdrag till Skolverket. Jag delar uppfattningen att vård- och omsorgsprogrammet måste bli mer attraktivt, och jag har redogjort för de förändringar vi planerar. Jag uppfattade att interpellanten höll med om flera av dem. Sedan får vi ta ställning till förslagen när de kommer från våra myndigheter. Det ligger naturligtvis också ett ansvar hos landsting och kommuner att göra dessa yrken attraktiva när det gäller anställningsvillkor och annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 10 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Fredrik Lundh Sammeli har frågat mig vilka initiativ jag tänker ta så att de nya yrkesprogrammen rustar unga människor både för yrkeslivet och för kommande behov av studier.

Sverige behöver yrkesutbildning av hög kvalitet för att klara den globala konkurrensen. Gymnasieskolans yrkesprogram utgör en viktig del av den nationella kompetensförsörjningen. Yrkesutbildningarna ska hålla hög kvalitet, leda till skicklighet i yrket och möjliggöra en övergång till arbetslivet direkt efter examen. Samtidigt får inga program utgöra återvändsgränder, och alla elever ska erbjudas möjlighet att förbereda sig för vidare studier.

Därför finns det i dag en rättighet för eleverna på yrkesprogrammen att inom gymnasieskolan skaffa sig grundläggande behörighet till högre utbildning. Skolverket arbetar för närvarande, på regeringens uppdrag, med att förändra vilka kurser som huvudmännen får erbjuda eleverna på de olika yrkesprogrammen, i syfte att det på samtliga yrkesprogram ska vara möjligt att erhålla grundläggande behörighet inom ramen för 2 500 gymnasiepoäng. Dessutom har den som har yrkesexamen rätt att senare läsa in den grundläggande behörigheten inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen.

Jag vill också upplysa Lundh Sammeli om att Skolverket i sin senaste lägesbedömning konstaterar att man för närvarande inte har kunskap om orsakerna till ungdomars gymnasieval.

De senaste åren har regeringen vidtagit en rad åtgärder som syftar till att öka kvaliteten i yrkesprogrammen och därmed även attraktionskraften. Låt mig nämna några av regeringens insatser. Skolverket har fått resurser för att genomföra insatser för att höja kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Satsningar görs för att utbilda handledare på arbetsplatserna och för att öka antalet yrkeslärare med lärarexamen. Skolinspektionen och Statens skolverk har fått permanent ökade anslag för att kunna öka sitt fokus på yrkesutbildning.

Avslutningsvis vill jag peka på att det tar tid innan åtgärderna ger effekt i form av något slags kraftigt märkbar ökad andel sökande till yrkesprogrammen och i form av färre avhopp och ökad genomströmning. Yrkesprogrammets kvalitet och attraktionskraft är en prioriterad fråga, och jag följer utvecklingen noga.

Anf. 11 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Jag får börja med att tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation om attraktiva yrkesprogram för jobb. Jag har ställt interpellationen utifrån att Sverige behöver yrkesutbildningar som har hög status och intresserar ungdomar.

I svaret som utbildningsministern ger finns en del bra delar, men verkligheten ser ju lite annorlunda ut. De två senaste åren visar på en skrämmande utveckling åt ett helt annat håll – och den debatten har pågått under lång tid – nämligen att andelen elever på gymnasiets yrkesprogram har minskat ganska radikalt. Vi kan alltid diskutera vad bakgrunden till raset är, men ett ras på 18 procent på två år är det.

Svar på
interpellationer

Svenskt Näringsliv, LO, lärarfacken, elevorganisationerna och många andra pekar på problemen. En undersökning Svenskt Näringsliv gjorde visar också att 25 procent av de elever som i dag går på högskoleförberedande program aktivt har valt bort yrkesprogrammen eftersom de inte ger högskolebehörighet. Jag kan bara tolka flykten från yrkesprogrammen som ett underkännande av regeringens gymnasiereform, som trädde i kraft 2011, och som att ministern och regeringen tänkte fel på den punkten.

Sedan gymnasiereformen genomfördes tappar nämligen yrkesprogrammen över hela landet elever, och en hel del program tvingas lägga ned. En rektor jag själv träffade på fordonsprogrammet hemma i mitt län, i Kalix, tycker jag på ett enkelt sätt fångade vad det hela handlar om: Man vet inte vad man kommer att drömma om i morgon och vill därför ha högskolebehörighet med sig i bagaget.

Skolverkets analys är väl inne på detsamma, alltså att en trolig förklaring till elevtappet är att den automatiska behörigheten till högskolestudier är borttagen och att dörren till högskolan upplevs som stängd. Ungdomar vill inte göra ett utbildningsval som begränsar framtida möjligheter att göra andra val. Det är någonting som också försvårar möjligheten till karriärbyte längre fram i livet.

Ministern pekar i sitt svar på att möjligheten finns att läsa in behörigheten. Det är en verklighet som stämmer, men det är också väldigt många elever som pekar på svårigheten och det tuffa i att lyckas med det parallellt med den utbildning man går. Det är många som har varnat för utvecklingen och också lyfter fram någonting från SKL som jag tycker är viktigt att ha med sig i debatten, nämligen att rågången mellan era yrkesutbildningar och högskoleutbildningar inte är särskilt bred. Utvecklingen ligger i stället någonstans däremellan.

I svaret på interpellationen riktar utbildningsministern in sig på en rad åtgärder som regeringen har vidtagit. Mina funderingar, med anledning av frågan i interpellationen, är: Finns det fler initiativ ministern avser att ta, eller är ministern nöjd med de yrkesutbildningar vi i dag har? Vad är det som har fått utbildningsministern att ändå ändra sig på punkten att tillföra möjligheten att läsa in högskolebehörighet inom befintligt program och befintliga poäng?

Anf. 12 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag vill också tacka statsrådet Björklund för svaret, som pekar på utvecklingsmöjligheter för de nya yrkesprogrammen i gymnasiet.

Det är intressant att återigen ta del av denna debatt. Den förs nästan varje vecka, vilket absolut pekar på att det finns ett jätteintresse. Det handlar inte minst om arbetsmarknadspolitiken, men vi landar alltid i utbildningspolitiken som grund för hur det sedan går för våra ungdomar och vuxna i arbetslivet.

När man lyssnar på Fredrik Lundh Sammeli och hör oron för sökt-rycket till yrkesprogrammen kan man tro att det kanske är sant – det kanske är så att den automatiska, grundläggande behörigheten påverkar ungdomarnas möjligheter att välja någonting annat. Låt oss då vrida tillbaka klockan till när Socialdemokraterna och Fredrik Lundh Sammeli

styrde politiken och den gamla gymnasieskolan, som varade fram till hösten 2011.

Tittar vi på resultaten våren 2011 på nationell nivå var det 40 procent som gick yrkesprogrammet som inte fick med sig något slutbetyg efter tre år. På de program där eleverna skulle ges högskoleförberedande behörighet var det 25 procent som lämnade efter tre år utan slutbetyg.

Den gamla gymnasieskolan var en treämnesskola. Det räckte med matte, svenska och engelska för att antas. Nu har det höjts till åtta ämnen. Det är grundskolans medskick in i gymnasiet som har påverkat kvaliteten. Vi har höjt intagningskraven. Det är fler praktiska moment. Det är mer tid ute på en arbetsplats.

Låt mig en gång för alla säga att det inte är ett program för skoltrötta elever. Yrkesprogram är någonting viktigt. Det är någonting som branschen och inte minst småföretagen efterfrågar. De skriker efter den kompetensen.

Fredrik Lundh Sammeli inleder med att fråga hur vi ska rusta ungdomarna, och han landar i grundläggande högskolebehörighet. Skolverket, inte Folkpartiet, har tagit fram fakta om hur eleverna presterat tre år efter att ha gått i den gamla gymnasieskolan.

Det var 40 procent som lämnade er gymnasieskolas yrkesprogram utan slutbetyg. De fick inte någon grundläggande behörighet. De hamnade i vuxenutbildningen och hos Arbetsförmedlingen. De har kostat samhället, och kostar fortfarande samhället, massor med pengar för att lappa och laga.

Det finns två vägval. Antingen gör man om yrkes- och lärlingsutbildningen så att eleverna lämnar gymnasieskolan med en fullständig gymnasieutbildning och får inträde in i arbetslivet, eller så fortsätter eleverna med studieförberedande, kompletterar inom vuxenutbildningen och läser vidare på högskolan.

Varför drar Socialdemokraterna inga slutsatser av den gamla gymnasieskolan? Hela er argumentation bygger på att allting fungerade perfekt i det gamla upplägget. Det är precis det som era kolleger i utbildningsutskottet, där jag är ledamot, står och säger i kammaren. De vill gå tillbaka till den gamla gymnasieskolan. Det säger vi nej till.

Anf. 13 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till utbildningsministern. En ganska väsentlig del av yrkesprogrammen är att du får lära dig yrket med arbetsplatslärandet och den praktik du gör på en arbetsplats. I dag innebär vissa yrkesprogram till vissa yrken att du ska gå ganska många timmar på en arbetsplats innan du får ut din licens och blir licensierad yrkesman.

Vi vet att arbetsplatserna i dag är pressade. Det är slimmade organisationer, pressade arbetsscheman, och så vidare. Det är inte bara yrkesprogrammets unga som behöver arbetsplatserna för att bli fullgoda anställbara medarbetare. De ska upplåta praktikplatser till långtidsarbetslösa, sjuka, nya svenskar, och så vidare.

Ovanpå det behöver arbetsplatserna ha väldigt skickliga handledare. Jag vet att utbildningsministern har sagt att man har avsatt pengar för det. Men det känns ibland som att skolan och arbetsplatserna inte riktigt lever

i samma värld. Det innebär att det blir svårt för unga att få en praktikplats som gör att de blir anställbara i slutändan.

Vi är överens om att målet är att de som går ut yrkesprogrammen ska bli anställbara på en arbetsplats. Men arbetsplatserna är i dag trängda, och arbetslivet är hårt.

Jag har en fråga till utbildningsministern. Hur ser han på möjligheten i den nya gymnasieutbildningen och yrkesprogrammen att tillgodose den del av arbetsplatslärandet som eleverna behöver ha så att de kommer ut på arbetsmarknaden och är anställbara?

Anf. 14 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Jag ska svara på den frågan. Jag ska dock börja med interpellantens frågor.

En tredjedel av varje årskull i det hittillsvarande, socialdemokratiska gymnasiet – så många ungdomar var det, lägg siffran på minnet – har slagits ut varje år. Om en årskull är 120 000 ungdomar, som kan vara ett genomsnitt de senaste 20 åren, har uppåt 40 000 av dem inte fullföljt gymnasiet.

Jag kan vänta ett tag medan interpellanten lyssnar klart på den nu som talar till honom.

Det är en tredjedel av varje årskull, upp till 40 000 ungdomar varje år, som inte har nått målen. De blev aldrig högskolebehöriga. De har slagits ut. Många av dem hoppade av helt och hållet. Andra gick färdigt men nådde inte målen och blev underkända. Det är vad ni nu vill ha tillbaka.

Det var inte en gymnasieskola för alla, som det hette när Göran Persson införde den. Det var en gymnasieskola med en av de största utslagningsmekanismerna i västvärlden.

Jag påpekade i en tidigare debatt att IFAU, det forskningsinstitut som har att utvärdera arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik i Sverige, pekar på att den treåriga gymnasieskolan med krav på alla att bli högskolebehöriga är en av de viktigaste förklaringarna till att Sverige har en högre ungdomsarbetslöshet än andra länder.

Det bör interpellanten i sitt nästa inlägg förhålla sig till när han kräver att vi ska återinföra detta krav som har slagit ut så många ungdomar. Det låter jämlikt att alla ska bli universitetskompetenta. Men inte ett enda land mer än Sverige har kommit på tanken att hela befolkningen ska bli universitetsbehörig.

Det vore bra om det fungerade i verkligheten. Jag förstår ambitionen. Men är det värt det när så många slås ut? Vi gör nu försök att ändra så att fler ska kunna fullfölja gymnasiet. Det räcker inte med att 100 procent av ungdomarna börjar gymnasiet. De ska gå färdigt och ta en examen.

Problemet ligger i att den som hoppar av och slås ut inte får något slutbetyg. Arbetsgivare blir väldigt tveksamma att anställa den personen. Personen har inget kompetensbevis och ingen examen. Man vet inte om personen klarar av att sköta ett jobb. Personen klarade inte av att sköta utbildningen. Så resonerar många arbetsgivare.

Detta är en viktig orsak till den höga ungdomsarbetslösheten. Det måste ni förhålla er till när ni nu kräver att det gamla gymnasiet ska komma tillbaka. Jag är inte säker på att den reform vi har lagt fram i varje detalj är rätt. Men detta avgörande vägval är rätt. Vi kan inte kräva att alla i ett land ska bli universitetskompetenta.

Det finns justeringar vi måste göra. Det kan finnas mer. Det är möjligt att vi till och med måste gå längre i differentieringar av olika utbildningar. Men att återinföra kravet på att alla i Sverige ska bli akademiskt behöriga med påföljd att en tredjedel varje år slås ut är en omänsklig syn på ungdomar.

Vad är det som har hänt i söktrycket? Några program har minskat. Det har minskat för flera av de yrkestekniska programmen. I gengäld har det ökat kraftigt för det nya teknikprogrammet. På det nya teknikprogrammet kan man läsa in ett fjärde år och bli gymnasieingenjör. Det har tagit elever från några av de yrkestekniska programmen. Det är vad som har hänt.

Är det dåligt? Industrin jublar i själva verket över att teknikprogrammet ökar. Vi kan nästan börja ifrågasätta om några av de yrkestekniska programmen ska vara kvar. Att teknikprogrammet ökar och att fler vill bli gymnasieingenjörer är det man har önskat. Det är mycket mer avancerat att vara industriarbetare i dag än vad det var på 1950-talet. Det är ingen tvekan om det.

Det är den stora förändringen i söktrycket som interpellanten väcker sin interpellation utifrån. De yrkestekniska programmen har minskat. De eleverna har i stället gått till ett teknikprogram. Det är väl bra? Industrin tycker att det är bra.

Anf. 15 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Jag ser med stor oro på att ansökningarna minskar samtidigt som det finns ett sådant stort behov av nya medarbetare i de yrken som programmen borde rusta för och utbilda till.

Om jag går tillbaka till mitt eget hemlän Norrbotten finns där en efterfrågan på yrkesutbildad personal. Många företag har svårt att rekrytera personal med rätt kompetens. Därför är yrkesutbildningar som är attraktiva för unga människor i dag och som är bra även för framtiden helt avgörande för Norrbotten och för vårt land.

Det är inte bara sakfrågan i sig som gör mig orolig utan också sättet att se på samhället och helheten. Bristande studieresultat, minskat antal sökande till yrkesprogrammen och en växande ungdomsarbetslöshet kan inte längre ses som ett individuellt problem. Det handlar om den enskilda människans framtid men också om Sveriges konkurrenskraft och möjlighet som nation.

Utvecklingen på arbetsmarknaden har ministern själv varit inne på. Det går mer och mer från traditionellt väldefinierade yrken till en bredare yrkesroll där också behovet av ett livslångt lärande är tydligt. Då går det inte att bygga återvändsgränder i svensk skolpolitik.

Kritiken mot regeringens skolpolitik är bred. Man behöver bara googla för att ha dagar av läsning, och bilden som framkommer är tydlig. Det handlar om en nedåtgående spiral; för få söker och kvaliteten sjunker. Samtidigt har företag svårt att hitta de personer de söker.

Återförandet av högskolebehörigheten är en viktig del, men det är inte allt. Den stora frågan är hur vi ska kunna säkerställa attraktiv utbildning som möter branschernas behov av medarbetare med rätt kompetens. Det är det debatten behöver handla om.

Vi kan alltid gå tillbaka och se hur det har sett ut tidigare, men såvitt jag vet har ingen annan utbildningsminister fått förtroendet att sitta så länge som utbildningsminister Björklund.

Det är nu vi bygger grunden för framtiden. Det handlar om att blicka framåt och titta på vad vi behöver förändra i den svenska skolpolitiken för att den ska bli ännu bättre. Det är en stor utmaning när bransch efter bransch pekar på att man har svårt att hitta personal med rätt kompetens och kunskap.

Färre och färre unga människor väljer yrkesprogrammen samtidigt som vi har en arbetsmarknad som inom de kommande åren kommer att ha ett stort behov av att anställa nya människor.

Vi behöver också titta på de yrkesprogram vi har. Här är avhoppet rätt många; man byter program och lämnar även dagens gymnasieskola utan slutbetyg. Kopplingen till arbetsmarknaden är dessutom alltför dålig.

Vad tänker ministern göra utöver de uppräknings av all förträfflig politik som han och regeringen har genomfört? Finns det fler områden där ministern vill genomföra förändringar för att säkerställa attraktiva yrkesprogram för jobb?

Anf. 16 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Nyligen presenterades ett delbetänkande av före detta generaldirektör Per Thullberg där han bland annat skriver att det har varit hyfsat lätt att få igenom, implementera, regeringens skolreformer eftersom de har varit efterfrågade. Det gäller speciallärarutbildningen, lärarutbildningen, matematiksatsningen och så vidare. Det är alltså inte så att alla tycker att skolreformerna inte är bra.

I Spanien, Sverige och Finland, som jag nyligen har besökt, har man helt skilda förklaringar till ungdomsarbetslösheten. I Finland och Spanien säger man inte att den beror på utbildningssystemet, men det säger man i Sverige. Då är det vårt ansvar som politiker att göra något åt det.

Jag har några kommentarer till Fredrik Lundh Sammelis interpellation och inlägg. I den gamla socialdemokratiska skolan användes yrkesprogrammen som en uppsamlingsplats för skoltrötta ungdomar, i huvudsak killar. Bara det är ett feltänk. Var man obehörig hamnade man på IV-programmet. Var man behörig men inte ville läsa samhällsvetenskapligt program gick man fordonstekniskt program. Många fick visserligen jobb när de lämnade bygg eller fordon, men de fick aldrig slutbetyg. Varför ska de inte få ett slutbetyg? Det är ju grundläggande.

Tittar vi på övergångsfrekvensen när det gäller att gå från yrkesprogram till universitet och högskola, vilket är ert utbildningspolitiska mål, är den 10–15 procent på yrkesprogram men 80–95 procent på studieförberedande program.

Innan ni drar förhastade slutsatser måste ni titta på fakta, på varför ungdomarna har valt som de har gjort och vart de sedan har tagit vägen.

Anf. 17 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Jag ska fatta mig kort, för jag såg att utbildningsministern så gärna ville ge sig in i debatten med interpellanten och ska därför ge honom möjlighet till det.

Jag är dock fortfarande intresserad av att utbildningsministern utvecklar detta: I det stressiga och pressade arbetsliv vi ser i dag, där det i vissa yrkeskategorier är hårt styrt medan det i andra är mycket flexibelt, ska också yrkesprogrammets unga ha sin del av kakan på arbetsplatserna för att kunna fullfölja sitt arbetsplatsförlagda lärande. En del i detta är att ha en välutbildad handledare.

Men hur ser utbildningsministern på möjligheten att öppna arbetsplatserna för det arbetsplatsförlagda lärandet? Min son gick försöksprogrammet på lärlingsutbildningen, och det var en historia för sig. Han blir nog aldrig sig själv igen, tänkte jag nästan säga, för hans arbetsplatsförlagda lärande fungerade inte alls.

Kan ministern utveckla hur han ser på det arbetsplatsförlagda lärandet när yrkeslivet är så pressat som det är i dag?

Anf. 18 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! När det gäller den sista frågan är det precis som Maria Stenberg beskriver. Det är ofta svårt för skolorna att tränga in med praktikplatser i olika former – på gymnasiet kallas det arbetsplatsförlagt lärande. Det gäller inte bara gymnasiet utan en lång rad utbildningsformer och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som medför praktiktjänstgöring på arbetsplats.

Två saker gäller. Det ena är att vi gemensamt måste kräva av alla arbetsgivare i både näringsliv och offentlig sektor att de ställer upp. Det är deras framtida medarbetare. Ibland är attityden: Skolan får utbilda, och sedan tar vi hand om dem. Men arbetsgivarna har ett delansvar.

Det andra är att vi med olika typer av insatser, både ekonomiska stimulanser och utbildning av handledare, hela tiden måste förbättra detta. Jag delar uppfattningen att det är en utmaning.

Så till interpellanten. För ett tag sedan hörde jag Socialdemokraternas finanspolitiska talesperson Magdalena Andersson räkna upp länder i Europa med lägre ungdomsarbetslöshet än Sverige. Det var bland annat Österrike, Tyskland, Danmark och Nederländerna.

Dessa länder har en sak gemensamt: De har yrkesutbildningar som är mycket mer yrkesorienterade än de svenska. De har i huvudsak lärlingsystem. De har inte ens kommit på tanken att kopiera Sverige och införa krav på högskolebehörighet.

Nästa gång jag möter mina kolleger från dessa länder, och några har socialdemokratiska regeringar, kan jag fråga å interpellantens vägnar om de har tänkt tanken att införa högskolebehörighet. Jag lovar interpellanten att de kommer att gapflabba. De tänker inte ens tanken. Dessa länder har lägre ungdomsarbetslöshet för att de har lärlingsutbildning.

Bryggan mellan skolan och arbetslivet, som Maria Stenberg nyss talade om, uppstår per automatik när man har lärlingssystem. Lärlingssystemet är bryggan. Man lär sig yrket, och om man klarar lärlingsutbildningen blir man dessutom ofta anställd på arbetsplatsen.

Det är i denna riktning vi behöver gå. Att totalakademisera yrkesutbildningarna är helt fel spår. Inget av de länder som har lägre ungdomsarbetslöshet har valt denna väg. Sverige har högre ungdomsarbetslöshet för att Sverige har valt en annan väg, och den försöker vi nu stegvis söka oss bort från.

Men precis som interpellanten säger ska alla ha möjlighet att gå vidare till högre utbildning. Det tycker jag också, och så är reformen konstruerad. Man ska ha möjligheten att läsa in högskolebehörighetsgivande ämnen både under utbildningen och efteråt.

Jag noterade några intressanta ordval hos interpellanten. Interpellanten hänvisar till samtal med elever som går yrkesprogram och väljer att läsa till de högskolebehörighetsgivande kurserna, och interpellanten säger att det är ganska tufft. Just det, men interpellantens slutsats är att kräva att det ska vara obligatoriskt. Men det kommer att slå ut fler.

Att läsa in högskolebehörighet, som vi har som ett frivilligt tillval och som interpellanten själv säger är tufft, vill ni göra obligatoriskt. Det ökar utslagningen.

Det är precis den väg som de länder i Europa som har lägre ungdomsarbetslöshet inte har valt. De har gått mycket längre och tycker att de steg jag tar är mesiga. De tycker att man ska ha lärlingssystem och att det ska vara yrkesinriktat, men det ska inte vara så mycket krav på obligatoriska högskoleförberedande ämnen. Den reform vi har genomfört är en västanfläkt i jämförelse med de andra länderna, och de länderna har mycket lägre ungdomsarbetslöshet. Målet måste väl ändå vara att ungdomarna ska få jobb?

Anf. 19 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Sverige behöver yrkesutbildningar med hög status som intresserar ungdomar. Där verkar jag och ministern ha en gemensam syn.

Kvaliteten behöver höjas. Yrkesprogrammen behöver leda till högskolebehörighet, och en övergång till en arbetsmarknad med attraktiva arbetsvillkor måste säkerställas.

En del av de elever jag träffar tycker att det är tufft att förutom det program de läser också läsa in det som tidigare ingick. Frågan är om det är bättre att sänka ambitionerna än att hitta vägar för att göra högskolebehörighet till en naturlig del av den svenska utbildningen.

Ganska stora delar av ministrarnas anföranden här har gått ut på att rikta kritik mot och klanka ned på den socialdemokratiska politiken och vår målsättning. Nu är det dock inte vi som styr. Det intressanta är att höra vad utbildningsministern själv har för målsättning när det gäller hur många som ska läsa vidare till högre utbildningar. I den verklighet och den utveckling vi ser, vad ser utbildningsministern för saker kvar att göra för att säkerställa att Sverige har attraktiva yrkesprogram som många söker och som ger en snabb övergång ut i arbetslivet?

Anf. 20 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Precis före den här debatten hade vi en annan interpellationsdebatt, som handlade om vård- och omsorgsprogrammet. Det är, skulle jag säga, det yrkesprogram där det verkligen är rekryteringsproblem. Det har ganska lite att göra med hur gymnasieskolan är konstruerad. I varje fall har det väldigt lite att göra med den gymnasiereform vi nu genomfört. Det stora fallet för vård- och omsorgsprogrammet skedde på 90-talet, när man gjorde det treårigt, högskoleförberedande och mera äldreomsorgsinriktat i stället för sjukvårdsinriktat. Det var då det föll. Det är för få ungdomar som vill gå in på vård- och omsorgsprogrammet. Det har säkert att göra också med hur man upplever att jobba i den sek-

torn. Det är inte bara hur skolväsendet är konstruerat, utan det är hur sektorn uppfattas av ungdomar som arbetsplats för resten av livet.

Vi behöver också fundera över de tekniska utbildningarna. På grund av den tekniska utvecklingen moderniseras yrkeslivet i några av de yrkestekniska branscherna snabbt. När interpellanten frågar mig om vi är färdigreformerade är mitt svar att vi förmodligen aldrig blir det. Det kommer alltid att finnas förändringar och förbättringar som behöver göras på grund av att arbetslivet utvecklas och att man vinner erfarenhet. Plötsligt blir det trender för ungdomar att söka på ett visst sätt, och så måste vi justera utbildningarna så att de mer motsvarar arbetsmarknadens behov, så färdigreformerat tror jag aldrig att det blir. Det finns alltid mer att göra.

Det vi nu behöver koncentrera oss på är vård- och omsorgsprogrammet och möjligen också de yrkestekniska utbildningarna. Det är där jag vill att vi tänker vidare och går vidare i utvecklingen.

Jag vill däremot inte gå tillbaka till en gymnasieskola där en tredjedel av varje årskull slogs ut. Det var ett grymt system, och jag hoppas att det inte kommer tillbaka.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2012/13:441 om kontroll av vårdcentraler inom vårdvalet

Anf. 21 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Hillevi Larsson har frågat mig vad jag gör för att stävja missbruk inom ramen för de olika vårdvalssystem som tillämpas, vad jag gör för att främja system som premierar de vårdcentraler som sköter sig och om jag avser att verka för etiska riktlinjer som klargör var gränsen går för vad som är acceptabelt för vårdcentraler att göra i syfte att öka den ekonomiska ersättningen.

Vårdvalssystem i primärvården är obligatoriskt enligt hälso- och sjukvårdslagen sedan 2010. Lagen ställer krav på att landstingen ger alla invånare möjligheter att välja utförare inom primärvården utan begränsningar till visst geografiskt område inom landstinget. Ersättningen till utförare ska följa individens val. Det är således respektive landsting som bestämmer hur vårdgivarnas uppdrag samt ersättningssystemen ska utformas inom ramen för vårdvalssystemet.

Införandet av vårdval är en framgång med en kraftig nyetablering av vårdcentraler, totalt ca 190 nya enheter, förbättrad tillgänglighet och service. Vårdvalet kan skapa förutsättningar för att leverera en mer högkvalitativ och kostnadseffektiv vård. Vi kan dock konstatera att denna potential ännu inte utnyttjats fullt ut. En avgörande faktor för effekterna av vårdval är ersättningssystemens utformning.

Socialdepartementet har mot denna bakgrund under de senaste åren initierat två utvecklingsprojekt som syftar till att åstadkomma ökad kvalitet för patienterna och minskade kostnader för vården genom bättre fungerande ersättningssystem. Genom att stödja landstingen i arbetet med att utveckla ersättningssystem är förhoppningen att incitamenten ökar till att

ta helhetsansvar för patienten så att vården, till exempel av patienter med omfattande och komplexa vårdbehov, förbättras.

Hillevi Larsson har bland annat frågat mig vad jag avser att göra för att stävja missbruk inom ramen för de olika vårdvalssystem som tillämpas. Att registrera felaktiga diagnoser och åtgärder med avsikt att erhålla högre ersättning i ett ersättningssystem som bygger på medicinsk grundinformation kan vara brottsligt och få allvarliga konsekvenser. Handlingen kan även bryta mot hälso- och sjukvårdslagen och bör således anmälas till Inspektionen för vård och omsorg. Som jag har nämnt tidigare är det landstinget som bestämmer hur det egna vårdvalet ska utformas och det är därför viktigt att det enskilda landstinget ser över effekterna av till exempel valet av ersättningssystem.

Jag vill i den här diskussionen även lyfta fram arbetet med att ta fram en etisk plattform som syftar till att öka öppenheten och insynen kring kvalitet, ekonomi och anställningsvillkor hos utförare av vård och omsorg med offentlig finansiering.

När det gäller marknadsföring av hälso- och sjukvården finns det grundläggande bestämmelser i marknadsföringslagen som bland annat reglerar att reklam ska följa god marknadsföringssed, vilket betyder att den måste följa vissa regler till skydd för konsumenten. Flera landsting har dessutom egna policyer eller riktlinjer som syftar till att klargöra vad som gäller i det enskilda landstinget när det gäller frågor som rör marknadsföring och aktiviteter som till exempel reklam.

Jag vill avsluta med att säga att Sverige ligger i topp i alla internationella jämförelser där medicinsk kvalitet jämförs. Internationellt är vi ett föredöme vad gäller öppenhet och möjlighet att beskriva verksamhet, kostnader och kvalitet. Vi är dock alla medvetna om att system kan missbrukas och kan ha negativa bieffekter. Regeringen har därför stärkt både transparensen och tillsynen inom vården genom bland annat stora satsningar på öppna jämförelser och en ny tillsynsmyndighet i form av Inspektionen för vård och omsorg. Det är viktigt för att vi ska kunna uppmärksamma och agera mot systemfel.

Anf. 22 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det var rätt intressant när man tittade på hur vårdvalet hade fallit ut. Det jag framför allt tänkte prata om är det så kallade ACG-systemet. Det handlar om att man bygger ersättningen till vårdcentraler på hur många diagnoser de ställer på sina patienter.

I Skåne kunde man se att antalet diagnoser ökade markant sedan man införde det nya systemet, och man kunde dessutom se att det framför allt var på de privata vårdcentralerna som diagnoserna ökade. Man kunde inte se samma ökning på de offentliga vårdcentralerna.

Det som händer är att de privata vårdcentralerna anses ha sjukare patienter när de ställer fler diagnoser. Eftersom systemet är relativt innebär det att de offentliga vårdcentralerna anses ha friskare patienter i jämförelse med de privata. Självklart finns det undantag – det finns privata vårdcentraler som inte ställer extremt många diagnoser – men man kan ändå se en tydlig, stark tendens.

Det har inte hänt någonting sedan man upptäckte den här tendensen.

Däremot tittade man på det här ganska nyligen i Jönköping. Där blev det en större grej av det. Där kunde man se precis samma tendens. Man

kunde se extremt många diagnoser som inte var relaterade till vårdbesöken.

Som ett exempel kan nämnas en man som kom in med förmaksflimmer. Man ställde naturligtvis diagnosen förmaksflimmer. Men man ställde inte bara den diagnosen utan sammanlagt 19 diagnoser. En var lindrig synnedsättning. Det baserade man på att mannen hade glasögon vid besöket. Han hade ett ospecificerat ångestsyndrom. Det baserade man på att han var nedstämd vid besöket. Och så hittade man en massa sådana saker.

Det är bara ett av många exempel. Det värsta exemplet var 40 olika diagnoser vid ett och samma besök.

Det som är olyckligt är att patienterna inte automatiskt får vård för alla de här diagnoserna. Däremot får vårdcentralerna ersättning ju fler diagnoser de kan ställa. Sedan är det klart att vissa diagnoser ger mer pengar än andra. Syftet med det är att de vårdcentraler som har väldigt vårdtunga patienter ska få en högre ersättning.

Men det blir väldigt fel när det går att se att det egentligen inte är sjukare patienter utan bara handlar om att man noterar fler diagnoser för att få högre ekonomisk ersättning.

En beräkning som hade gjorts i Jönköping visade att från 2012 till 2013 hade den offentliga vårdcentralen fått 11 miljoner mindre på grund av att de privata vårdcentralerna hade ställt fler diagnoser och fått mer.

Nu har man som tur är slagit larm i Jönköping. Men det är tråkigt att det ska behöva ske med hjälp av medierna, att det inte finns bättre kontrollsystem. Men självklart får jag glädja mig åt att man nu åtminstone tillfälligt har stoppat hela systemet i Jönköping på grund av missbruket.

Vi har det här systemet med att ställa diagnos i hälften av alla landsting i hela Sverige. Därför finns det nog anledning att göra en rejäl granskning, så att systemet är rättvist i hela landet. Det kan ju inte vara så att man genom att utnyttja systemet får mer ekonomisk ersättning. Det blir helt fel.

Anf. 23 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Vi kan börja med att kommentera interpellantens, tycker jag, väldigt kloka slutsatser, att det inte på något sätt ska kunna användas ersättningssystem som förfuskar syftet med att ha den valfrihetsreform som regeringen har infört. Vi håller naturligtvis helt med om detta. Det är precis så som det kommenteras i socialministerns svar. Sådant här är till och med kriminellt och kan följas upp av ordningsmakterna för att stävas.

Det är viktigt att notera att ersättningssystemen är intimt förknippade med utvecklingen av ett valfrihetssamhälle, inte minst i den gemensamt finansierade välfärden.

Här är det glädjande, som socialministern påpekar, att det pågår två utbildningsprojekt för att ytterligare förbättra möjligheten för fungerande ersättningssystem.

Det ersättningssystem som apostroferas i den här interpellationen kallas ACG. Det betyder Adjusted Clinical Groups. Det är egentligen ett system som från början togs fram för att man skulle kunna jämföra sjukligheten inom olika delar av ett land. Sedan har det också kommit att

användas som *en* del att basera ersättningen på i samband med att man bedriver sjukvård.

Jag tycker dock att det är lite besvärande, fru talman, att denna fråga lyfts till den här församlingen. Vi har, som sagt, ett kommunalt självstyre. Precis som socialministern påpekar är det huvudsakligen sjukvårdshuvudmännens ansvar att se till att de rättvist utformar ersättningsystem inom ramen för det regelverk som finns. Kanske borde interpellanten åka runt till landstingsfullmäktige och predika denna viktiga mening.

Men det finns en paradox i det kommunala självstyret. Det är nämligen så att lagen om valfrihet, som alliansregeringen har infört, med fördel skulle kunna gälla i hela landet. Det finns ett motstånd mot lagen om valfrihet inom bland annat socialdemokratiskt styrda landsting och kommuner. Det är någonting som vi i Alliansen tycker är mycket besvärande, att man säger att man inte har någonting emot valfrihet, men när det nu finns en lag om rätten till valfrihet har man egentligen en ganska njuigg inställning till den lagen.

Det man stöder sig på är det kommunala självstyret. Men den här interpellationen handlar faktiskt, om nu Hillevi Larsson lyfter den till den här församlingen, om att be regeringen att lagstifta över huvudet på kommuner och landsting när det gäller bland annat ersättningssystemen inom lagen om valfrihet. Det blir en paradox i sig.

Vill man eller vill man inte stödja det kommunala självstyret? Om man vill stödja det kommunala självstyret borde man argumentera kring den här frågan just med sjukvårdshuvudmännen.

Det är flott nog att regeringen tar sig an två utbildningsprojekt i syfte att stödja sjukvårdshuvudmännen att få fram bättre fungerande ersättningssystem.

I själva sakfrågan tror jag att det är viktigt att konstatera att man naturligtvis ska ha ersättning för den vård man utför. Men det är också viktigt att det inte blir en ersättning som är standardiserad enligt vissa förenklade mallar, för det leder ofta till fusk och missbruk, om man vill kalla det så.

Min erfarenhet inom vården är att det kan vara lika goda kålsupare oavsett om det är entreprenörer eller om det är offentligdriven vård. Alla är i behov av resurser. Men det ska ske på ett rättvist sätt.

I förlängningen kommer de här utvecklingsprojekten förhoppningsvis att mynna ut i att kopplingen till ersättningen inte bara bygger på den patientgrupp man har hand om utan också på vad man får för effekt av vården.

I en förlängning av detta tror jag även att den som utsätter patienten för risk och förorsakar biverkningar i sin behandling kommer att få räkna in det i sin kostnad för att reda ut problematiken.

Det är lite förvånande, som sagt, att vi diskuterar detta i den här församlingen. Men jag får tacka socialministern för ett uttömmande svar.

Anf. 24 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Hillevi Larsson har lyft fram en viktig fråga.

Jag mötte en kroniker, alltså en person som har en svår sjukdom och som ofta besöker vårdcentralen. Eller rättare sagt: När det var en landsingsägd vårdcentral besökte han vårdcentralen var tredje månad och fick

recept. När vårdcentralen sedan återkom i privat regi blev han helt plötsligt kallad varje månad, trots att han egentligen inte hade behov av att träffa läkare så ofta.

Anledningen till att han blev kallad varje månad var naturligtvis att det var ett lätt sätt för den privata vårdcentralen att tjäna pengar. Vid ett kort besök skrev man recept i stället för att skriva recept var tredje månad.

Det är väl det som Hillevi Larsson pekar på, att det finns ett missbruk. Därför är det viktigt att diskutera frågan.

När det gäller Finn Bengtssons inlägg om att diskutera frågan här i riksdagen vill jag säga att jag tycker att det är viktigt att vi gör det. Jag tycker också att Finn Bengtsson blandar ihop två saker.

Självklart har staten ett övergripande ansvar att se till att det finns regler att hålla sig till. Men jag har lite svårt att förstå, när han nu säger att det är en kommunal och landstingskommunal fråga, varför han tycker att det är viktigt att ha en lagstiftning som tvingar landstingen eller kommunerna att bedriva vissa verksamheter som de kanske inte vill göra. Därmed släpper man frågan om kommunalt självstyre.

Sedan tänkte jag ställa en fråga till socialministern med anledning av ett uttalande från statsministern. Han säger att han misstror idén att använda skattepengar till helt privata intressenter. Är det en fråga som har varit uppe i regeringen och diskuterats?

Anf. 25 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Vårdvalet har kommit till för att skapa större möjligheter för oss som enskilda patienter och medborgare att välja utförare av den vård som vi finansierar gemensamt. Vi har ju den fenomenala ordningen att vi just finansierar vården med våra skatter gemensamt och att vård ges efter behov. Det är inte plånbokens storlek som avgör, utan det är de faktiska behov som vi har som avgör när vi får vård och vilken vård vi får, förstås.

Vårdvalet innebär att pengarna, så att säga, följer den enskilde patienten. Och jag som medborgare och patient väljer utförare. Jag tycker att det är ett utomordentligt klokt system, men precis som med allt annat kan det få en del effekter som man inte har tänkt sig.

Jag tror att det är viktigt att ha klart för sig att det vi nu diskuterar egentligen är två olika delar.

Det ena är ersättningssystemets utformning. Hur utformar vi det på ett så förnuftigt sätt som möjligt? Det gäller att hitta en modell som är praktiskt tillämpbar och som tar hänsyn till den enskilda personens situation. Skulle vi ha lika ersättning för alla patienter och bara betala för besök skulle naturligtvis vårdcentraler tycka att det vore dåligt att få patienter med en stor vårdtyngd och hellre vilja ha patienter som i huvudsak är friska och pigga. Det skulle kunna ge dåliga effekter.

Därför har landstingen utformat sina ersättningssystem på lite olika sätt där man i regel tar hänsyn till ålder och vårdtyngd för att ersättningen på det sättet ska vara rättvisande.

Hur vi utformar ersättningssystemen är alltså en sak. Som jag sade i mitt svar pågår det ett par utvecklingsprojekt som syftar till att försöka hitta så bra system som möjligt för att dra lärdomar av den verksamhet

som bedrivs i olika landsting och se hur vi kan få det att fungera så bra som möjligt.

Det andra handlar om det som är rent fusk eller överutnyttjande av systemen och som säkerligen har förekommit under lång tid och i olika skepnader. Det ska naturligtvis stävjas på alla sätt som det går. Landstingen har ett ansvar för att förvalta skattebetalarnas pengar och se till att de har effektiva uppföljningssystem, kontrollmekanismer och insatser mot dem som eventuellt påträffas med att fuska.

När det gäller Jönköpings län vet jag att de jobbar intensivt med att utveckla ersättningssystemen. Man tar det i ett par olika steg för att nå så god effekt som möjligt. Man har även påträffat en del fall där vårdcentraler uppenbart har gjort fel, alltså gjort på ett annat sätt än vad som är meningen, och då måste man ha kraft att följa upp, kontrollera och helt enkelt nita dem som medvetet fuskar med systemen.

Det här är som sagt två olika diskussioner. Båda är jätteviktiga. Som skattebetalare ska man veta att pengarna inte löper i väg på något annat sätt än det är tänkt, och vi ska se till att vi har ersättningssystem som gör att ersättningen, vare sig jag har en väldigt lätt åkomma eller till exempel är kroniker, fungerar på det sätt som är tänkt så att doktorn eller vårdpersonalen har möjlighet att ägna tid åt mig som enskild patient och jag får bästa möjliga vård och omsorg.

Anf. 26 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Vad jag har förstått är vårdvalet obligatoriskt i landstingen. Det är ett beslut från regeringen, och därmed tycker jag att det ännu mer blir en riksfråga. Det är ju ett system som regeringen har infört, kanske i vissa fall mot landstingets vilja, och då är det väldigt viktigt att se till att det fungerar i praktiken och inte får effekten att den som fuskar till och med belönas i systemet. Det borde vara tvärtom, att de som sköter sig är de som belönas, om nu någon ska belönas.

Sedan är det en viktig diskussion hur man går vidare med det här. Ett förslag som har förts fram för att göra systemet bättre är att man inte får ersättning för antalet diagnoser utan efter den behandling som man de facto ger, det vill säga ger man en patient 30 diagnoser ska man i så fall behandla alla dessa diagnoser, annars får man inte uppge så många diagnoser. Det har varit ett problem att man har uppgett massor av diagnoser för att få in pengar men sedan behandlat bara en diagnos. Jag tycker att man borde kunna gå vidare med ett sådant förslag.

Det är helt sant att den ena delen är själva ersättningssystemen och den andra delen direkt fusk och missbruk. Men det hänger ihop. Har man inte ett bra system med bra kontroll blir det fusk som riskerar att inte upptäckas. Det finns fruktansvärda exempel, bland annat i Jönköping, där man hade satt en sköterska att ringa runt till patienter och samla diagnoser. Genom ett enda telefonsamtal, alltså inte ens ett besök på vårdcentralen och än mindre behandling, kunde man femdubbla antalet diagnoser i journalen. Vad jag har förstått är det inte längre möjligt att göra på det sättet, men det visar ju att systemet har brister.

När det gäller vårdvalet är det lite samma sak som med apoteken: Det kanske har blivit något fler, men det är också en fråga om var vårdcentralerna etablerar sig. I Malmö, som jag kommer från, har två vårdcentraler försvunnit i min stadsdel Fosie, och vårdtrycket ökar på den kvar-

varande. Fosie anses vara en ganska socialt utsatt stadsdel i Malmö, och det är lite samma sak med vårdcentralerna, att man söker sig till köpstarka områden och bort från de socialt utsatta områdena, fast behoven mycket väl kan vara större i de socialt utsatta områdena.

Ett problem med vårdvalet är just att vårdcentralerna etablerar sig där de vill. Patienterna kan visserligen lista sig på vilken vårdcentral de vill, men vårdcentralerna kan etablera sig där de tror att det är mest gynnsamt och inte efter behov. Jag tror att man behöver lägga in detta i systemet så att det inte är bara på papperet som behoven styr utan även i verkligheten.

En annan fråga som jag tog upp i min interpellation är marknadsföringen inom ramen för vårdvalet. Det är klart att vårdvalet bygger på en konkurrens mellan olika vårdcentraler, privata och offentliga, i en stor mängd. Där kan marknadsföringen bli aggressiv för att man vill ha så många listade patienter som möjligt eftersom det ger intäkter.

Ett exempel var i Ängelholm i Skåne, där en privat vårdcentral bjöd ungdomar på inträde på krogen mot att de listade sig på den vårdcentralen. Det visade sig att ungdomarna kände sig lurade i efterhand. De förstod inte vad de hade skrivit under. Än en gång var det medierna som tog fram den här nyheten. Så ska det inte vara, utan vi behöver ett kontrollsystem som fungerar.

Anf. 27 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Det här är en intressant debatt. Den här regeringen står för en möjlighet att utveckla vårdvalet för individer att välja bland annat den vårdcentral som de vill ha och samtidigt, för att det ska bli ett reellt val, utökas möjligheterna för utförarna. Så långt är allt väl.

Vi noterar sedan i socialministerns svar att sjukvårdshuvudmännen, som bär ansvaret för att utveckla ersättningsmodellerna, får stöd i form av olika projekt för att komma längre och få en mer rättvis fördelning av ersättningarna. Man har även bildat en ny myndighet för tillsynen som heter Inspektionen för vård och omsorg som på systemnivå ser över att det inte sker några fel. I så fall agerar man och rättar till dem.

Detta är det ansvar som regeringen och staten bär för sjukvården, men det faller tillbaka på att det är viktigt att sjukvårdshuvudmännen sköter sin uppgift, precis som socialministern också har betonat.

Det finns dock en tråkig underton i den här debatten, fru talman. Socialdemokraterna och de två debattörerna här antyder på något sätt och med enstaka exempel att det har skett väldiga fel. Av någon händelse är exemplen privata vårdcentraler, och därmed drar man den långtgående slutsatsen att nja, vi ska nog inte ha privata vårdcentraler. Men säg då det! Säg då att ni vill tillbaka till en offentligt driven vård! Ni kommer att få stöd av Vänsterpartiet.

Om ni vill ta bort valfriheten för patienterna och hindra utvecklingen av en näring som ger betydligt fler vårdcentraler och apotek, som vi diskuterade har blivit mångdubbelt fler tack vare att vi har tagit bort monopolet – säg då det! Om ni vill ha ett monopolsamhälle inom hälsosektorn – säg då det! Då är det mycket enklare för medborgarna och väljarna att ställning till vilket alternativ de tror är framkomligt. Det är ett ärligare sätt att argumentera än att komma med lösryckta påståenden om motsatsen.

Anf. 28 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Med anledning av Finn Bengtssons argumentation i talarstolen vill jag poängtera vad vi socialdemokrater vänder oss mot, nämligen att privata intressen använder gemensamma medel för att finansiera vinster och inte utövar den tillsyn och bedriver den vård som vi tycker är rimlig. Vi tycker att det är märkligt att vi hela tiden får se dessa avarter inom den privata sektorn.

Finn Bengtssons partiledare, tillika statsminister, har blivit intervjuad i dagens Expressen. Han säger – häpnadsväckande nog, fru talman – att han ”misstror idén att använda skattepengar till helt privata intressenter”. Det har öppnat för det ena systemet efter det andra. Jag undrar om detta har diskuterats i regeringen. I så fall vänder regeringen på hela sin politik.

Jag har en bild av att socialministern i sitt svar tog avstånd från de privata vårdcentraler som använder olika metoder för att kringgå regelverket och därmed dra in mer pengar än de egentligen ska ha. Jag uppfattar att socialministern ärligt och uppriktigt vill att medborgarna ska få den vård de har lagt in pengar för och att pengarna ska gå till sjukvård. Det ska vara sjukvård efter behov och inte efter antal läkarbesök, som någon person efterfrågar. Det är därför vi har ställt frågan. Jag tycker att Hillevi Larsson argumenterar väl för detta.

Är Finn Bengtsson nöjd med att det finns privata vårdcentraler som betar sig på det sättet?

Anf. 29 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Vårdvalet är lagstiftat och finns till för att helt enkelt lägga mer makt hos oss som enskilda, hos medborgaren, hos patienten, att kunna välja den utförare som man anser bäst möter de behov man har. Det har på sitt sätt varit ett skifte i maktförhållandena genom att makt har flyttats från landstingspolitiker till enskilda människor. Däri ligger något viktigt, nämligen att patienter själva kan välja bort det de inte tycker fungerar och välja till det de tycker är bättre. Det är fråga om mer makt hos den enskilde. Det är bra.

Vårdvalet är så finurligt utformat att det finns en bra mekanism såtillvida att pengarna följer patienten. Vi måste självklart vara oerhört noggranna med att pengarna går till just det syfte pengarna har, nämligen att möta patientens behov av vård eller omsorg. Det här liknar i någon mening skolpengssystemet men är ännu mer raffinerat, eftersom skolpengssystemet är mer schabloniserat medan vårdbehoven kan skifta enormt mycket mellan två olika personer. Därför är det viktigt att lägga ned mycket möda på utformningen av vårdvalet.

Hillevi Larsson säger lite motvilligt att det kanske har blivit något fler vårdcentraler. Ja, det har tillkommit omkring 190 nya vårdcentraler. Det innebär en ökning med ungefär 20 procent. Det är fantastiskt bra att folk inom en nära omkrets kan hitta inte bara en utan många gånger fler än en vårdcentral och därmed få en faktisk valmöjlighet. Det är bra.

Vårdcentralerna kan läggas var som helst. Ja, det stämmer, men det är naturligtvis begåvat om de läggs där folk bor eller arbetar så att de kan få patienter.

Eva-Lena Jansson undrade om frågan har diskuterats i regeringen och nämnde att statsministern skulle ha sagt ungefär att han misstror idén att

använda skattepengar för helt privata intressen. Frågan har inte diskuterats i regeringen, men jag delar uppfattningen. Men här handlar det inte om helt privata intressen. Det handlar om att få behovet av vård och omsorg mött men att utförarna kan vara olika. Det kan vara en privat utförare, och det kan vara en offentlig utförare. Men medlen är våra skattepengar, och det gäller att hitta mekanismer för att få ersättningssystemen att fungera så bra som de någonsin kan.

Frågan är komplex. I Stockholmsområdet har man vetenskapligt följt genomförandet av vårdvalet. Där framgår att de som har fått de bästa förstärkningarna har bott i områden med låga inkomster där medborgarna i mindre utsträckning har besökt läkare. Det har inte funnits så god tillgång till vårdcentraler, och det har funnits andra hinder. Men man har sett att antalet besök ökar och att människors faktiska behov tillmötesgår bättre. I det ligger något viktigt. Just denna vetenskapliga approach att ständigt följa upp och lära sig av det som fungerar och eventuellt av sådant som inte fungerar för att få en ordning som fungerar så bra som möjligt måste vara allas vår strävan, fru talman.

Anf. 30 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Den här debatten har framför allt handlat om missbruk inom ramen för det system som finns. Det har i detta fall visat sig att den privata vården har stått för mer missbruk än den offentliga. Det förekommer naturligtvis problem även inom den offentliga vården, men det finns en tydlig tendens till att den privata ställer fler diagnoser och får högre ekonomisk ersättning.

Sedan kan man diskutera den större frågan: Ska det över huvud taget finnas några privata intressen? Det intressanta här tycker jag är att regeringen i andra sammanhang talar sig varm för kommunernas och landstingens självständighet och hela tiden hänvisar till dem: Det är inte regeringens bord utan kommunernas eller landstingens. Men i det här fallet får landstingen inte själva avgöra vilket system de ska ha. Man skulle kunna lösa detta genom att låta landstingen själva hitta modeller som fungerar. Men det finns det inget intresse av, utan vårdvalet med privata intressen ska bestå. Ska det bestå tycker jag att det är viktigt att det fungerar och att kontrollen skärps.

I till exempel Rinkeby och Tensta, som är socialt utsatta områden med stort vårdbehov, har vårdcentraler lagts ned, medan det har startats nya på Östermalm. Man kan se samma tendens på andra håll i landet. Visst har det tillkommit fler vårdcentraler, men det sker inte automatiskt där behovet finns. Det kan till och med ske nedläggningar i utsatta områden. Detta tycker jag att man borde se över, på samma sätt som när det gäller apoteken. De måste finnas i hela landet, där behoven finns.

En annan fråga är avståndet till vårdcentralen. Visst kan man lista sig var som helst, men i många fall vill man vara nära en vårdcentral – speciellt om man är sjuk eller gammal, för det kan vara jobbigt och dyrt att ta sig fram.

Anf. 31 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Fusk och överutnyttjande av allmänna medel ska beivras, oavsett vem som utför det. Ingen har rätt att stjäla skattebetalarnas pengar, vare sig det skulle vara en offentligt driven vårdcentral eller en

privat driven vårdcentral. Pengarna ska gå till vården; det är det de är avsatta för.

Vårdvalet finns till för enskilda personer och för att vi alla ska kunna få den vård och omsorg som vi är i behov av. Att vi har flera utförare är väldigt bra för den enskildes möjlighet att välja men också för att utveckla kvaliteten.

När vi mäter och följer upp resultat, beskriver och offentliggör resultaten löpande, kan vi komma till rätta med det som fungerar mindre bra, medan det som fungerar bättre kan stå som förebild för andra. Vi vet att patienter och medborgare är mycket nöjda med vårdvalet. Man gillar systemet, man gillar att man får välja och man uppskattar kvaliteten. Man ger höga siffror där.

Jag hörde Hillevi Larssons partiledare säga i en intervju i lördags att vårdcentralen i Husby har lagts ned. Det har den inte, utan den har flyttats 600 meter. Det är inte något gigantiskt problem. Bor man i områden med lite längre mellan vårdcentralerna inser man det.

Man behöver hålla sig till sanningen när man beskriver verkligheten. Vi har sett att vi fått en dramatiskt ökad tillgänglighet inom vården i Sverige. Det är bra för oss som enskilda, och det är bra för kvaliteten inom vården och omsorgen. Ersättningssystemen ska följas upp och fungera på bästa möjliga sätt. Ansvaret för det ligger på landstingsnivå, och vi stöttar med ett par egna arbeten.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2012/13:450 om bristerna inom svensk ambulanssjukvård

Anf. 32 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Ingela Nylund Watz har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkra en trygg och säker ambulanssjukvård i hela landet – så även i Stockholmsregionen.

Jag vill börja med att tydliggöra att det är landstingens ansvar att bedriva hälso- och sjukvård inom sitt regionala område. Landstingen har en skyldighet enligt 6 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) att tillse att det finns en ändamålsenlig organisation för att till och från sjukhus eller läkare transportera personer vilkas tillstånd kräver att transporten utförs med transportmedel som är särskilt inrättade för ändamålet.

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter (SOSFS 2009:10) om ambulanssjukvård m.m.

Riksrevisionen har konstaterat i sin rapport *Statens insatser inom ambulansverksamheten* (RiR 2012:20) att Socialstyrelsen inte genomför någon systematisk tillsyn av ambulanssjukvården och att tillsynen främst sker genom utredning av det som anmäls inom sjukvården och vårdgivaren. Tillsynen är av avgörande betydelse för att hälso- och sjukvården ska hålla en hög kvalitet. Jag delar helt interpellantens åsikt att medborgaren ska kunna lita på att om behovet uppstår ska vårdkedjan svara upp och erbjuda adekvat vård inom rätt tid.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utgiftsområde 9 s. 89) lyft fram flera skäl som talar för att tillsynen inom vård- och omsorgssektorn behöver stärkas och bli mer kraftfull. Inte minst den ökade mångfalden och förändringstakten gör det angeläget att följa hur kvalitet upprätthålls och att eventuella brister åtgärdas på ett effektivt sätt.

Med anledning av detta har regeringen tagit initiativ till att bilda en ny myndighet som hanterar tillsynen av hälso- och sjukvården. Myndigheten har varit verksam sedan den 1 juni 2013 då delar av Socialstyrelsens verksamhet fördes över.

För att säkerställa att den nya myndigheten uppfyller de ökade kraven på tillsynen har regeringen utsett en särskild utredare (dir. 2012:67) vars uppdrag har varit att förbereda och hantera bildandet av den nya tillsynsmyndigheten. En ny renodlad tillsynsmyndighet ska ge tillsynen en oberoende ställning till normering och kunskapsutveckling. Den ska också bidra till en mer effektiv tillsyn med mer långsiktig planering, tydligare prioriteringar och ett mer strategiskt arbete. Tillsynen ska dessutom förstärkas genom att man bland annat utvecklar metoder för riskanalyser, statistik och andra insatser för att öka effektiviteten i tillsynen, vad avser både privata och offentliga aktörer. En förstärkning ska ske av it-system och rutiner. Vidare är strävan också att öka och utveckla kunskapsåterföring av tillsynens iakttagelser och stimulera ett ökat lärande av genomförd tillsyn.

Regeringen avser därför att satsa 175 miljoner kronor per år under åren 2013–2014 och 150 miljoner kronor per år 2015–2016 för att tillse att tillsynen erhåller de efterfrågade förstärkningarna. Av dessa medel är avsikten att 90 miljoner ska vara en permanent förstärkning. I och med att dessa resurser avsätts är det min bedömning att den nya tillsynsmyndigheten nu ges förutsättningar för att prioritera vilka områden som bör tillses inom hälso- och sjukvården inklusive det område som Ingela Nylund Watz tar upp.

Regeringen kommer att noga följa vilka åtgärder som den nya tillsynsmyndigheten vidtar för att utveckla och förbättra tillsynsverksamheten. Detta säkerställs genom att Statskontoret har getts i uppdrag att följa upp och utvärdera den tillsynsreform som träder i kraft i och med bildandet av den nya myndigheten.

Regeringen skapar nu förutsättningar för att en effektivare tillsyn ska kunna bedrivas. Detta möjliggör att de rekommendationer som Riksrevisionen har lämnat avseende att den nya tillsynsmyndigheten bör genomföra tillsyn som följer upp de krav som anges i föreskrifterna för ambulanssjukvården nu kan genomföras. Regeringen har för avsikt att följa att detta sker.

En annan viktig del av ambulanssjukvården är frågan om alarmering. Det är ett område som regeringen har tillsatt en särskild utredare att se över (dir. 2011:106). Syftet med översynen har varit att säkerställa att alarmeringstjänsten fungerar på ett effektivt, säkert och ändamålsenligt sätt. Alarmeringsutredningen har nu lämnat sitt betänkande *En myndighet för alarmering* (SOU 2013:33). Betänkandet är nu ute på sedvanlig remiss som kommer att avslutas den 3 september 2013.

Då Ingela Nylund Watz, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmannen att Ardalan Shekarabi i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 33 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag vill inledningsvis tacka statsrådet Göran Hägglund för svaret. Dock kan jag konstatera att svaret främst handlar om regeringens politik som rör generellt tillsynen över sjukvården och specifikt den tillsynsmyndighet som regeringen har bildat. Men interpellantens fråga handlar specifikt om bristerna inom svensk ambulanssjukvård.

Jag ska erkänna här i kammaren att när jag fick frågan av interpellanten utgick jag från att ambulanssjukvården fungerar väl i ett land som Sverige, ett av världens rikaste länder och ett land som lyfts fram för att ha hög kvalitet inom sjukvård och över huvud taget välfärdsverksamheter. Men bara genom en enkel googlesökning på internet förändrades min bild radikalt. Jag känner mig ganska rädd inför sommaren när jag läser uppgifterna om hur det förhåller sig inom svensk ambulanssjukvård och inte minst i landstinget i Stockholms län.

Först måste jag säga att Riksrevisionens rapport *Statens insatser inom ambulansverksamheten* är en skrämmande läsning. Där framförs inte bara kritik mot tillsynen över ambulanssjukvården, utan Riksrevisionen har också uppmärksammat allvarliga fel och brister inom ambulanssjukvården som handlar om avsaknad av regelverk och avsaknad av nationell styrning av kvaliteten inom ambulanssjukvården. Den frågan berörs knappast i detta svar från statsrådet Göran Hägglund.

Avsaknaden av nationella regler och bindande föreskrifter för ambulanssjukvården innebär att likvärdigheten i ambulanssjukvården försämrats avsevärt. Det är precis det som konstateras i Riksrevisionens rapport. I rapporten nämns två landsting, bland annat Stockholms läns landsting, där ambulanssjukvården inte fungerar på ett bra sätt.

Fortsätter man att söka på internet hittar man återigen skrämmande läsning. Det finns en artikel skriven av Nätverket för utbildning av ambulanssjuksköterskor. Nätverket består av forskare och experter inom detta område, folk som jobbar med detta och har jobbat med detta hela sitt liv. De skriver en debattartikel och kritiserar maktavarna för att inget händer trots kända brister inom ambulanssjukvården, alltså efter Riksrevisionens rapport.

De skriver: ”Idag varierar ambulanspersonalens kompetens och befogenheter över landet liksom ambulanssjukvårdens styrning och organisation. Avsaknaden av nationellt bindande föreskrifter för ambulanssjukvård innebär att vårdkvaliteten varierar över landet. Den idag enda nationella föreskrift som reglerar ambulanssjukvården är allmänt skriven och fyller ingen avgörande funktion.”

Det är alltså allvarliga ord, som handlar om ett av de mest centrala områdena inom svensk sjukvård, ambulanssjukvården, som måste finnas där och fungera väl om de som är i akut vårdbehov ska få den hjälp som de har rätt till.

Anf. 34 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Ardalan Shekarabi har googlat och fått ett underlag till en interpellationsdebatt, och utifrån det ska vi då föra ett resonemang om hur det fungerar.

Låt mig först säga att transporterna är en del av vårdkedjan. Hur väl personalen i ambulansen är rustad att möta en situation spelar en jättestor roll för hela kedjan. Många gånger påbörjas också de medicinska insatserna redan under transporten eller när personalen kommer fram till patienten. Då gäller naturligtvis precis samma regelverk som om patienten skulle vara på sjukhuset. Där finns många regler beroende på vad det handlar om. Om det handlar om hjärtinfarkt, en stroke eller vad det kan vara finns det behandlingsrekommendationer.

Man kanske hoppas hitta ett regelverk som talar om exakt och precis vad som ska göras i varje situation, men jag tror att den som ska utforma ett sådant kommer att få ett jobb som knappast är möjligt att genomföra. Varje medicinsk situation är unik i det sammanhanget, men då finns det allmänna råd för hur man behandlar olika diagnoser – de gäller oavsett vad det är. Men just när det gäller transporterna tror jag att det är svårt att utforma precisa bestämmelser.

Det är viktigt att komma ihåg att ambulanssjukvården, eftersom den är en del av hälso- och sjukvården i stort, är ett ansvar också för landstingen. Det är inte staten som reglerar detta, utan det är landstingen som ansvarar för hälso- och sjukvården i stort och därmed för transporterna. Något annat är inte rimligt.

Staten har utan tvekan ett ansvar. Det är framför allt att ha en uppföljning som fungerar. Uppföljningen kan ske på två sätt. Det ena är att utifrån anmälningar se var det inte fungerar väl och sedan återföra den kunskapen till verksamheten så att man kan göra bättre. Det andra handlar om mer metodiska uppföljningar som gör att man skaffar sig en bättre överblick, och Riksrevisionen sade att det finns för lite av detta.

Nu har vi en ny tillsyn sedan några dagar tillbaka. Det är den nya myndigheten som har ansvar för att göra uppföljningar också på det här området. Regeringen har för avsikt att följa upp hur inspektionen använder föreskrifterna i sin tillsyn av ambulanssjukvården, för den är, som sagts både i interpellationen och av Ardalan Shekarabi under diskussionen här, förstås en viktig del av hälso- och sjukvården.

Anf. 35 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag är glad att statsrådet Göran Hägglund tar upp frågan om kompetensen hos den personal som arbetar inom ambulanssjukvården. Problemet är att vi i dag saknar ett tvingande minimikrav på arbete inom ambulanssjukvården.

Det är bland annat detta som lyfts fram av de experter som jag nämnde inom Nätverket för utbildning av ambulanssjuksköterskor. De föreslår nationella föreskrifter angående detta. De föreslår nationella föreskrifter angående tillgänglighet och väntetid på ambulanser, baserade på standardiserade och vetenskapligt framtagna sätt att mäta. Det är precis detta som också lyfts fram av Riksrevisionen. Ska vi ha uppföljningsverksamhet måste vi ha tydliga regelverk, tydliga mål som man kan sätta uppföljningarna i förhållande till. En ny myndighet löser ingenting om

det inte finns regelverk samt tydliga mål och strategier från statens sida för hur vi ska säkra kvaliteten inom ambulanssjukvården.

Trots att vi har kommunalt självstyre och trots att genomförandet av sjukvårdspolitiken är landstingens ansvar är det staten som har ansvaret för att säkra kvaliteten.

Vad händer då om vi har ett landsting som missköter ambulanssjukvården, som landstinget i Stockholms län gör? Vi har en situation där detta landsting saknar ett tillgänglighetsmål, det vill säga hur stor andel av befolkningen som ska nås av ambulans inom en viss tid. Något sådant finns inte i Stockholms läns landsting.

Vad händer annars? Jo, kompetenskraven sänks. Det är precis det som har hänt i Stockholms läns landsting. De har sänkt kompetenskraven för dem som jobbar inom ambulanssjukvården. Då måste staten ta ett ansvar och reglera detta, och det är precis detta som Riksrevisionen pekar på.

Det är en mycket akut situation. Återigen: Om man använder google får man lite hjälp på vägen och en bild av hur det fungerar inom ambulanssjukvården.

I en artikel i Dagens Nyheter för bara två veckor sedan står det: ”Enligt avtal ska sjuksköterskor ta samtalen till SOS Alarm. Men nu tänker larmoperatören bryta mot avtalet. Orsak: Man får inte tag i sjuksköterskor.”

I ett brev till hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Stockholms läns landsting och till samtliga landstingskunder meddelar SOS Alarm helt framt att man tänker införa en förändrad arbetsmetodik under sommaren. Det innebär att larmoperatörer får ta nödsamtalen och att en sjuksköterska endast vid mer komplicerade fall kopplas in för bedömning – detta efter ett mycket uppmärksammat fall i Sverige av missbedömning som ledde till en patients död och som också blev rättssak. Då hjälper det inte att vi talar om tillsynsmyndigheten. Då måste det finnas regelverk.

Jag tror att det kan vara bra att ta rekommendationerna i Riksrevisionens rapport på allvar. Det kan vara bra att ta de rekommendationer som framförts av experter på detta område på allvar och att börja reglera kvaliteten inom ambulanssjukvården, så att vi inte får en situation där den typ av tragisk händelse som uppmärksammades förra året upprepas på grund av att vi inte har kvalitetssäkring inom ambulanssjukvården i Sverige.

Anf. 36 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Jag sade i ett tidigare inlägg att ambulansverksamheten är en viktig del av vårdkedjan. Det är där det ibland kan avgöras om resultatet blir liv eller död för den enskilde patienten. Därför är den en mycket viktig del av landstingens ansvarsområde.

Jag tror att det är svårt att från nationellt perspektiv införa en regel som ska gälla i samtliga landsting, till exempel när det gäller hur många minuter det ska ta att nå fram med ambulans till en person.

Det har funnits diskussioner under lång tid, och såvitt jag förstår har avtalet mellan Stockholms läns landsting, ett par andra landsting och operatören när det gäller larmsystemet brutits. Man har tagit över det hela själv i Stockholm för att få en större effektivitet eftersom man inte har varit nöjd med samarbetet.

Ambulanssjukvården är en mycket viktig del, och det är landstingspolitikerna som har ansvaret. Statens huvudsakliga ansvar är att se till att tillsynen fungerar och att vi har myndigheter som utfärdar riktlinjer och föreskrifter för att vi ska kunna upprätthålla en god kvalitet och en likvärdighet i vården i hela landet.

Anf. 37 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Den fråga som tas upp av interpellanten och som diskuteras här är hur vi säkrar likvärdigheten inom svensk ambulanssjukvård. Den frågan kan aldrig passas till landstingen, för det är staten som är ansvarig för likvärdigheten i hela landet.

Om vi anser att ambulanssjukvården är en viktig del av sjukvården, vilket jag tror att vi är överens om, måste vi ha instrument, verktyg som garanterar en viss form av likvärdighet. Det kommer aldrig landstingen själva att uppnå.

Vi ser nu allvarliga brister i flera landsting. Då är regeringens svar att detta kommer att hanteras av en ny tillsynsmyndighet. Tillsynsmyndigheten är en förvaltningspolitisk fråga internt för regeringen. Det handlar om hur man väljer att organisera sin verksamhet. Tillsynsverksamheten har legat på Socialstyrelsen. Nu bildar man en ny myndighet och organiserar arbetet på ett annat sätt. Men ingenting har förändrats vad gäller regelverken. Ingenting har förändrats i målstyrningen av ambulanssjukvården. Här tror jag att regeringen måste ta till sig den kritik som finns och titta på möjligheterna att kvalitetssäkra ambulanssjukvården genom att just reglera de grundläggande kvalitetsfrågorna.

Ingen part i målet har diskuterat frågan om att detaljreglera hur många minuter det ska ta för ambulansen att nå till patienten. Det är ett rimligt krav att det ska vara specialistutbildade sjuksköterskor med inriktning på ambulanssjukvård som arbetar inom ambulanssjukvården. Det är rimligt att kräva av landstingen att de ska ha en målsättning vad gäller tillgänglighet och att den ska baseras på fakta. Den typen av frågor kommer en tillsynsmyndighet aldrig att lösa. Det är reglering som krävs om vi ska nå likvärdighet inom ambulanssjukvården.

Anf. 38 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Jag delar inte Ardalan Shekarabis syn när det gäller tillsynen och att detta bara är en förändring av organisationen.

Vi har en ny patientsäkerhetslag på plats som innebär ett nytt sätt att arbeta på det här området. Det handlar bland annat om en förstärkning för att återföra kunskap från tillsynen direkt till verksamheterna, så att man lär sig av risker för misstag som uppkommer i organisationen. Däri ligger något väldigt viktigt. Därför bör vi ha en starkare organisation för detta.

För att inte bara fångas av sådant som uppkommer med anledning av anmälningar ska man ha mer organiserad tillsyn som kan kartlägga en hel kedja, en hel verksamhet, för att hitta eventuella brister. Fler sådana brister tror jag att man kommer att kunna åtgärda.

Jag utesluter verkligen inte att vi ska komma med mer av regler på området, men man måste tänka igenom det hela noga när det handlar om lagstiftning så att det inte blir för fyrkantigt. Sverige är ett land där förhållandena skiljer sig mycket mellan till exempel det centrala Stockholm

och ett Norrbotten där avstånden är enorma. Det gäller att hitta regelverk som kan tillämpas på ett bra sätt för oss som medborgare och patienter vare sig vi befinner oss i de mer glesbefolkade delarna eller i de mer tätbefolkade områdena av Sverige. Patientsäkerheten är A och O för att vi ska få vården att fungera på bästa möjliga sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2012/13:440 om småföretagens finansieringsmöjligheter

Anf. 39 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Peter Persson har frågat mig om jag har gjort ställningstagandet att det inte finns något politiskt ansvar för att kreditmarknaden ska fungera för småföretag samt om jag avser att ta några initiativ för att underlätta för småföretag att få tillgång till krediter på rimliga villkor.

Situationen för småföretagarna är en fråga som regeringen tar på största allvar och är lyhörd inför. Samtidigt har finanskrisen medfört att regeringen har lagt stort fokus på att värna den finansiella stabiliteten. För att minska samhällets sårbarhet och stärka det finansiella systemet har kraven på bankernas kapital- och likviditetstäckning ökat. Detta reducerar risken för framtida allvarliga obalanser där bankerna kan tvingas minska utlåningen till den reala ekonomin.

Ett stabilt och välfungerande finansiellt system med välskötta och välkapitaliserade banker är till nytta för hela samhället, inte minst för små och medelstora företag som jämfört med stora företag är mer beroende av banklån för finansiering. De nya kapitaltäckningsreglerna, CRD IV, kräver över lag större kapitalbuffertar hos bankerna men innehåller även relativt sett förmånligare villkor för småbolagslån. Tröskelvärdena för klassificeringen av småbolagslån stiger från 1 miljon euro till 1,5 miljoner euro, och kapitalkravet för dessa lån lättas med ca 24 procent.

Regeringen har genomfört flera stora reformer för att förbättra småföretagens förutsättningar, bland annat genom att sänka bolagsskatten till 22 procent och införa en möjlighet för småföretag att under vissa förutsättningar välja att inte ha revisor.

Vidare har regeringen under våren föreslagit ett så kallat investeraravdrag (prop. 2012/13:134). Investeraravdraget innebär att privatpersoner som investerar i småföretag får göra skatteavdrag för en del av investeringen. Syftet med förslaget är att förbättra småföretagens kapitalför-sörjning och därmed förstärka deras möjligheter att växa och anställa.

Regeringen har även genomfört flera förstärkningar av offentliga riskkapitalaktörer, såsom sammanslagningen av Innovationsbron AB och Almi Företagspartner AB. Genom etablerandet av Almi Invest har regionalfondspengar från EU fonderats och används till regionala investeringar där totalt ungefär en halv miljard kronor har investerats i ca 150 bolag de senaste tre åren. Målsättningen är att skapa en central marknadskompletterande aktör för rikstäckande näringslivsutveckling som erbjuder rådgivning och finansiering i större utsträckning än tidigare.

Även investeringsmandatet för Fouriertransform AB har vidgats till att också omfatta andra industrier utöver fordonsindustrin. Sammantaget innebär förändringarna ytterligare förstärkning av dessa kapitalkanaler och möjliggör att fler företag kan ta del av detta investeringskapital.

Regeringen arbetar således aktivt med småföretagandefrågor och med att fortsätta förbättra företagens investeringsklimat och tillväxtpotentialer samt att upprätthålla fungerande marknader.

Anf. 40 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Jag tackar finansmarknadsministern för svaret.

Det jag nu visar här i kammaren är en vridaxel. Den är ett resultat av arbete. Råvaror i förening med arbete har skapat ett värde. Vridaxeln är tillverkad på Hedbergs i Habo och är en nyttighet för den truck den en gång ska tjäna.

I små och medelstora företag i vårt land och i stor utsträckning i det län jag kommer ifrån utförs ett viktigt arbete. De har kanske inte så flotta kontor, blanka skor och kostymer eller gigantiska bonusar, men de är besjälade av arbete som skapar nyttigheter som skapar arbetstillfällen som skapar levande bygder. Det är industriella värden i stället för finansiella värden, långt bort från bankpalatsen där pengar ska bli pengar. När finansdirektörer i storföretag talar om förbättrad kapitaleffektivitet handlar det om att driva igenom långa betalningstider. Små och medelstora företag får agera bank. När storbanker talar om omprissatt lån till små och medelstora företag är det en försköning för att de har höjt vinstmarginalerna.

Små och medelstora företag har svårt att få lån. Räntan har höjts på lån och checkkrediter. Bankers krav på säkerhet vid lån har ökat påtagligt. I mitt län har ett antal företagare startat vad de benämner ett bankuppror. Första gången de vände sig till statsrådet sade han att de skulle vända sig till sina lokala riksdagsledamöter i stället. Det var det ansvar finansmarknadsministern tog: Vänd er till era lokala riksdagsledamöter!

Jag har agerat och väckt frågor och interpellationer ett antal gånger här i kammaren, men Norman reste till Jönköping. Det som finansmarknadsministern, ministern med ansvar för statligt ägande, då sade – hans bestående och kvarlämnande ord i Jönköping – var att företagarna måste bli starkare som kunder. Det hade en telefonsvarare kunnat säga. Ni måste bli starkare som kunder, säger ministern. Känner inte du, Peter Norman, som statsråd och finansmarknadsminister, att du har något politiskt ansvar för den situation som många företagare i Småland och på andra platser i vårt land har påtalat? Är du inte beredd att ta något som helst politiskt initiativ? Du säger inte någonting mer än: Kunder, slut er samman! Det är verkligen inget modigt fältrop av en finansmarknadsminister.

Anf. 41 STAFFAN ANGER (M):

Fru talman! Som gammal företagare – jag har varit småföretagare en gång i tiden – och som styrelseordförande i ett antal småföretag tror jag att jag känner till den här marknaden och hur det är att vara företagare ganska väl. Jag har gått in för att hjälpa dem att få en bra produkt och bra ägare och att kunna utvecklas.

Vi kan konstatera att regeringen har gjort en mängd insatser för att förbättra för småföretagarna de senaste åren. Skatterna är helt annorlunda i dag. Vi är nere på 22 procent, jämfört med 26,3 procent tidigare. Det är en jättestor nedgång som är viktig. Det är också viktigt att Sverige får investerare utifrån. Jag har även jobbat i storföretag som har investerat i olika länder som Mexiko, Singapore, Kina och andra. Jag vet att företagen tittar på skattesitsen och naturligtvis på marknadens storlek. Vad är viktigt för att få bra cash flow när det gäller internationella företag och det internationella kapitalet?

Fru talman! Många bra saker har gjorts. Jag kan hålla med om att det inte är alla banker, framför allt inte de fyra storbankerna, som är de bästa att förhandla med när det gäller småföretag, och då menar jag företag med färre än tio anställda.

Därför har regeringen gjort olika saker för att förbättra det hela. Ministern nämnde bland annat investeringsavdraget. Det innebär att jag som fysisk person kan gå in i till exempel ett turistföretag med 1,3 miljoner i aktiekapital och sedan får dra av 50 procent av detta. Detta är under godkännande i Bryssel, och det kommer att godkännas. Det kommer säkerligen att skrivas mer om det i budgeten. Det är otroligt viktigt.

Det är just såddföretagen som har de största problemen. Det är också svårt för en bank att utan säkerheter gå in och garantera en finansiering på kanske en halv eller en miljon för en företagare om företagaren inte har en egen fastighet där man kan göra en inteckning.

Jag vill också kommentera sammanslagningen av Innovationsbron och Almi Företagspartner. Det sker för att förstärka småföretagsidan. Då talar jag inte bara om såddföretagen utan även om de andra företagen. Jag har suttit i styrelsen för bolag där Innovationsbron har gått in med kanske 1 miljon. Detta ger småföretagaren en förstärkning, både när det gäller att få kapital och när det gäller att få mer kompetens. Innovationsbron och Almi Företagspartner hjälper också till att skaffa externa styrelseledamöter som kan hjälpa denna företagare som inte alltid har det så lätt.

Jag kan också konstatera att vi har fått en ny och stor spelare, Inlandsinnovation, med 2 miljarder kronor, som satsar på företag i inre Norrland. Men området för Inlandsinnovation har utökats, och man har nu börjat arbeta aktivt för att få dessa företag att kunna växa och att framför allt kunna gå från 1 person till 2, sedan till 10 och till 20.

Vad händer mer? Jo, vi har utökat exportrådgivningen och exportstödet. Länsstyrelserna i alla län hjälper företag att få lån på exempelvis 300 000 kronor. Sedan får företagen hjälp att betala fakturor för exempelvis 150 000 kronor. Det är ett utmärkt stöd, bland annat likviditetsmässigt, för att komma i gång. Ett företag kanske behöver en begagnad verktygsmaskin, och företagaren kanske behöver resa till säljarens land för att göra en insats.

Anf. 42 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! När jag läser denna interpellation måste jag säga att Socialdemokraterna verkligen har gjort en resa. De vurmar för att småföretagarna ska ha goda bankkontakter, som om inte alliansregeringen gör det. Jag får tacka finansmarknadsministern för ett mycket uttömmande svar om den palett av åtgärder som regeringen faktiskt vidtar.

Männe är den resa som Socialdemokraterna gör lite unik. Jag blev politiskt aktiv under 70- och 80-talen. Det var då Socialdemokraterna förespråkade löntagarfonder. I stället för att vilja företagarna väl ville man ta företagens resurser ifrån dem. Det var samtidigt som Vänsterpartiet ville förstatliga bankerna. Det var kanske inte så långt som Socialdemokraterna ville gå. Men det var den tidens anda. I detta perspektiv, fru talman, har naturligtvis mycket vatten flutit under de socialistiska broarna, och det har blivit en tillnyktring.

Jag slås ändå mycket av hur dagsläget egentligen ser ut. Hur mycket har Socialdemokraterna egentligen förflyttat sig? I bland annat deras budgetmotion inför detta år talas det om små miljonstöd till företagen, men man mörkar miljardutgifterna för företagen i form av skattehöjningar. Drakoniska lastbilsskatter kommer att läggas på åkare. Man räknar med att det är en fördyring på 170 000 kronor per åkare, vilket är avsevärt mer att ta ställning till i förhållande till att företagaren får lov att konkurrera och göra sin röst hörd på en fri bankmarknad. Man ska naturligtvis som kund utöva påtryckning vid sidan av de åtgärder som regeringen vidtar för att bankerna ska kunna erbjuda bland andra företagare gynnsamma villkor. Men det är naturligtvis viktigt att företagarna själva tar ett ansvar och spelar ut dessa aktörer mot varandra. Vi är gudskelov inte i närheten av ett förstatligande av bankerna så att man har en aktör att hantera. Då hade kanske den typen av stat fått agera på ett helt annat sätt.

Om man nu får ett förmånligt lån ska en lejonpart av detta, med Socialdemokraternas politik, gå till att betala kraftigt höjda bolagsskatter. Då undrar jag om interpellanten verkligen får ihop denna politik. Socialdemokraterna säger sig värna om att regeringen tar något slags krafttag utöver det som är rimligt på en fri finansmarknad för bankerna, som naturligtvis är reglerade vad gäller de väsentliga inslagen. När företaget har fått sitt förmånliga lån måste man betala skatter av olika typer tillbaka till staten i stället för att komma in i produktiv verksamhet.

När interpellanten visar på ett mervärde som är skapat av ett företag tror jag inte att företagen håller med om att detta är det sätt på vilket man kommer att gynna denna typ av värdeskapande process, det vill säga genom att bland annat höja bolagsskatterna med omkring 7,6 miljarder och lastbilsskatterna med ytterligare 4 miljarder för åkare.

För de företagare som vill anställa unga – inte minst snabbmatskedjor – kommer det riktiga dråpslaget, nämligen skattehöjningar på närmare 15 miljarder kronor genom ett borttagande av den nedsättning av socialavgifterna som finns för att gynna ungdomars möjligheter till arbete. Snabbmatskedjorna kommer dessutom att drabbas av ytterligare en skattehöjning som Socialdemokraterna talar tyst om, nämligen en höjning av restaurangskatten.

Sammantaget, om man dessutom räknar med den expansiva bidragspolitik som Socialdemokraterna föreslår i sin budgetmotion, handlar det om drygt 30 miljarder kronor i skattehöjningar. En stor del av dessa drabbar just företagarna. Då är det en klen tröst att Peter Persson ställer sig här som en förespråkare för att staten ska ta krafttag så att man får låna pengar billigare och kan betala dessa dryga skatteökningar.

Anf. 43 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag tycker om att debattera med Peter Persson. Ofta blir alternativen tydliga. Denna gång tycker jag att det är ett visst problem. Jag får frågan om det inte finns något mer som man kan göra än att säga åt kunderna att vara tuffare, vilket var Peter Perssons tolkning. Jag räknade upp en palett av åtgärder som vi vidtar och har vidtagit. Men i Peter Perssons nästa inlägg får jag återigen höra att det bara handlar om att kunderna ska bli tuffare. Jag skulle kunna upprepa min uppräkningslista, men jag väljer att inte göra det.

Jag tycker att små och medelstora företag är viktiga för Sverige. Jag tror att de i mångt och mycket är nyckeln till att Sveriges välbefinnande ska kunna fortsätta och öka.

Det viktigaste som jag anser att man kan göra från statens sida är att se till att det finansiella systemet är i ordning. När länder drabbas av finansiella kriser – där har även vi tyvärr varit under senare tid – drabbar det inte bara finansindustrin, utan det drabbar i huvudsak den reala sektorn med en förskräckande effekt på industriproduktion och sysselsättning och med fallande priser på bostäder och med börsfall.

Genom att stärka banksystemet och genom att tvinga bankerna att hålla mer kapital i Sverige än vad man säger åt bankerna att göra i Europa får vi en lugn och stabil miljö i Sverige. Vi får också en god finansiering för små och medelstora företag jämfört med andra länder som inte har ordning i sitt finansiella hus. Detta tycker jag är det viktigaste vi kan göra på politikens område.

Utöver detta ska vi förstås se till att marknaderna fungerar så bra som möjligt. När jag träffade de driftiga företagarna i Jönköping berättade jag naturligtvis om hela denna palett för dem också, alltså vad vi gör i regeringen och vad vi kommer att göra i fortsättningen, både inom Sverige och internationellt.

Jag är övertygad om att de som Peter Persson talade med även framhöll dessa åtgärder. Men Peter Persson kanske bara lyssnade på åtgärderna om individens ansvar. Det är dock någonting som jag inte alls har något emot att tala om. Jag minns hur det var på 80-talet när kreditmarknaden var reglerad. Då stod företagare och individer med mössan i hand hos bankkamreren för att be om ett lån. Den tiden ska vi inte tillbaka till.

Vi ska vara i en modern tid där man har olika alternativ. Men det innebär att ett större engagemang krävs av den enskilde att pruta, spela ut bankerna mot varandra, komma med förslag till bankerna och så vidare. Detta är någonting som jag tror är bra både för privatpersoner och för företagare. Det är ett komplement till den stora paletten med åtgärder som vi har på andra områden för att möjliggöra en bättre kreditförsörjning till små och medelstora företag.

Anf. 44 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Vid de många besök jag gjort ute i näringslivet i mitt eget län och andra har jag mötts av just finansieringsfrågan som ett av de tyngsta hindren för expansion och utveckling. Det är inte bolagsskatten som har varit ett problem, utan finansieringen.

Jag har studerat vad Peter Norman sagt under en tid då vinsterna vuxit i banksystemet. De fyra stora plockade ut 86 miljarder förra året. Aktieutdelningarna slår rekord. Norman har uttalat att det är övervinster i banksektorn och rekordhöga marginaler. Han har också sagt att banksektorn är underbeskattad och hytt med fingret åt finanskapitalet. Men vad gör han? Använder han de eventuella muskler som är möjliga att använda?

Nordea, där staten varit en betydande minoritetsägare, säljer man ut. I dag är Nordea ledande i vinstmaximering, ledande i kvartalskapitalism, ledande i att ensidigt tillgodose aktieägarintressen. Jag tror inte att små och medelstora företag jublar över denna utveckling. Jag tror inte heller att man jublar åt att de sänkta bolagsskatterna gick till bankerna i betydande utsträckning. Storbankerna har tagit emot tre nya miljarder för utdelning.

Förra veckan diskuterade man en revisionsrapport om SBAB här i kammaren i ett ärende från finansutskottet. Det tydliggörs att regeringen, dess allierade partier, tycker att det är oviktigt med ett samhällsintresse inom finanssektorn. Trots att SBAB har varit en tydlig prispressare vill inte ni i regeringen säga att denna bank har något samhällsuppdrag över huvud taget – sälj ut bara! Ni är oförmögna att se samhällseliga intressen. Instrument ni har kunnat och fortfarande kan använda vill ni inte använda. Ni skäller på storbankerna när det passar, för de vet att ni aldrig kommer att bita. Det enda man kan säga till en upprörd opinion när det gäller vinstnivåerna och omvandlingarna av lån är: Byt bank!

Har statsrådet någon gång tagit upp de små och medelstora företagens finansieringsproblem i sina återkommande samtal med storbankerna? Vad har de i så fall sagt då? Är de intresserade av att förändra sin relation? Är de intresserade av att ändra strategi när det gäller omprissättning, försvarad kreditgivning och skärpta krav på säkerheter? En företagare jag träffade i Jönköpings län sade att han inte fått låna några hundra tusen till verkstaden men att han fått veta att han fick låna på huset eller låna för att köpa en motorcykel. Den syn som finns inom delar av banksystemet motverkar alla samhällseliga intressen att skapa och utveckla detta land. Jag är mycket nyfiken på vad storbankerna säger när statsrådet tar upp småföretagens intressen.

Anf. 45 STAFFAN ANGER (M):

Fru talman! Jag räknade upp ett flertal saker som den här utmärkta regeringen gjort för att förstärka företagandet i landet och bland annat lösa finansieringsfrågorna. Jag kan fortsätta ett tag till. Till exempel har vi genomfört att man kan få låna 250 000 kronor från Almi utan borgen. Vi ser också ”riskchansmöjligheterna” på exportsidan. Man kan få understöd till att göra en marknadsundersökning, exempelvis i Tyskland, om man vill exportera sina produkter dit. Exportrådets utbildning har vi också byggt ut i Sverige. Vi har på de flesta orter möjligheter att effektivt, billigt och bra utbilda svenska exportsäljare för att kunna gå ut på de här marknaderna.

Jag vill även tala lite mer om bankerna och banksystemet. Vi var illa ute under finanskrisen. Det var inte långt ifrån konkurs för både Swedbank och SE-banken. Det hade skadat Sverige enormt mycket om det skett. Det hade skadat oss alla, även oss riksdagsmän. Därför är det na-

turligt att se till att man har marginaler i bankerna för att klara en ny kris, och det har regeringen gjort på ett fantastiskt sätt. Det kommer en kris förr eller senare, tro mig eller inte. Vi kan bara se på hur bankerna utomlands har det nu. Det ser mycket illa ut för många banker. Att vi sett till att man har mer eget kapital i bankerna tror jag kommer att höra till det som är viktigast när vi går in i nästa kris, som kan komma redan under nästa lågkonjunktur – vad vet jag.

Sedan vill jag kommentera SBAB lite grann.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Det får bli en annan gång – talartiden är ute.)

Jaha! Det får bli en annan gång då.

Anf. 46 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Tiden går fort när man har roligt!

Peter Persson säger att han har varit ute och lyssnat på företagen och inte hört dem klaga över bolagsskatten. Men så bra! Då kan ju Socialdemokraterna höja den med 7,6 miljarder, så får vi se om inte det blir ett större problem än kreditgivningen, som Peter Persson tog upp i interpellationen. Man ska naturligtvis också hitta ett regeringsalternativ, och ett parti som Socialdemokraterna behöver samregera med vill höja bolagsskatten med drygt 12 miljarder. Skulle man ta sig längst vänsterut blir det över 22 miljarder kronor. Det kommer naturligtvis att överskugga det problem som den här interpellationen tar upp.

Men politiken är en helhet, och även andra skatter kommer att höjas. Lastbilsskatterna höjs med 4 miljarder, som jag sade. Ska man samregera med Miljöpartiet får man dessutom räkna med 13,3 miljarder i höjda bensin- och miljöskatter. Det är sådant som påverkar företagen och som rimligen också ska betalas via de företagskrediter som företagen naturligtvis ska få på rimliga villkor. Om man samregerar med Miljöpartiet kommer det därtill att införas transaktionsskattehöjningar på kanske över 5 miljarder kronor, vilket försvårar den finansiella situationen för företagen.

Fru talman! Det förefaller som att man silar mygg och sväljer kameleer. Som finansmarknadsministern redogjort för har regeringen ett engagemang för att ha en viss kontroll över en marknad som i övrigt är fri, och när den en gång i tiden var reglerad var den i sig det största enskilda problemet när företagen ville få sina krediter.

Dagens socialdemokratiska politik handlar om att ömka någonting som den borgerliga regeringen sett till att det har försvunnit och om att slå till med släggan och genomföra utgiftsökningar som är drakoniska för företagen. Detta innebär att kreditgivningen i så fall huvudsakligen måste se till att försörja staten i andra ändan genom skattehöjningar för företagen.

Anf. 47 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Peter Persson frågar varför vi inte gör någonting med bankerna. Jag kan berätta att vi till skillnad från den socialdemokratiska regeringen har infört en stabiliseringsfond. Vi beskattar nu bankerna. Fonden ska användas för en framtida bankkris och har växt till ungefär

45 miljarder kronor. Den ska uppgå till i genomsnitt 2 ½ procent av bnp när den är färdigbyggd. Det kommer att bli en bra grundsten när – gud förbjude – nästa kris kommer.

Utöver detta har vi gett Finansinspektionen i uppdrag att kvartalsvis komma med bolånerapporter och redovisa bankernas marginaler, allt för att göra det lättare för både företag och kunder att spela ut bankerna mot varandra och ha ett prutverktyg man inte hade tidigare. Dessutom har vi gett Finansinspektionen i uppdrag att undersöka möjligheterna att bankerna på ett likvärdigt sätt ska redovisa sina finansieringskostnader, vilket ytterligare förstärker kunden. Man ser hur stora marginaler bankerna de facto har och kan därigenom morska upp sig betydligt bättre inför mötet med banken.

De här åtgärderna är ett axplock. Vad jag vet skedde det ingenting i den här frågan under den tid då Peter Perssons parti satt i regeringsställning.

Det är bra att Peter Persson är ute och besöker företagare. Om han hade besökt fler företagare skulle han ha insett att den bild han målar upp inte riktigt stämmer. Krisen till trots visar småföretagen sedan i höstas tillväxtkraft, enligt organisationen Företagarna. Totalt sett har vart femte företag ökat antalet sysselsatta under det senaste året. Efter ett svagt 2012 räknar nu företagen med att konjunkturen vänder markant uppåt under kommande tolv månader. Detta avspeglas i att nästan vart fjärde företag planerar att nyanställa under det kommande året, medan enbart vart tionde räknar med att dra ned på personalen.

Enligt Almis senaste låneindikator från i våras uppger 38 procent av de tillfrågade bankcheferna att utlåningen till företagen ökat under första kvartalet 2013. Detta är en ökning med 11 procentenheter sedan undersökningen för fjärde kvartalet 2012. 42 procent av bankcheferna uppger att utlåningen var oförändrad. Vidare förväntar sig över 60 procent att utlåningen kommer att öka på längre sikt. En enkätstudie från Företagarna från förra veckan visar att endast 5 procent av de tillfrågade småföretagarna ser bristen på extern finansiering som ett tillväxthinder. Alltså säger bara 5 procent att finansieringen är ett tillväxthinder. 20 procent uppger svag efterfrågan.

Den bild som Peter Persson målar upp från sina bekanta i Gnosjö må vara sann där, men den stämmer inte alls överens med hur det ser ut i landet som helhet. Jag tror att det finns regioner i Sverige – Gnosjö kan vara en sådan – där man har problem med både finansiering och efterfrågan, men den bilden är inte representativ för hela Sverige.

I detta fall kan jag säga att den regelbörda som är lagd på bankerna och som i all välmening ska hindra framtida finanskriser har varit ett problem för fristående sparbanker, som har haft en stor uppgift att vara ett komplement till storbankerna. Därför för vi samtal med fristående sparbanker om vi på något sätt skulle kunna underlätta deras situation för att möjliggöra ett större inslag av fristående sparbanker i Sverige. Det tror jag skulle vara bra för inte minst små och medelstora företag.

Anf. 48 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Jag har vid ett antal tillfällen här i kammaren tagit upp frågor om de små och medelstora företagens finansieringsproblem. Regeringens företrädare och de många moderater som samsas om bänkut-

rymmet är inte intresserade av att diskutera sakfrågan utan försöker lägga dimridåer. Att socialdemokratin skulle vara företagarfientlig – vad är det för struntprat?

Socialdemokratin vill bygga samhälle och föra en fördelningspolitik som skapar efterfrågan och kunder. Det är det viktigaste för de små och medelstora företagen. Jag gör en checklista på frågor som man tar upp med mig:

Minska sjuklöneansvaret: Det har Socialdemokraterna gjort. Moderaterna var emot.

30 dagars betalningstid: Det har vi drivit igenom här i kammaren. Moderaterna var emot.

Utveckla näringspolitiken: Moderaterna är emot.

Utbildningspolitik som skapar förutsättningar för att expandera och ha folk som kan jobben på plats: Moderaterna har dragit ned alla ambitioner inom arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik.

På område efter område är det ni som är företagarfientliga. Ni har valt sida. Det industriella kapitalet och produktionen lämnar ni därhän. Det finansiella kapitalet omhuldar ni. Ni har valt sida, Norman, och ni har verkligen valt fel sida. Därför ska du få en vridvinkel i gåva. Studera den under sommaren, och tänk på vilka möjligheter du har att vrida politiken åt ett annat håll!

Anf. 49 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Tack för gåvan, Peter Persson! Jag upplever det som att Peter Persson vill dra klockan tillbaka till 50- och 60-talet, när det var rosenrött och det var en stark bankkamrer som berättade vilka kunder som skulle få krediter, när Domus hette Domus och inte någonting annat, och så vidare.

Jag har en liten present till Peter Persson, och det är ett utdrag ur Tage Erlanders dagböcker. Han skrev för nästan exakt 50 år sedan det jag nu tänker läsa upp. Det blir extra intressant i och med att jag och Peter Persson vid tidigare tillfällen diskuterat SAS. Så här skriver Tage Erlander i sina dagböcker den 6 juli 1963: ”Skoglund ringde två gånger i går. Han trodde inte att pilotkonflikten vid S.A.S. kunde undvikas. Ytterligare ett belägg för att vi inte skall ha statliga eller statsdominerade företag. Bli det konflikt, måste förstås riksdagen inkallas, eftersom både norrmän och danskar är beredda att ta beslut om skiljedom. Olyckligt är det. Just nu när S.A.S. börjar klara ut sin ställning. En lysande reklam för det strejkfria Sverige. Slutet blir väl att SAS skall läggas ned.”

Jag upprepar: Det är ytterligare ett belägg för att vi inte ska ha statliga eller statsdominerade företag. Om Peter Persson var lika framsynt som hans partis ordförande för 50 år sedan skulle vi kunna ha en mer fruktbar diskussion om svenskt bankväsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Patrik Björck har frågat mig om jag kommer att ta initiativ till en mer aktiv politik mot ungdomsarbetslösheten mot bakgrund av bland annat Riksrevisionens kritik.

Esabelle Dingizian har frågat mig vad jag avser att göra för att förbättra samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Låt mig börja med att säga att ungdomsarbetslösheten är en av de stora utmaningarna på arbetsmarknaden. Det krävs en mängd olika lösningar, och regeringen har genomfört en rad reformer för att motverka ungas utanförskap och för att sänka trösklarna för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden.

Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att ungdomar är en mycket heterogen grupp. De insatser som ungdomar tar del av hos Arbetsförmedlingen ska anpassas till ungdomarnas individuella behov. Det handlar om förstärkt förmedlarstöd från första dagen i arbetslöshet, stöd i jobbsökande och att rusta individerna bättre för arbetsmarknaden genom utbildning och praktik. Det handlar också om att motivera ungdomar som har hoppat av skolan att återvända till studierna för att slutföra utbildningen.

Ungdomars etablering på arbetsmarknaden ska också stödjas av en aktiv matchning mot lediga jobb. I syfte att förbättra matchningen har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag att utveckla sina arbetsgivarkontakter för att stödja personer med en svag förankring på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens återrapporering visar att det målinriktade arbetet med arbetsgivare har lett till att andelen deltagare i jobbgarantin som har haft en arbetsplatsförlagd aktivitet har ökat, vilket har gett fler ungdomar möjlighet att komma i kontakt med arbetslivet.

Erfarenheten visar att en viktig framgångsfaktor när det gäller projekt för att minska ungdomars utanförskap är just samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen. Jag vet att det på vissa håll finns synpunkter på hur samverkan fungerar, och det finns alltid utrymme för förbättringar. Men jag vill samtidigt säga att jag reser mycket och har besökt många kommuner där samverkan mellan kommunen och Arbetsförmedlingen fungerar mycket väl. Min generella bild av samverkan runt om i landet är att den oftast fungerar väl.

Att hjälpa ungdomar ur utanförskap är en prioriterad fråga för regeringen. Det handlar inte bara om vilket stöd ungdomar får hos Arbetsförmedlingen. Det handlar också om att skapa en bra grogrund för samverkan på lokal nivå eftersom de lokala förutsättningarna är avgörande för att politiken ska lyckas. Regeringen följer ungdomars situation på arbetsmarknaden mycket noga.

Anf. 51 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret på interpellationen!

I Sverige har vi en oerhört hög arbetslöshet. Om man ska bedöma om någonting är högt eller lågt, stort eller litet jämför man det med andra.

*Svar på
interpellationer*

Arbetslösheten i Sverige är mycket högre än i jämförbara länder. Ungdomsarbetslösheten i Sverige är förskräckande hög och så att säga värre som speciell arbetslöshet än arbetslösheten i sig.

Det har under lång tid riktats kritik mot regeringen för brister i åtgärder mot arbetslösheten i allmänhet och ungdomsarbetslösheten i synnerhet. Vi socialdemokrater har varit oerhört kritiska, och jag har själv haft ett antal debatter med arbetsmarknadsministern här i kammaren där jag har ställt krav på aktivitet, på att det ska hända något och att ministern ska ta något initiativ för att bryta utvecklingen, men i alla svar så här långt har ministern varit nöjd med det rådande tillståndet. Hon har aldrig föreslagit något egentligen, utan det är samma politik som går på, och man tar inte till sig att den politiken inte biter.

Jag kan ha en viss respekt för att arbetsmarknadsministern kanske inte lyssnar på oppositionens kritik, men när det nu kommer mycket hård kritik från Riksrevisionen när det gäller individuellt stöd och matchning för ungdomar finns det anledning för ministern att faktiskt lyssna.

Den granskning som Riksrevisionen gör tyder på att Arbetsförmedlingens insatser är mer inriktade på att hantera stora volymer, och man förutsätter att ungdomarna själva ska vara aktiva. Man har inte insatser som är individuellt anpassade för att åstadkomma en konkret matchning mot arbetsgivaren, enligt Riksrevisionen. Man hävdar att regelverket är hindrande – att regelverket hindrar ett tidigt och aktivt matchningsstöd. Samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna behöver utvecklas.

Det konstateras att de aktiva insatser som Arbetsförmedlingen riktar till ungdomar huvudsakligen består av insatser som ska motivera ungdomarna och bygga upp deras förmåga att söka och få ett arbete. Däremot får ungdomarna sällan aktiv och konkret individuell matchning i form av tips på lämpliga jobb eller praktikplatser. En fjärdedel av ungdomarna har inte sökt något arbete alls. Den tid som arbetsförmedlarna avsätter för arbetsgivarkontakter har inte ökat i förhållande till en mätning som Riksrevisionen gjorde 2009.

Detta är mycket hård kritik. Riksrevisionen visar alltså att regelverket upplevs som hindrande. Det är ett regelverk som arbetsmarknadsministern är ansvarig för, inte Arbetsförmedlingen. Regelverket hindrar ett aktivt och tidigt matchningsstöd till ungdomar som söker arbete. Detta är vad Riksrevisionen får fram när man beskriver hur regeringen arbetar med ungdomsarbetslösheten, och det är kritik som vi vid ett flertal tillfällen har riktat mot regeringen och arbetsmarknadsministern.

Jag ser att arbetsmarknadsministerns svar på frågan om hon kommer att ta initiativ till en mer aktiv politik mot ungdomsarbetslösheten, mot bakgrund av bland annat Riksrevisionens kritik, tyvärr är nej. I svaret från ministern framgår det tydligt att hon är helt nöjd med dagens situation. Det kommer inte några som helst förslag på en ny politik trots att kritiken mot den förda politiken är massiv från alla som över huvud taget har en möjlighet att studera svensk arbetsmarknad. Nu stämmer Riksrevisionen in i vår kritik. Svaret från ministern är tyvärr nej. Det är tragiskt men tydligt: Nej, ministern kommer inte att ta några som helst initiativ till en ny politik.

Anf. 52 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Liksom för Patrik Björck är det inte heller för mig första gången jag interPELLerar ministern om samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna och den oförmåga som Arbetsförmedlingen har att hjälpa ungdomar, som har det svårast att komma in på arbetsmarknaden.

Ungdomsstyrelsen har skrivit många rapporter om detta. Vi har kontakt med verkligheten och har talat med människor som jobbar med ungdomar. Allt detta har legat till grund för den bild som visar att det inte fungerar.

När nu Riksrevisionen kommer med sin granskning blir den naturligtvis ingen överraskning för oss, utan den bara bekräftar den bild som vi redan hade. Jag vill ändå läsa ur revisionsrapporten för våra webbtitlare och åhörare, så att de får en aning om vad det står:

”Granskningen tyder på att Arbetsförmedlingens insatser är mer inriktade på att hantera stora volymer av arbetsökande ungdomar – som själva förutsätts vara aktiva inom ramen för de insatser som förmedlingen erbjuder – och mindre på individuellt anpassade insatser för att åstadkomma en konkret matchning mot arbetsgivare.”

Fru talman! Ministern brukar medge vissa problem när hon talar i offentliga sammanhang, och i svaret finns det väl en antydning om något sådant. Men jag menar att ministern ändå stoppar huvudet i sanden när det kommer till konkret handling för att hjälpa just dessa ungdomar, som varken jobbar eller studerar. Sanningen är att det är väldigt kostsamt att gå in och jobba på individuell basis, och alliansregeringen gör andra prioriteringar i sin budget. Det är alltså inte så konstigt.

Fru talman! Vi har 77 000 unga mellan 16 och 29 som tre år i rad varken arbetat eller studerat. 20 000 av dem har inte ens kontakt med Arbetsförmedlingen. Då brukar ministern säga: Om de bara kommer till Arbetsförmedlingen får de hjälp. Men det stämmer ju inte, ministern! Det är ju detta som står här.

Ungdomar är smarta. Varför skulle de gå till Arbetsförmedlingen om de inte får någon hjälp? Det säger ju sig självt. Det är därför vi står här och kritiserar regeringens insatser. De hjälper ju inte.

Jag undrar hur ministern kan acceptera att 77 000 ungdomar tre år i rad varken jobbar eller studerar. Dessa ungdomar sitter hemma, och jag vet inte vad de håller på med, men antingen blir de försörjda av någon anhörig eller så får de bidrag. Några av dem gör sådant som de inte borde, olagliga saker, för att försörja sig.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern varför arbetslinjen inte gäller de här ungdomarna. Varför får de inte det stöd de behöver för att förverkliga sina drömmar?

Anf. 53 GUSTAV NILSSON (M):

Fru talman! I dagarna lämnar många stolta studenter landets gymnasieskolor för att sedan ge sig vidare ut i vuxenlivet. Vissa ungdomar kommer att påbörja vidare studier redan till hösten medan andra kommer att söka sig till arbetsmarknaden. Många ungdomar känner oro inför framtiden och undrar om de ska lyckas få något jobb eller om de ska hamna i arbetslöshet.

Det är viktigt att inte skrämman bort framtidsdrömmarna, framtidsankarna och visionerna från ungdomar som söker jobb. Ibland sägs det att en hel generation kan gå förlorad, vilket är ett felaktigt påstående.

Många ungdomar får relativt snabbt ett arbete. Långtidsarbetslösheten bland ungdomar i Sverige är den lägsta i Europa. För oss moderater och för Alliansen är det viktigt att se till att skolan förbereder eleverna för en anställning och att trösklarna mellan studier och arbetsmarknad är låga, till exempel genom att vi kopplar ihop skola och arbetsliv genom ett utbyggt lärlingssystem. Här har kommuner, näringsliv och fackliga organisationer en mycket viktig roll.

För en del ungdomar är vägen till jobb lång och krokig. Svårast har den som har gått ut gymnasiet utan fullständiga betyg. Att inte ha fullgjort sin utbildning minskar chanserna att få ett arbete, då många arbetsgivare ser en fullgjord gymnasieutbildning som ett minimikrav.

Förutom satsningen på att återupprätta kunskapsskolan är det viktigt att med olika medel få unga utan fullständiga betyg på arbetsmarknaden tillbaka till studier. Det är den vägen man måste gå.

Regeringens folkhögskolesatsning innebär exempelvis att arbetslösa ungdomar under 25 år som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan med studiemedel kan ta del av insatserna från första dagen i arbetslöshet.

Det handlar även om att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden för unga genom att göra det enklare och billigare för företagen att anställa ungdomar. Genom satsningen på halverade arbetsgivaravgifter för unga och sänkt restaurangmoms ser vi nu att allt fler företagare välkomnar ungdomar till arbetsplatser runt om i landet.

Svenskt Näringsliv har presenterat en undersökning som visar att fyra av tio företag har fler unga anställda tack vare sänkt arbetsgivaravgift, och satsningen på halverad restaurangmoms har lett till 6 000 nya arbetstillfällen i Sverige, enligt branschorganisationen Visita.

Siffrorna talar sitt tydliga språk. Våra reformer har haft effekt.

I det läget är det fel väg som Socialdemokraterna och Patrik Björck vill gå när man lägger fram förslag som gör det dubbelt så dyrt att anställa ungdomar. Det är mycket anmärkningsvärt.

Vårt mål är att fler unga ska få ett jobb efter studentexamen eller fortsätta med högre studier om det är det vägval man som ung gör efter sin examen.

I dessa examenstider tror jag att det är viktigt att vi visar på de möjligheter som finns till fortsatt utbildning eller jobb, att vi förmedlar den framtidsbilden i stället för det mörker som oppositionen sprider.

Anf. 54 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Patrik Björck säger, när han talar för sin interpellation, att arbetsmarknadsministern i svaret verkar helt nöjd med sakernas tillstånd och inte har något att tillföra.

Fru talman! Låt mig säga att jag, när jag läser arbetsmarknadsministerns svar, får en helt annan bild. Det gäller alla de åtgärder som regeringen har satt in och även att man aktivt med största intresse, naturligtvis, följer utvecklingen för att förbättra ytterligare.

Man kan i stället lite grann granska Patrik Björcks och även Esabelle Dingizians interpellationer och kommentarer kring hur det verkligen

förhåller sig med arbetslöshetssiffrorna. Då kan man kanske hyfsa debatten något.

Jag håller med om att arbetslöshetsproblemet är ett generellt problem i Europa. Det finns länder som har något bättre siffror än Sverige. Det finns också många som har betydligt sämre siffror. Talar vi om de stora klyftorna här talar vi om krisländerna i Europa, där vi har en arbetslöshet som ligger tre fyra gånger över den svenska arbetslösheten.

Ungdomsarbetslösheten är naturligtvis ett problem. Den är ett problem i Sverige. Den är det i många andra länder också. Man kan då fundera lite grann på hur vi mäter arbetslösheten. Den mäts i åldern 15–74 år. I Sverige har vi ett väldigt sent inträde på arbetsmarknaden. Det sker vid närmare 30 års ålder för genomsnittsindividen. Det gör naturligtvis att många är heltidsstuderande. När de svarar ja på frågan om de har sökt ett jobb räknas de som arbetslösa när de är heltidsstuderande, om de inte har fått det här jobbet.

Om man justerar för att många av dem kanske inte skulle ta det jobbet för att de faktiskt är i studier skulle man få mycket lägre siffror. Detta är ett fenomen som drabbar Sverige negativt.

Jag vill inte vifta bort de problem vi har med ungdomsarbetslösheten. Men man hör talas om förskräckande höga siffror och så vidare. Jag delar inte fullt ut den bilden om jag tittar på den verklighet vi har.

Men jag förstår heller inte vad Socialdemokraternas politik i så fall skulle innebära, om man med ett dråpslag fördubblar skattehöjningen för företag som anställer unga genom att öka de sociala avgifterna med sammantaget 14,7 miljarder kronor. Det är ingenting mot de små miljonbeloppen. De är visserligen stora i sig, men de ställs mot mångmiljardbelopp i fråga om utgiftsfördyringar för dem som verkligen vill anställa unga. Vi kan till det lägga den fördubblade restaurangmomsen på drygt 5 miljarder som man vill införa från Socialdemokraterna – det här är också en väldigt öppen väg in för många unga på arbetsmarknaden. Då har jag väldigt svårt att förstå hur den politik som Socialdemokraterna förespråkar på något sätt skulle förbättra situationen för unga som är arbetslösa.

Jag vill avsluta mitt inlägg med att kommentera något som är viktigt ur ett utbildningsperspektiv, som också Gustav Nilsson tangerade.

Vi hade en interpellationsdebatt tidigare där vi konstaterade att de länder som har en ungdomsarbetslöshet som är lägre än Sveriges har en lärlingsutbildning och en yrkesutbildning som liknar den som nu har föreslagits av alliansregeringen. Den kommer att genomföras men har ännu inte visat kraft i sitt genomförande. Individerna ges då möjlighet att utbildas direkt till ett yrke för att sedan kunna komma in på arbetsmarknaden.

Det är slående att de länder som har den typ av utbildningspolitik som vi nu inför i Sverige också har den lägsta ungdomsarbetslösheten.

Mot detta står Socialdemokraternas nästan befängda omvända resonemang, att alla människor i detta land ska utbildas till högskolebehörighet. På vilket sätt skulle det hjälpa ungdomarna in på arbetsmarknaden, och hur skulle det hjälpa dem tidigare in på arbetsmarknaden? Det är fullständigt obegripligt, och det är kontraproduktivt. Egentligen har Socialdemokraterna den skadliga politiken när det gäller ungdomsarbetslösheten.

Anf. 55 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Fru talman! Låt oss konstatera att vi har en för hög ungdomsarbetslöshet. Bland de ungdomar som är 15–24 år – det är ungefär 1,2 miljoner – är det för många i dag som saknar jobb.

I statistiken kan vi konstatera att två tredjedelar i den senaste mätningen är heltidsstuderande. Det som kännetecknar arbetslösheten bland ungdomar är korta perioder av arbetslöshet. Vi har den näst lägsta långtidsarbetslösheten bland ungdomar. Det är bara Finland som har ett bättre resultat.

Patrik Björck säger lite raljant: Regeringen tar inte några som helst initiativ.

Inget kan vara mer felaktigt än det som Patrik Björck påstår. Förutom att vi har gjort det betydligt billigare och enklare att anställa unga har vi satsat avsevärt många miljarder på just utbildning och praktik och stöd från första dagen. Alla ungdomar har rätt att få ett förstärkt förmedlingsstöd från första dagen i arbetslöshet när de kommer in på Arbetsförmedlingen och också jobbförslag.

De ungdomar som löper risk för långtidsarbetslöshet ska dessutom få en tidig insats. Men alla ungdomar ska inte ha en tidig insats, Patrik Björck. Varför inte det? Det låter ju väldigt tilltalande att få en praktikplats på en gång.

Nej, man kan konstatera att många ungdomar får jobb på egen hand. En tredjedel av alla ungdomar får jobb inom en månad på egen hand. Att ge dem en praktikplats eller en arbetsmarknadsutbildning, Patrik Björck, är kontraproduktivt. Och det hindrar ungdomarna att få en anställning med lön.

Trots de kraftiga satsningarna är vi fortfarande inte nöjda, utan vi går vidare och kommer i höstens budget att lägga fram förslag kring yrkesintroduktion. Som Finn Bengtsson med flera tar upp har vi inte haft ett fungerande lärlingssystem i Sverige. Vi är inte heller benägna att helt kopiera ett annat lands system.

I själva verket vill vi ha en svensk modell av ett lärlingssystem med avtalsenliga löner som parterna kommer överens om. Ungdomar ska erbjudas utbildning i sin anställning, ungefär till 25 procent. Resten av tiden får de jobba med lön.

Det regeringen kommer att föreslå handlar om ett handledarstöd till företag så att de kan avsätta personal som handleder och utbildar ungdomen och som också kan ge ett betyg eller ett intyg på den fullgjorda utbildningen.

Därutöver kommer vi att ta bort hela arbetsgivaravgiften för ungdomar. Det är nämligen någonting som man i våra diskussioner med parterna tycker är väldigt positivt. Parterna tycker att det är viktigt att det blir billigare att anställa ungdomar. Parterna säger inte att det ska bli dyrare att anställa ungdomar utan att det ska bli billigare att anställa ungdomar. Det tycker parterna är positivt.

Utöver det kommer vi att föreslå sänkta a-kasseavgifter. Det här är någonting som vi har diskuterat med arbetsmarknadens parter sedan hösten 2011. Det har varit viktiga diskussioner. Vi har lyssnat på företagen och också tagit hänsyn till de fackliga organisationerna.

Vi vill alltså bygga ett svenskt system av lärlingsutbildningar, en brygga från skolan in i arbetslivet.

Det Patrik Björck påstår stämmer över huvud taget inte, att regeringen inte gör någonting åt ungdomsarbetslösheten. Det är precis tvärtom, Patrik Björck. Det tror jag att Patrik Björck är väldigt medveten om.
(forts.)

Prot. 2012/13:120
11 juni

Svar på
interpellationer

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

10 § (forts.) Svar på interpellationerna 2012/13:410 och 412 om brister i stödet till unga arbetslösa

Anf. 56 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Jag är som sagt inte nöjd med arbetsmarknadsministrerns åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Det är jag inte ensam om. Det är väl möjligen arbetsmarknadsministern och kanske hennes vapendragare här i allianspartierna som är nöjda.

De hundratusentals ungdomar som är arbetslösa är dock inte nöjda. Arbetsgivarna är naturligtvis inte nöjda eftersom det skulle finnas behov av anställningar om det hade funnits en fungerande arbetsmarknadspolitik. Riksrevisionen är inte nöjd. I sin undersökning ser de att politiken och Arbetsförmedlingens insatser för de unga inte fungerar.

Men om man framför kritik måste man naturligtvis också framföra förslag. Då tänkte jag, herr talman, berätta lite kort om vad vi socialdemokrater skulle vilja göra för att komma åt ungdomsarbetslösheten.

Först och främst handlar det naturligtvis om utbildning. Då måste man satsa brett. Då handlar det om att satsa resurser i skolan på mindre klasser. Det finns studier som visar att mindre klasser leder till bättre skolresultat och större chans till bättre lön och bättre möjligheter till jobb långt senare i livet.

Vi vill satsa på en så kallad 90-dagarsgaranti. I dag finns det ett aktivitetsförbud i regeringens arbetsmarknadspolitik. Vi vill tvärtom att man omedelbart ska satsa på de ungdomar som drabbas av arbetslöshet, och vi kommer i höstens budgetmotion att presentera vårt första steg i 90-dagarsgarantin: riktig lön och riktiga arbetsuppgifter så att vi bryter långtidsarbetslösheten, motverkar utslagning och stärker kvaliteten i välfärden. Detta är alltså en garanti.

Vi vill satsa på en obligatorisk sommarskola för de elever i årskurs 9 som inte nått målet under terminen så att de kan få en gymnasieutbildning, eftersom vi ser att bristande gymnasieutbildning är ett av de största problemen för långtidsarbetslösa ungdomar.

Vi vill satsa på ett så kallat naturvetenskapligt-tekniskt basår. Med detta ska vi överbygga det så kallade rekryteringsgapet, alltså att det inte finns tillräckligt väl utbildade ungdomar som kan ta de jobb som finns. Detta är något som arbetsgivarna efterfrågar.

Vi vill ha sommargymnasium på folkhögskola så att fler ungdomar som inte har avslutat läsårets kurser har möjlighet att avsluta dem på en folkhögskola redan i sommar.

Vi vill att sommarjobb ska vara en självklarhet för unga så att man får en kontakt med arbetslivet. Vi föreslår därför att kommuner som erbjuder större möjligheter till sommarjobb ska beviljas ett särskilt stimulansbidrag.

Det här är ett antal konkreta förslag från oss socialdemokrater på vad man skulle kunna göra för att bryta den förödande ungdomsarbetslösheten.

Det fanns en sak som arbetsmarknadsministern tog upp i sitt inlägg som jag tyckte var bra, och även det förtjänar väl att framhållas. Det är att arbetsmarknadsministern säger sig stödja ett gammalt socialdemokratiskt förslag om yrkesintroduktionsjobb. Det tycker jag är bra, herr talman. Möjligen är det tråkigt att man inte är beredd att göra det med omedelbar verkan. Vi socialdemokrater hade velat att man skulle starta det här redan vid halvårsskiftet 2013, för vi vill komma i gång omedelbart.

Regeringen väljer tyvärr att förhala, och så ska man eventuellt komma med det senare. Det är lite synd. Men förslaget som sådant är bra, och det stöder vi. Det är klart att det är bättre att det kommer senare än att det inte kommer alls. Det är ett tecken på en gammal god socialdemokratisk politik hur man i samarbete med arbetsmarknadens parter kan gå vidare och lösa ett gemensamt problem. Det tycker vi är bra. Det är ett socialdemokratiskt förslag.

Bortsett från det har det inte funnits någonting i arbetsmarknadsministerns svar här i dag för att lösa ut de problem som finns i Riksrevisionens rapport. I det första svaret som lästes upp fanns det faktiskt ingen insikt om de allvarliga problem som vi alla ser – alla utom arbetsmarknadsministern och möjligen några trogna vapendragare här i kammaren.

Anf. 57 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Herr talman! Strax före pausen här hörde vi Alliansens företrädare rabbla upp en massa åtgärder som regeringen har gjort. Frågan är vilka effekter dessa åtgärder har haft. Vi tycker naturligtvis att det finns vissa saker som regeringen har gjort som är bra. Till exempel är motivationskurserna på folkhögskolan väldigt bra. Problemet är att det är väldigt få ungdomar, bara några tusen, som får ta del av de här åtgärderna vad gäller folkhögskolan, och det är alldeles för lite.

De här ungdomarna som varken arbetar eller studerar behöver motiveras för att gå på motivationskurs. För många av de här ungdomarna som har varit borta från arbetsmarknaden eller skolan i tre år är det liksom inte hej och hå, in med er i skolan! Vi har även tidigare diskuterat här att det inte är så enkelt.

Ministern säger i sitt svar att samverkan mellan kommunen och Arbetsförmedlingen fungerar mycket väl. Det tycker i alla fall inte Riksrevisionen. Jag vet inte vilka mått ministern använder när hon säger att det fungerar mycket väl.

Jag vill ta upp regeringens utredning. För åhörarna kan jag säga att regeringen har tillsatt en utredning som vill belysa situationen för alla ungdomar som varken jobbar eller studerar. Där står det väldigt tydligt: ”De handlar om behov av strukturerade vardagsaktiviteter med ett utbildnings- eller arbetsliknande innehåll. --- Insatserna måste i många fall få ta tid. Det handlar om att bygga upp självförtroende och självkänsla. --- Allt för många ungdomar saknar sysselsättning och det tar allt för lång tid innan de kontaktas för att erbjudas stöd. Statens ambitionsnivå är otydlig. Det behövs tydligare lagstiftning för att säkerställa att ungdomarna får det stöd och hjälp som de behöver för att återgå till utbildning eller annan sysselsättning.”

Det kan ju inte vara mer klart än det som står i regeringens egen utredning.

Miljöpartiet har länge förordat att samverkan mellan kommunerna och staten ska förbättras. Koncepten Navigatorcenter och Unga in är väldigt bra men behöver utvecklas. Vi förordar också att man skriver lokala samverkansavtal som utgår från de problem och förutsättningar som finns.

Jag vet att arbetsmarknadsministern gillar Unga in. Det är en del av hennes plakatpolitik. Riksrevisionen tar upp det och skriver att det bara är fem orter som har det och att det hittills bara är 187 unga som har fått ta del av det stödet.

Frågan kvarstår alltså: Kommer ministern att verkställa några av de förslag som finns i utredningen?

Anf. 58 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! För att rusta ungdomar för framtida jobb har regeringen gjort omfattande insatser både inom utbildningsområdet och inom arbetsmarknadspolitiken. En del har redovisats här i dag, och jag vill gärna poängtera satsningen på lärlingsutbildningen. Det är viktigt att vi kopplar ihop skola och arbetsliv. Det är ett system som fanns tidigare. Här har vi mycket att lära av Tyskland och Danmark, och det är viktigt att vi nu återupprättar just lärlingsutbildningen i Sverige.

Jag tror också att det är viktigt att vi ute i kommunerna skraddarsyr utbildningar och jobbar tillsammans med lokala företag så att fler ungdomar får chansen att komma in och ta ett första steg på arbetsmarknaden. Har man bara tagit det första steget blir det ofta fler. Det vet vi.

Trepartssamtal och yrkesintroduktionssamtal är oerhört viktiga. Arbetsgivare, fack och staten är tre parter som gemensamt strävar efter att få fler unga i arbete. Det är viktigt att processen fortsätter och att denna samverkan resulterar i fler jobb.

Regeringen har genomfört viktiga reformer för att fler ungdomar ska få jobb. Sju av tio ungdomar får arbete inom fem månader. Fler måste vara delaktiga. Parterna på arbetsmarknaden och arbetsgivarna måste på olika sätt bidra. Här är det viktigt att man som arbetsgivare ser till framtida rekryteringsbehov. Det gäller såväl privata som offentliga arbetsgivare.

När ungdomar knackar på dörren till arbetsmarknaden är det inte läge att bomma igen genom att göra det dyrare och försvåra för ungdomar att få en chans på arbetsmarknaden. Det gäller att fortsätta att sänka trösklar och att underlätta de ungas inträde på arbetsmarknaden.

Patrik Björck talade om aktivitetsförbud. Det finns inte. Om det finns ett behov går det att få hjälp, stöd och uppbackning från första dagen. Men det är fel att låsa in ungdomar direkt i en åtgärd om det är möjligt för dem att ta egna initiativ för att få ett jobb.

Anf. 59 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! De två interpellationerna handlar om Riksrevisionens rapport. Det är riktigt. Vi har fått svar från arbetsmarknadsministern om alla de åtgärder som regeringen sätter in. Därvidlag råder det inget tvivel om att man bekämpar ungdomsarbetslösheten med alla till buds stående medel.

Låt mig då också fundera över vad som inte sägs i de bombastiska toner som bland annat Patrik Björck för fram om vad som är alternativet. Vad var den socialdemokratiska regeringens politik? När vi övertog regeringsmakten 2006 gick vi från en högkonjunktur till en närmast recessionsliknande omvärldsbild. Det finns nu mer än 200 000 fler sysselsatta och mer än 200 000 färre i utanförskap. Detta är dramatiskt förbättrade siffror jämfört med vad Socialdemokraterna åstadkom i sin politik under högkonjunktur.

Jag vill påminna om att under den sista delen av den socialdemokratiska regeringstiden förekom massjukskrivningar och massförtidspensioneringar i vårt land. Det var en medveten strategi för att plocka bort folk ur arbetslöshetsstatistiken. Det var därför det var så fruktansvärt viktigt att genomföra en reform på sjukförsäkringsområdet, som i sin tur har lett till att fler människor söker sig in på arbetsmarknaden. En del av dem är tyvärr arbetslösa, men många har fått jobb. Det innebär att vi inte friserar arbetsmarknadsstatistiken såsom Socialdemokraterna gör.

Sist har vi frågan om förslag. Man talar om sommarjobb och ett antal miljonsatsningar. Men man fördunklar nästan 15 miljarder i skattehöjningar när man tar bort nedsättningarna i socialavgifter för unga. På vilket sätt det ska skapa en arbetsmarknadspolitik för unga har jag över huvud taget ingen förståelse för.

Anf. 60 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Jag kan komplettera vad Finn Bengtsson sade i fråga om sysselsättningssiffrorna, nämligen att sysselsättningen bland unga har ökat med ungefär 40 000 sedan 2006. Även sysselsättningsgraden har ökat.

Patrik Björck tar upp flera olika förslag, men det han inte nämner i anförandet är den fördubblade arbetsgivaravgiften som precisionsinriktat slår mot ungdomsjobben – 14,7 miljarder i skattehöjningar på just ungdomsjobb. Varför Patrik Björck inte väljer att säga det får han själv berätta om.

Sedan kommer vi till frågan om yrkesintroduktionen. Rätt ska ändå vara rätt. Mig veterligt har Socialdemokraterna inte lagt fram något förslag om yrkesintroduktion i sin skuggbudgetmotion. Det är riktigt att det fanns ett avtal mellan IF Metall och Teknikarbetsgivarna om en form av yrkesintroduktion. Men det som inte fanns, och inte heller Socialdemokraterna föreslog, var någon form av trepartssamarbete där staten går in med kraftiga subventioner till arbetsgivarna så att ungdomarna får dessa anställningar. Avtalet på industrins område mellan arbetsgivare och fack

ledde inte till att ungdomarna fick arbeten. Det var ett fåtal ungdomar som fick jobben.

Vi har i samarbete med parterna lyssnat in vad företagen behöver och vad facken önskar. Där kommer vi att lägga fram förslag i höstens budget. Anledningen till att förslagen inte träder i kraft vid halvårsskiftet kan jag informera Patrik Björck om. För att kunna ge statsstöd till företag är svenska staten skyldig att få dessa förslag godkända av EU-kommissionen i en så kallad notifieringsprocess. Förslag kräver också behandling i Lagrådet och en remissbehandling. Det är också viktigt att de förslag som läggs fram av en regering kan genomföras. Det är helt enkelt inte möjligt att snabba på processen. Vi sitter inte med den möjligheten i vår hand.

Det som nu sker är viktigt. Vi har satsat 15 miljoner kronor till arbetsmarknadens parter för att informera företagen om den möjlighet som ska finnas. Det spelar ingen roll hur mycket reformer som än beslutas i kammaren om inte företagen väljer att anställa ungdomar, väljer att utbilda dem i yrkesintroduktionerna och avsätter medel och resurser för handledning.

Jag vill påpeka i sammanhanget att såväl arbetsgivare som fack tycker att det har varit viktigt att ta bort arbetsgivaravgiften på just ungdomsjobben i yrkesintroduktionsavtalen. Hur ska det då se ut om man fördubblar arbetsgivaravgiften? Det vågar jag inte ens tänka på. Risken är uppenbar att det blir betydligt färre, om ens några ungdomar, som kommer in i yrkesintroduktionsanställningarna, som alliansregeringen för samtal med arbetsmarknadens parter om.

Det är fråga om ett helt borttagande av arbetsgivaravgiften. Det finns ett handledarstöd till företagen, och det finns en nedsättning av a-kasseavgiften. Där ligger krav på utbildningsinnehåll. Ungdomar ska få ett bevis på att de har genomgått en utbildning.

Patrik Björck får gärna rätta mig, men mig veterligt har Socialdemokraterna aldrig lagt fram ett förslag i kammaren om några yrkesintroduktionsanställningar.

Anf. 61 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Jag antar utmaningen. Det är alltid stimulerande att få rätta arbetsmarknadsministern. I budgetmotionen för 2013 föreslog vi stimulanser för yrkesintroduktionsjobb. Så är det avklarat.

Riksrevisionen kritiserar att insatserna sällan leder till aktiv, konkret och individuell matchning i form av lämpliga jobb eller praktikplatser att söka. En fjärdedel av ungdomarna har inte sökt något arbete alls. Den tid som arbetsförmedlarna avsätter för arbetsgivarkontakter har inte ökat i jämförelse med en annan utredning som Riksrevisionen gjorde 2009. Regelverket hindrar ungdomar att få jobb.

Det är de frågorna som interpellationen handlar om. Här lägger inte arbetsmarknadsministern fram några sådana förslag.

Vi socialdemokrater vill genomföra ett utbildningskontrakt så att den som saknar gymnasieexamen ska fullfölja gymnasiet. Lyssna nu, Finn Bengtsson, eftersom du inte lyssnade under mitt förra inlägg när jag tog upp vad vi föreslår.

Vi socialdemokrater föreslår yrkesintroduktion och utbildningsplatser. Alla unga ska senast efter 90 dagar erbjudas jobb, utbildning som

leder till jobb eller en kombination av utbildning och jobb. Vi socialdemokrater föreslår effektiva insatser för unga och inget aktivitetsförbud, som de facto finns därute. Det vill vi avskaffa. Unga arbetslösa behöver insatser från första dagen i arbetslöshet. Vi vill naturligtvis ändra de regler som Riksrevisionen pekar på som hindrar och försvårar för unga att få de insatser som leder till jobb, som hindrar och försvårar för arbetsförmedlarna att göra sitt jobb. Vi har mycket tydliga och klara förslag. Vi analyserar problemen, ser problemen och lägger fram förslag till lösningar på problemen. Det återstår för regeringen att göra läxan.

Anf. 62 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Herr talman! Ministern pratar om yrkesintroduktion. Det låter bra. Jag hoppas verkligen att ni kommer fram till en överenskommelse.

Problemet är att ungdomarna som varken jobbar eller studerar inte står först i kön att gå utbildningarna eller få jobben med yrkesintroduktion. De ungdomar som varken jobbar eller studerar kommer inte till Arbetsförmedlingen. Vi vet inte ens var de finns. Varför ger inte arbetsmarknadsministern Arbetsförmedlingen uppdraget att uppsöka ungdomarna? Riksrevisionen kritiserar arbetsmarknadsministern för detta. Ge Arbetsförmedlingen uppdraget att söka reda på de 20 000 ungdomarna. Det är en bra början före yrkesintroduktionen.

Det som är lite konstigt i debatten är att ministern vägrar prata om ungdomar som inte är beredda att gå in och ta ett jobb eller börja studera. De behöver ju motiveras. Det är det arbetet som kommunerna måste göra tillsammans med Arbetsförmedlingen. Socialförvaltningen behöver tillsammans med Arbetsförmedlingen leta reda på dessa ungdomar och se till att de får en framtidstro. På så sätt kanske det brinner mindre i förorten. Det ska inte vara så att ministrar springer ut till förorten bara när det börjar brinna, utan det kanske är dags att gå dit och börja prata med ungdomarna i stället.

Anf. 63 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Jag ska också säga någonting om gruppen NEET, det vill säga ungdomar som varken arbetar, studerar eller praktiserar. Enligt skollagen har kommunerna ett informationsansvar. Det är kommunernas skyldighet, och det ska inspekteras av Skolinspektionen. Det har inte fungerat, och därför har regeringen tillsatt en utredare, Ann-Marie Begler, som har lagt fram ett delbetänkande med skärpta krav på kommunerna.

Arbetsförmedlingen har inte som sin huvuduppgift att göra den uppsökande verksamheten, men de gör det ändå. De började 2009 i form av Unga in, som jag tycker är bra och positivt. Man har anställt ungdomar från förorten, som själva säger: Vi pratar ungdomarnas språk, vi vet var de finns och vi kan motivera dem att komma till Arbetsförmedlingen.

Till syvende och sist tycker jag att det är viktigt att skilja på vad som är huvuduppgiften och för vem. Det är viktigt att skolan följer upp de elever som är på väg att hoppa av. Våldigt sällan sker det som en blixtnär från klar himmel, utan skolan har kunnat följa en elev under ganska lång tid. När man har eleven i skolan har man möjlighet att förhindra avhopp men att om det ändå sker direkt gå in med insatser och åtgärder, framför allt gärna i samarbete med Arbetsförmedlingen. Det är i skolan som problemen börjar, och där måste kommunerna göra ett bättre arbete.

Nu är Ann-Marie Beglers förslag ute på remiss, och det kommer att beredas inom Regeringskansliet. Detta är oerhört angelägna uppgifter, och där håller jag med Esabelle Dingizian. Men jag är tveksam till om det ska vara Arbetsförmedlingens huvuduppgift att leta reda på ungdomar som är på väg att hoppa av skolan. Vi måste bli ännu bättre på att samarbeta mellan de myndigheter som ser och har möjlighet att hjälpa våra ungdomar

Jag vill tacka för en angelägen debatt i en viktig fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2012/13:418 om den höga ungdomsarbetslösheten

Anf. 64 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Maria Stenberg har frågat mig om jag avser att ta initiativ till en ekonomisk stimulans till kommunerna för att därigenom underlätta för ungdomar att få ett sommarjobb.

Jag delar Maria Stenbergs uppfattning att sommarjobb är ett bra sätt för ungdomar att skaffa sig arbetslivserfarenhet. Kommunerna, men även andra arbetsgivare, har en viktig roll att spela för att skapa bättre förutsättningar för ungdomars etablering på arbetsmarknaden, till exempel genom möjlighet till sommarjobb. Regeringen gjorde en satsning på sommarjobb under 2010. Det var en tillfällig satsning på feriejobb som gjordes mot bakgrund av den ekonomiska krisen.

Regeringen avser inte att göra motsvarande satsning i år. Men det innebär inte att regeringen står passiv inför ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Att bekämpa ungdomsarbetslösheten är en av regeringens viktigaste uppgifter. Därför har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att underlätta för ungdomar, som ofta saknar arbetslivserfarenhet, att komma in på arbetsmarknaden.

Det är viktigt att komma ihåg att unga inte är en homogen grupp. Det krävs en mängd olika lösningar för att sänka trösklarna för unga att komma in på arbetsmarknaden. Det handlar bland annat om att erbjuda tidiga insatser, bättre fungerande matchning till lediga jobb och reformeringen av gymnasieskolan, som syftar till att förbättra kvaliteten och minska avhoppet.

Det finns även i fortsättningen ett stort behov av olika insatser för att föra Sverige i riktning mot full sysselsättning. Regeringen följer ungdomars situation på arbetsmarknaden mycket noga och fortsätter att jobba aktivt med att få fler unga i arbete.

Anf. 65 MARIA STENBERG (S):

Herr talman! I fredags var jag i Piteå och såg studenterna lämna gymnasieskolan bakom sig. De var jättegglada över att äntligen få lämna gymnasieskolan och såg säkert fram emot att livet skulle börja, med jobb och egen bostad, att vuxenlivet verkligen skulle börja.

Ja, men det gäller för de unga som nu har ett jobb att gå till denna vecka eller veckorna som följer. Jag vet, vi vet och arbetsmarknadsmi-

nistern vet att det inte är alla som har fått ett jobb efter sina studier. Sverige har, som sagt, en skyhögt ungdomsarbetslöshet. Man kan säga att den är ungefär 25 procent. Det är så illa att när vi jämför oss med andra, liknande länder sticker vi ut, och då sticker vi inte ut på något positivt sätt. 25 procent ungdomsarbetslöshet är långt ifrån positivt.

Vi vet alltså att vi har en hög ungdomsarbetslöshet. Vi vet att nätverk är bra. Vi vet dessutom att sommarjobb under skolgången hjälper. Frågan är då varför den borgerliga regeringen och arbetsmarknadsministern inte satsar på sommarjobb och på att ge kommunerna en stimulans för att ta fram sommarjobb till skolungdomar. Det borde vara ett lysande sätt att hjälpa till att skaffa nätverk, ge arbetslivserfarenhet och kanske till och med kratta för ett jobb efter gymnasiestudierna.

Men här väljer den borgerliga regeringen och arbetsmarknadsministern att satsa noll kronor – ja, ni hörde rätt: noll kronor – på sommarjobben. Inte en enda krona går till sommarjobbstörstande skolungdomar, och inte en enda krona går till Sveriges kommuner för satsningar just på sommarjobb, trots att vi med all tydlighet vet att vi har en skyhögt arbetslöshet bland unga.

Regeringen har misslyckats med jobben. Regeringen har misslyckats med långtidsarbetslösheten i Sverige. I detta läge lyckas regeringen inte ens satsa på sommarjobb till skolungdomar. Jag tycker att det är ett kraftigt underkännande av den förda politiken.

Herr talman! Vi hade och har fortfarande 100 miljoner i vår budgetmotion till just satsningar på sommarjobb i kommuner. Varför har vi det? Jo, det är med samma argumentation som när jag sade att det var bra. Vi vet att det är bra för skolungdomar att under sin studietid ha ett jobb att gå till. Vi vet att det är bra för skolungdomar att under sin studietid få hjälp att skaffa nätverk. Vi vet att sommarjobben för en del unga kan innebära att man har ett jobb att gå till när man har sprungit ut från gymnasieskolan och lämnat den bakom sig.

Den borgerliga regeringen har inte de pengarna i sin budget. Ni hade dem i er budget till valet 2010 – då dök de upp. Men efter valet försvann de – poff! – ur er budget.

Därför blir min fråga varför arbetsmarknadsministern och den borgerliga regeringen inte ser att en ekonomisk satsning på sommarjobb kan underlätta för unga människor att få ett sommarjobb och skapa sig nätverk som kanske så småningom innebär att man har ett jobb att gå till när man går ut gymnasieskolan.

Anf. 66 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! Som framgår av svaret på interpellationen är en av regeringens viktigaste uppgifter att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Många viktiga insatser görs inom arbetsmarknadsområdet. Det har vi hört en hel del om i tidigare interpellationsdebatter i dag.

Sommarjobb kan vara ett första steg till ett fast jobb i framtiden, och därför är sommarjobben viktiga. Jag tror att vi är överens om det.

Utöver de insatser som staten gör måste också kommuner och lands- ting uppmanas att arbeta systematiskt med sin kompetensförsörjning, exempelvis genom att göra riktade satsningar mot sommarjobbade ungdomar, nytexaminerade akademiker med flera.

Sommarjobb kan vara det första steget in på arbetsmarknaden. Det ger erfarenhet och kunskap. Det gör att man kan bygga nätverk och goda kontakter.

Med tanke på det stora rekryteringsbehovet inom kommuner och landsting, som SKL har bekräftat, tycker jag att kommuner och landsting måste vara än mer aktiva. Många kommuner och landsting är det, men fler kan säkert bli mycket mer aktiva. Sveriges Kommuner och Landsting talar i sin rekryteringsprognos om att det behövs 420 000 nya medarbetare inom välfärdssektorn fram till 2020. Mot den bakgrunden måste kommuner och landsting vara mer aktiva i sitt rekryteringsarbete. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Vi kan också konstatera att för dem som i framtiden vill arbeta inom ett omvårdnadsyrke eller ett pedagogiskt yrke finns det väldigt goda möjligheter. Det kommer att finnas brist på lärare, förskollärare, vårdpersonal med flera.

Staten, självklart, men också kommuner och landsting har en gemensam uppgift att se till att klara av kompetensförsörjningen för att vi ska klara allt arbete som måste ske inom välfärdssektorn i framtiden med tanke på en åldrande befolkning och så vidare.

Ett sommarjobb kan vara första steget in på arbetsmarknaden, ett steg som kan följas av flera. Det kan också ge ett fast jobb i framtiden. Därför är det viktigt. Men jag vill gärna betona att kommunerna – många kommuner och landsting är duktiga – själva måste vara delaktiga i detta. Även staten kan på olika sätt underlätta för fler unga att få jobb.

Anf. 67 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Det verkar vara en favoritgren för Socialdemokraterna att sila mygg och svälja kameler. Här står interpellanten Maria Stenberg och ömkar sig över att alliansregeringen inte satsar de 100 miljoner på sommarjobb som Socialdemokraterna så flott utdelar.

Maria Stenberg talar om dem som har lämnat gymnasieskolan för att söka sig ut på en mer fast arbetsmarknad och inte bara få ett tillfälligt sommarjobb, och hon tycker sig vara generös med sina 100 miljoner. Men hon glömmer mycket aktivt att säga att man samtidigt höjer socialavgifterna med 14,2 miljarder kronor för företagare som anställer unga. Man höjer restaurangmomsen – restaurangbranschen tar väldigt många unga under sina vingar genom anställningar – med 5,4 miljarder kronor. Dessutom gör man satsningar på andra människor som inte ska arbeta genom att föra över dem i bidragsförsörjning. Sammantaget leder hela detta skattepaket i Socialdemokraternas budgetmotion till en skattehöjning för svenska folket på 31,2 miljarder kronor.

De 100 miljonerna är naturligtvis mycket pengar men ynka i förhållande till de nästan 20 miljarder kronorna som är riktade till att slå ut unga från arbetsmarknaden. Det är för mig obegripligt att man nästan har fräckheten att ställa en sådan här interpellation utan att ta upp den frågan. Man talar inte ens om de 20 miljarder i skattehöjningar som mycket selektivt drabbar unga när det gäller möjligheten att permanent komma in på arbetsmarknaden i stället för att få ett litet sommarjobb, som nog kan vara viktigt för att komma i kontakt med arbetsmarknaden. Det är häpnadsväckande att sila mygg och svälja kameler på detta sätt.

Genom höjningar av olika socialförsäkringssystemens bidrag riktar man fokus på att folk generellt sett ska lämna arbetsmarknaden till förmån för bidragsförsörjning. Det leder naturligtvis till en skattechock för hela svenska folket. Inte minst kommer det att drabba dem som står längst ifrån arbetsmarknaden, och det är tyvärr bland annat de unga.

En arbetsmarknadspolitik värd namnet ska naturligtvis i första hand satsa på de grupper som står längst ifrån arbetsmarknaden. Regeringen har gjort en lång rad insatser riktade till utlandsfödda, ungdomar och även till funktionshindrade. Det är dessa skyddsvärda grupper som jag tycker att arbetsmarknadspolitiken ska fästa sitt fokus på. Såväl de unga som de andra två grupperna som står långt ifrån arbetsmarknaden kommer att ha ännu svårare att göra sig gällande på den framtida arbetsmarknaden om Socialdemokraterna får regera. Tyvärr har de fått stöd av Miljöpartiet, bland annat via ett kongressbeslut, för satsningarna på höjningar av skatter som drabbar unga, och de ligger fast.

I den mån det över huvud taget finns ett regeringsalternativ på den rödgröna sidan är detta tyvärr ännu mer markerat. Därför kan man inte förtiga sanningen som innebär att 100 miljoner till sommarjobb ska ställas mot 20 miljarder i skattehöjningar som riktar sig till att slå ut unga från arbetsmarknaden. Det är sanningen om den politiken, och den tycker jag inte att man ska tillåtas att förtiga i denna kammare.

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! När vi talar om ungdomsarbetslöshet är det tillfälle att påminna oss om att vi har en ganska stor ungdomsgrupp i Sverige, 1,2 miljoner ungdomar mellan 15 och 24 år, och de allra flesta går det väldigt bra för.

Det är viktigt att lyfta fram att de ungdomar som har klarat gymnasiet går mot en ljusnande framtid när de nu tar studenten. Enligt SCB:s senaste mätning är två tredjedelar av de arbetslösa ungdomarna heltidsstuderande och betecknar sig som heltidsstuderande. Men vi har bekymmer med de ungdomar som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är framför allt de som inte har slutfört sin gymnasieutbildning, ungdomar med funktionsnedsättningar, ungdomar som är födda utanför Europa som haft väldigt kort tid på sig att ta igen de missade nio eller tolv skolåren. Dem måste vi bli ännu bättre på att ge mer stöd och hjälp.

När det gäller sommarjobsfrågan förmedlades det förra sommaren, enligt SKL, ca 68 000 sommarjobb i Sverige. Nästan alla kommuner och landsting ordnar sommarjobb till ungdomar, framför allt de ungdomar som går på gymnasiet.

I år ser prognosen ungefär likadan ut, enligt SKL. Man beräknar att det blir 60 000–65 000 ungdomsjobb. En borgerligt styrd kommun som Stockholm är ett föredöme. Såvitt jag har förstått ger man alla ungdomar på Norra Järva chans till sommarjobb, så visst är kommunerna viktiga.

Eftersom alla regeringar och alla partier måste prioritera satsar vi mest på de ungdomar som står längst ifrån arbetsmarknaden, och vi kan se att vårt arbete ger resultat. Sverige har den lägsta långtidsarbetslösheten i hela Europa, och bland ungdomar är den näst lägst. Det är bara Finland som är något bättre än vi. Det visar att vi har en aktiv arbetsmarknadspolitik som ger effekt. En tredjedel av alla ungdomar får jobb på egen hand inom en månad och hälften inom ytterligare ett par månader.

Jag vill avslutningsvis säga något om den fina satsningen på 100 miljoner kronor för sommarjobb när arbetsgivarnas kostnader ökar så markant, så fruktansvärt mycket. Vad tror Maria Stenberg att det kommer att leda till, fler sommarjobb eller färre sommarjobb? Det tror jag är ganska enkelt att svara på.

Man vill också försämbra avdragsmöjligheterna i ROT och RUT och vill fördubbla restaurangmomsen. Det blir dyrare att gå på restaurang, färre går på restaurang och det behövs färre anställda på restaurang. Det är ganska enkelt: Blir det dyrare blir det oftast också mindre resultat.

Det som Maria Stenberg slår ett slag för är: Satsa mer på sommarjobb så blir det fler sommarjobb. Höjer man skatten på arbete blir det mindre arbete. Socialdemokraterna är svaret skyldiga på hur en satsning på 100 miljoner kronor kan vägas upp av en ökad kostnad på 14,7 miljarder kronor.

Anf. 69 MARIA STENBERG (S):

Herr talman! När man hör både Finn Bengtsson och arbetsmarknadsministern kan man tro att de stackars 100 miljonerna som jag talar om är den enda politik för arbete för unga som Socialdemokraterna har. Så är det inte. I den förra interpellationsdebatten redogjorde Patrik Björck för politiken i vår budgetmotion. Det handlar om ett brett program mot ungdomsarbetslöshet och naturligtvis om den lilla satsningen på 100 miljoner på sommarjobb som Finn Bengtsson fnös lite åt och kallade ”ett litet sommarjobb”. Jag hoppas att det var någon 15- eller 16-åring där ute som noterade att det lilla sommarjobbet som man kanske kan få via sin kommun inte är så mycket värt, i alla fall inte i den här kammaren och inte för Moderaterna.

Vi föreslår sommarskola för elever som inte har nått målen, utbildningskontrakt för unga under 25 år som inte har fullgjort sina gymnasiestudier, yrkesintroduktionsjobb, utbildningsplatser och tidiga insatser hos Arbetsförmedlingen. Men i den här interpellationen har jag valt att fokusera på just de unga som under sin skoltid har svårigheter att få ett sommarjobb.

Nej, alla unga har inte svårt att få ett sommarjobb, men det kräver en hel del. Det kräver att du har ett nätverk, det kanske kräver att du som förälder har en arbetsplats som upplåter ett sommarjobb till ditt barn, och så vidare.

Men de som inte har det, då? För dem som kanske inte har möjligheten att få det där lilla sommarjobbet är dessa 100 miljoner rätt väsentliga. Det är jättebra att det finns 68 000 sommarjobb i kommunerna. Det visar att kommunerna tar ansvar för de unga som bor där, och det tycker jag är jättebra.

Eftersom den borgerliga regeringen hade detta i sin budget till valåret 2010 måste det ändå på något vis ha betytt att det kanske var en insats som skulle kunna ge någonting. Man kan undra om det gjordes några grundläggande utvärderingar av hur många sommarjobb det där gav. Fick man på det viset klart för sig att det kanske inte var värt pengarna? Pengarna försvann ju till 2011. Hur det än är kan man i arbetsmarknadsministerns svar till mig konstatera att vi tycker ungefär samma sak: Satsningar på sommarjobb är ett sätt för unga människor – för skolungdomar,

egentligen – att få erfarenhet av yrkeslivet. Det kan man tycka vad man vill om.

När det gäller detta att sila mygg och svälja elefanter så hade jag tidigare i dag en interpellationsdebatt med utbildningsministern. Då höjde han en utvärdering som IFAU har gjort till skyarna. IFAU har gjort en utredning av detta också. Någonstans mellan en och en och en halv miljon kostar varje nytt jobb. En och en halv miljon för varje nytt jobb – jag vet inte om det är värt pengarna, om jag ska vara riktigt ärlig. Alla unga har inte svårt att få jobb. Det innebär att man behöver satsa sina resurser på dem som har svårt att få jobb, och kanske inte smeta ut allting till och med över dem som inte har svårt att få jobb.

Jag tror som sagt att sommarjobsatsning är ett jättebra sätt och en möjlighet framför allt för unga – kanske unga med utländsk bakgrund eller unga med funktionsnedsättning – att komma in på en arbetsplats, skapa sig ett nätverk och skaffa sig lite yrkeserfarenhet. Men man tog alltså bort detta i budgeten 2011 efter det att en utvärdering hade gjorts som innebar att man inte tyckte att det var värt pengarna.

Anf. 70 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Nu måste vi tala allvar och storheter när det gäller de siffror som far runt. När man talar om 100 miljoner i satsningar – tillfälliga satsningar på det som kallas för sommarjobb, alltså kortvariga arbeten – står det mot 14 200 miljoner kronor i arbetsförordningar för permanenta jobb till unga genom att arbetsgivaravgifterna höjs. Därtill kan man lägga 5 400 miljoner i arbetsförordningar genom att restaurangmomsen höjs, vilket drabbar framför allt unga individer.

Sammantaget är detta 19 600 miljoner kronor, som Socialdemokraterna medvetet slår de unga i ansiktet med. De nämner inte ens siffran, för den tål väl inte att höras av de egna. Låt mig upprepa den: 19 600 miljoner. Då kan man säga att 100 miljoner är lite. Dessutom är det en tillfällig satsning. Det andra är en aktiv satsning för att få bort unga från arbetsmarknaden permanent.

Maria Stenberg nämner IFAU, och hon tycker att det var dyrt med de jobb som Alliansen satsar på. De kostar 1,5 miljoner kronor per jobb. Detta är permanenta jobb. Detta är jobb som unga meddelas för att komma in på en arbetsmarknad under lång tid. Det är också därför vi har bland den lägsta långtidsarbetslösheten bland unga i Sverige. Också detta är en siffra som man glömmer bort att nämna från socialdemokratiskt håll.

Herr talman! Sammantaget kan man säga att de massiva insatser som man har gjort på arbetsmarknadspolitiken för unga trots att vi har gått mot en radikalt försämrad konjunktur är oändligt mycket bättre än den medicin som Socialdemokraterna gav de unga under högkonjunkturen, när vi hade betydligt sämre siffror än i dag. Dessutom har de nu samma beska medicin i skattehöjningar som med precision riktar in sig på att slå ut unga från arbetsmarknaden permanent. Det är i sanning skrämmande, herr talman.

Anf. 71 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Någonting som ingen har varit riktigt inne på i debatten är den situation som vi har i Sverige nu och som vi har haft under flera

års tid: Vi har varit drabbade av en allvarlig och djup kris som nu är inne på det tredje eller fjärde året.

Vi kan se att det har hänt mycket sedan 2006, när Sverige stod i en högkonjunktur. När krisen slår till finns det vissa som drabbas mer än andra. Där har vi framför allt personer som är födda utanför Europa och som har kommit till Sverige, där har vi funktionsnedsatta personer med nedsatt arbetsförmåga och där har vi vissa ungdomar. Jag väljer att säga vissa ungdomar, för alla ungdomar har inte samma svårigheter.

Jag tycker att det också förtjänar att sägas att vi har 25 procents ungdomsarbetslöshet av arbetskraften. Ibland säger man lite slarvigt att 25 procent av ungdomarna är arbetslösa. Tyvärr har det spridits lite grann i medierna. Jag tror att det är ganska destruktivt. Om ungdomar tror att 25 procent av ungdomarna är arbetslösa är det klart att de lätt tappar sugen. Det är det som har drabbat en hel del ungdomar som jag har mött i Rosengård, Herrgården, Rinkeby och Tensta där jag har gjort besök under de senaste veckorna. De tror att det inte finns någon framtid. Jag tror att det är viktigt att visa på att vi har mycket för att hjälpa ungdomar att komma tillbaka till en ljusnande framtid.

Det jag speciellt vill nämna är de åtgärder som finns inom folkhögskolan för att motivera ungdomar att komma tillbaka. När de är motiverade kan de också få stöd att slutföra sin utbildning i form av det förstärkta studiebidrag som ungdomar under vissa förhållanden kan få. Det är en summa på 6 500 kronor varje månad för att slutföra utbildning. Men jag vet också att många av dessa ungdomar är otroligt svårmotiverade. Bara ordet skola gör att de inte kommer till Arbetsförmedlingen en gång till om det inte finns andra alternativ. Jag har besökt folkhögskolor som säger att när man väl får tag på ungdomarna, börjar motivera dem och inser att man måste möta varje ungdom individuellt kan de bli motiverade att gå tillbaka till skolan.

Jag tror inte alls på Socialdemokraternas förslag på obligatorisk sommarskola, ett krav på att alla ungdomar ska vara högskoleförberedda och ett tvång på att öka skolplikten. Man kan säkert tvinga ungdomar tillbaka till skolan – kanske med poliseskort. Men man kan inte tvinga ungdomar som inte är motiverade. Man måste jobba med varje ungdom, och man måste kunna erbjuda andra verktyg än bara skola och utbildning. Man måste satsa på praktik och på yrkeskunnande. Det har vi i vår verktygslåda. Jag tycker att det snarast är naivt att tro att alla ungdomar i Sverige ska ha högskolebehörighet. Det är inte ens önskvärt. Vi behöver alla jobb, och vi behöver alla ungdomar på arbetsmarknaden – var och en utifrån sin förmåga.

Anf. 72 MARIA STENBERG (S):

Herr talman! Det kanske är lite skillnad mellan en sommarskola medan man fortfarande går sin utbildning och att slutföra någonting som man redan har försökt lämna. Jag tror att sommarskola för elever som inte har nått målet är bra, framför allt för de unga som inte har nått målen i grundskolan.

I arbetsmarknadsministerns svar till mig skriver hon om att det bland annat handlar om att erbjuda tidiga insatser. Det gäller bättre fungerande matchning till lediga jobb, reformering av gymnasieskolan och så vidare. Jag vet att arbetsmarknadsministern brukar hävda att unga visst får hjälp

från Arbetsförmedlingen från första dagen. Men jag har en rapport från riksdagens utredningstjänst som visar på en helt annan verklighet. Det krävs ganska mycket innan man omfattas av det som kallas för tidiga insatser hos Arbetsförmedlingen. Man ska löpa risk för långtidsarbetslöshet eller ha haft kontakt med andra myndigheter i ärenden som bedöms påverka ens arbetsförutsättningar. Det kan också handla om miss-tänkt ohälsa. Då kan man komma i åtnjutande av det som kallas för tidiga insatser.

Jag vet att tiden är kort, men jag undrar om arbetsmarknadsministern skulle kunna utveckla lite grann vad hon menar med tidiga insatser. Kan min mans grabb, som gick ut gymnasieskolan i fredags, gå till Arbetsförmedlingen i morgon och därmed få tidiga insatser och hela det programutbud som Arbetsförmedlingen har?

Anf. 73 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Jag tackar för debatten. Jag tror att det är jätteviktigt att precis alla ungdomar – även ungdomar med godkända betyg – som kommer till Arbetsförmedlingen får ett förstärkt förmedlingsstöd från första dagen. Det innebär att de får hjälp med hur man söker arbeten och får förslag på lämpliga jobb att söka. Så är instruktionen till Arbetsförmedlingen. Det ska vara så på de 320 kontor som finns ute i Sverige att alla ungdomar får ett förstärkt förmedlingsstöd.

Däremot hoppas jag att den ungdom som lämnade gymnasieskolan i fredags och har godkända betyg inte ska in i en åtgärd i morgon. Det skulle vara fullständigt uppåt väggarna. Det var lite grann det som skedde på 90-talet när man hade så många åtgärder som låste in ungdomar och som gjorde att de missade jobbchanser. De fick inte lön, och de fick inte utveckling, utan de var i olika program.

Vi vet att en tredjedel av dem som har slutfört gymnasiet får jobb på egen hand inom en månad. Vi har korta arbetslöshetsperioder i Sverige. Vi måste satsa våra resurser så att ungdomar får jobb men att vi först och främst hjälper dem som står längst från arbetsmarknaden.

Vi har förbättrat möjligheterna nu genom till exempel pendlingsstöd. Bor man exempelvis i Norrbotten, som Maria Stenberg gör, har vi sänkt åldersgränsen för att man ska kunna flytta dit där de lediga jobben kanske finns. Det är kanske ont om jobb just inom det område som man kan och vill jobba inom på orten. Vi har alltså gjort avsevärda förbättringar.

Men jag hoppas verkligen inte att ungdomar som nu går ut gymnasiet kommer in i en åtgärd i morgon för då har vi totalt misslyckats. De ska söka jobb, och de kommer i stor utsträckning att lyckas få jobb. Vi ska satsa mest på de ungdomar som har de största svårigheterna. Men alla har rätt att få hjälp från första dagen i hur man söker arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Josefin Brink har ställt ett antal frågor till mig med anledning av en ny LO-rapport som rör utstationerad arbetskraft. Hon har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att komma till rätta med de problem som framkommer i rapporten. Hon har vidare frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta på nationell nivå och på EU-nivå.

LO-rapporten tar upp en mängd förslag. Jag kan konstatera att vissa åtgärder redan genomförts på nationell nivå och att det för närvarande pågår ett intensivt förhandlingsarbete på EU-nivå för att anta nya regler angående utstationering av arbetstagare.

Den 1 juli börjar nya regler gälla i Sverige som innebär att arbetsgivare som utstationerar arbetstagare i Sverige ska anmäla utstationeringen och utse och anmäla en kontaktperson här. Anmälan ska göras till Arbetsmiljöverket. Kontaktpersonen ska vara behörig att ta emot delgivningar för arbetsgivarens räkning och kunna tillhandahålla sådana handlingar som visar att kraven i utstationeringslagen är uppfyllda. Genom de nya reglerna säkerställs att de svenska utstationeringsreglerna fungerar i praktiken.

Regeringen tillsatte också i höstas en parlamentarisk kommitté som ska utvärdera de ändringar som gjordes i utstationeringslagen, den så kallade lex Laval, med anledning av Lavaldomen. Först ska en kartläggning göras av utstationeringssituationen i Sverige. Med den som utgångspunkt ska kommittén bland annat utvärdera om tillämpningen av lex Laval fungerar så att skyddet för utstationerade arbetstagares grundläggande arbets- och anställningsvillkor kan säkerställas. Kommittén ska också överväga vilka lagändringar som krävs för att värna den svenska modellen i ett internationellt perspektiv. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2014.

På EU-nivå förhandlas för närvarande nya regler som syftar till att förbättra och förtydliga tillämpningen av EU:s utstationeringsregler. De nya reglerna syftar exempelvis till att motverka missbruk av utstationeringsreglerna och att förbättra samarbetet mellan EU-länderna. Regeringen välkomnar kommissionens initiativ då det är angeläget att säkerställa skyddet för utstationerade arbetstagares villkor och främja en sund konkurrens på den inre marknaden. Det är också angeläget att utstationeringsreglerna respekterar den svenska och andra EU-länders arbetsmarknadsmodeller.

Jag kan konstatera att regeringen arbetar aktivt med dessa frågor. Arbetstagare ska, oavsett ursprung, ha rimliga och rättvisa villkor, och missbruk av regler är inte acceptabelt.

Anf. 75 JOSEFIN BRINK (V):

Herr talman! Jag ska be att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. I sitt svar hävdar hon att regeringen arbetar aktivt med dessa frågor. Jag vågar säga att det helt enkelt inte är sant. Om det är någonting som har utmärkt den borgerliga regeringen ända sedan Lavaldomen avkunnades 2007 är det att inte göra någonting alls för att bekämpa lönedumping och illojal konkurrens på den svenska arbetsmarknaden. Det har

varit en ständigt återkommande stridsfråga här i riksdagen och kanske den mest kontroversiella både under den förra mandatperioden och under denna mandatperiod.

Sanningen är att regeringen inte för ett ögonblick tog strid för kollektivavtalsmodellen efter Lavaldomen, utan det stiftades en lag som till och med gick längre än vad EU-domstolen krävde när det gäller inskränkning av de fackliga rättigheterna.

Sedan dess har regeringspartierna faktiskt röstat emot alla de förslag som vi trots allt har fattat beslut om här i riksdagen med krav på bland annat en skärpning av lagen om offentlig upphandling, krav på ett socialt protokoll i EU, krav på omförhandling av utstationeringsdirektivet, krav på ratificering av ILO-konvention 94 och krav på den utredning om lex Laval som ministern hänvisar till i sitt svar. Denna utredning har inte tillsatts på regeringens initiativ utan under galgen. Denna utredning har inte heller fått det mandat som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna krävde i de motioner som riksdagen biföll.

Inte ens nu när FN-organet ILO:s expertkommitté har kritiserat lex Laval för att den inskränker grundläggande fackliga rättigheter har regeringen gett utredningen uppdraget att faktiskt ta in denna kritik och föreslå lagändringar som innebär att Sverige följer de FN-konventioner som vi har ratificerat. Risken är alltså stor att denna utredning inte kommer att kunna göra så stor materiell skillnad.

Anmälningsskyldigheten och krav på behörig representant för utstationerande företag är steg i rätt riktning, vilket vi var överens om när det debatterades nyligen. Men problemet är att regeringen valde att inte kräva att företagens representant här i Sverige skulle ha mandat att förhandla med facket och teckna kollektivavtal. Det innebär att det fortsatt kommer att finnas mycket små möjligheter att i praktiken skydda utländsk arbetskraft mot lönedumpning och exploatering.

De enda två konkreta åtgärder som ministern nämner i sitt svar är knappast tillräckliga för att stävja de stora problem som jag tar upp i min interpellation och som tecknas i denna LO-rapport.

Det är ett faktum att arbetare från andra EU-länder i Sverige diskrimineras och luras på både löner och social trygghet. Det är också ett faktum att seriösa företag inom exempelvis byggbranschen får allt svårare att klara sig i konkurrensen mot de företag som använder alla möjliga tricks för att sänka sina arbetskraftskostnader.

Det räcker alltså inte med det som regeringen har sagt. Det räcker inte heller att vara bekymrad eller att välkomna och invänta olika initiativ från EU-kommissionen. Det krävs initiativkraft och politisk handling från regeringen, och jag ser tyvärr inte några vidare tecken på det.

Anf. 76 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Herr talman! Det är sant, som framkommer i interpellationen, att företag kan sänka kostnader genom att betala skatt och avgifter i sina hemländer. Det är viktigt att framhålla att detta inte bryter mot kollektivavtalens löneregler. Det är inte heller någonting som bryter mot gällande lagar.

Det är lite tråkigt att det framställs som om i princip all utstationerad arbetskraft blir utnyttjad och att det är ett missbruk från arbetsgivarens

sida. Så är inte fallet. Det visar framför allt den brist på domslut där sådant missbruk framkommer. Det finns inga sådana domslut.

Dessa regler har tolkats enligt EU:s regler för den inre marknaden i EU-domstolen. Då väger den fria rörligheten tyngre än nationella skyddsintressen. Det är viktigt att komma ihåg.

De allra flesta följer de lagar och regler som vi har, vilket är viktigt att komma ihåg när man hör en viss svartmålning här.

I denna LO-rapport som även jag har läst är formuleringarna något luddiga. Man skriver inte klart från LO:s sida att det pågår något missbruk. Man säger att det verkar som att arbetskraft utnyttjas. Att polska arbetare som har kommit från Irland till Sverige har tolkats som att de har gjort det för att de har kunnat få lägre skatter och avgifter på Irland.

Men vi ska veta hur verkligheten såg ut. Lågkonjunkturen och den ekonomiska smällen som kom 2008 slog oerhört hårt mot just Irland där det fanns mycket arbetskraft från andra länder.

De blev helt enkelt utan jobb. Då såg man en möjlighet att komma till Sverige och få jobb här. Det behöver inte alls ligga någon uträkning bakom. Det kan faktiskt vara så att de här människorna ville kunna fortsätta att arbeta.

Man ska inte tolka allting åt det negativa hållet. Då får man inte ge bilden att det förekommit missbruk. Det får inte heller vara så att vi skrämmer med att det är svenska regler, avtal och kollektivavtal som är de enda riktiga i Sverige och att de även borde gälla i resten av Europa. De flesta sköter sig alldeles utmärkt. Det har skett skärpningar, både nationellt och på EU-nivå. Man har en anmälningsskyldighet i dag. Den som tar utländska arbetare till Sverige ska anmäla detta inom några dagar. Men LO kräver ändå flera förändringar. Då måste jag ändå framhålla – vilket jag inte tycker görs i den rapport som Josefin Brink hänvisar till – att det pågår ett intensivt arbete med att få till så sjysta villkor som möjligt utan att man för den skull begränsar den fria rörligheten. Jag tycker att det är viktigt att påpeka detta.

Det kan vara så att det kommer ytterligare skärpningar för att få fram bättre regler när det gäller utstationering inom EU. Man vill göra allt som kan motverka någon form av missbruk. Jag vill framhålla det särskilt i den här debatten.

Anf. 77 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Jag tackar Josefin Brink för frågan. Jag tycker också att detta är en angelägen fråga. Oavsett vilket ursprung man har som arbetstagare ska man ha rimliga och sjysta villkor. Det jag kraftigt motsätter mig är all form av kriminell verksamhet, kringgående av regler, oseriös verksamhet och fusk. Jag delar däremot inte Josefin Brinks uppfattning att regeringen är passiv. De nya regler som kommer på plats kring anmälningsskyldighet är bra, och det är bra att man har en parlamentarisk utredning som ser över eventuella problem och deras storlek och art.

I Sverige har vi 4,6 miljoner personer som är sysselsatta på arbetsmarknaden. Man beräknar att det finns 15 000–30 000 personer som är utstationerade. Jag delar uppfattningen att de flesta företag är seriösa och sköter detta på ett korrekt och rimligt sätt.

En utmaning finns om man som alliansregeringen tycker att fri rörlighet är bra och positivt men inte vill harmonisera allt med EU. Vi vill

till exempel inte harmonisera skatteregler, socialförsäkringar, sjukvårdsförmåner, arbetsmarknadsmodeller eller lönebildning med EU. Då måste vi hitta en bra kompromiss som gör att man värnar sjysta villkor men också värnar och är positiv till fri rörlighet. Det är den balansen som är svår att hitta.

Jag ser mycket fram emot utredningen och framför allt kartläggningen. Det är kanske ändå inte så att LO sitter på hela problemformuleringen. Det finns även andra parter på arbetsmarknaden, och de har möjligen lite andra ingångar.

Jag vill inte heller säga att den polska eller irländska arbetaren inte ska få komma hit och söka och få ett arbete. Därför måste vi ha den här rimliga balansen mellan våra olika regler. Till syvende och sist: När vi inte vill harmonisera våra regler måste vi hitta bra lösningar som fungerar utifrån den svenska arbetsmarknadsmodellen, där fri rörlighet men också sjysta villkor är bra. Vi ska kunna ha både och, parallellt.

Anf. 78 JOSEFIN BRINK (V):

Herr talman! Jag vill börja med att konstatera att arbetsmarknadsministern tycker att utländska arbetare som jobbar i Sverige ska ha rimliga villkor. Den stora skillnaden är att vi i Vänsterpartiet tycker att utländsk arbetskraft i Sverige ska ha samma villkor som svensk arbetskraft i Sverige. Vi ska inte ha två parallella system där en uppsättning rättigheter och regler gäller för svenska arbetstagare och i praktiken en annan uppsättning regler och rättigheter gäller för utländsk arbetskraft. Men det är den situationen vi har nu, beroende bland annat på lex Laval men också på brister i kontrollen som gör att det är lättare för företag att utnyttja, lura och på olika sätt kränka utländsk arbetskraft jämfört med om de hade jobbat i svenska företag. Det är den situationen som vi vill komma till rätta med. Vi anser inte att någon ska bli diskriminerad i Sverige.

I min fråga hänvisar jag till LO-rapporten därför att den är färsk och ny, men den är inte det enda underlag som finns. Arbetsmiljöverket har gjort granskningar och till exempel konstaterat att det är utbrett med brott mot arbetsmiljöregler och att det är en väldigt hög frekvens av arbetsplatsolyckor på många företag som har utstationerade arbetare. Allt fler småföretagare i byggbranschen och åkeribranschen börjar bli extremt oroliga för att det uppstår en situation där de upplever att de följer svenska lagar och kollektivavtal men blir utkonkurrerade på grund av att det finns företag som använder sig av kryphål i lagstiftningen och helt enkelt kringgår lagen och på grund av att det som är lagenligt gynnar den typen av beteende.

Katarina Brännström säger att det inte går att veta säkert om de här polska byggnadsarbetarna, som formellt skickades till Sverige från Irland och Cypern, egentligen inte var därifrån. Jo, det kan man nog faktiskt veta. De här byggnadsarbetarna har sina hem och arbetsställen i Polen. Det finns i dag ett kryphål i lagstiftningen, skulle jag vilja säga, som innebär att man i länder där de här arbetarna kanske aldrig ens har satt sin fot kan utfärda ett intyg som säger att det är därifrån de skickas ut för att jobba. Det är en märklig tillfällighet att detta förekommer just i de två länder som har de absolut lägsta socialavgifterna. Den typen av regelverk tycker inte vi är rimligt.

Det finns ett antal lagförslag som man kan anta här i Sverige om man verkligen vill göra någonting åt fusket. Till exempel har Vänsterpartiet föreslagit att man ska ge huvudentreprenörerna ansvaret för att de underentreprenörer som de anlitar betalar in löner, skatter och sociala avgifter. Det finns färdiga modeller för detta, bland annat i Norge, Tyskland och Frankrike. Ett flertal länder har infört sådan lagstiftning. Det vore ett väldigt enkelt sätt att skydda löntagare från andra länder från att bli exploaterade av oseriösa underentreprenörer.

Vi har också föreslagit att man ska införa obligatoriska personalliggare i byggbranschen och ge Skatteverket rätt att göra oannonserade kontroller. Regeringen hade ett sådant utredningsförslag på sitt bord men valde att inte gå fram med det, trots att det är väl dokumenterat att fusket är väldigt utbrett i den här branschen och att parterna själva vill ha den här typen av reglering. Vi föreslår även månadsvis individuell inbetalning av skatter och socialavgifter och förstärkning av Arbetsmiljöverkets kontroller. Det finns en lång rad saker man kan göra som skulle träffa precis de grupper på den svenska arbetsmarknaden som är så extremt utsatta i dag när de är utstationerade. Det är den här typen av handlingskraft, att ta till alla de åtgärder som finns, som jag saknar hos den borgerliga regeringen.

Anf. 79 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M):

Herr talman! Vi kan vara överens om ett par saker; vi kan inte bara tala om skillnaderna. Vi vill alla ha sjysta villkor för alla som arbetar i Sverige. Vi vill att alla ska ha bra arbetsvillkor. Det ska vara rätt löner. Det ska vara en god arbetsmiljö. Det ska vara god kontroll. Och vi ska självklart ha myndigheter som följer upp det här. Det är jätte viktigt, och det är vi helt överens om allihop.

På EU-nivå pågår just nu förhandlingar. Man vill förbättra och förtydliga de tillämpningsregler som finns för utstationerade inom EU. Allt detta gör man för att motverka missbruk och motverka att det går helt fel. Man kan också framhålla att just den svenska regeringen arbetar mycket aktivt med detta. Ett bevis på det är den parlamentariska kommitté där jag själv ska sitta med och arbeta ända fram till december 2014. Där ska skyddet för utstationerade i Sverige kartläggas och diskuteras. Om vi hittar några fel och brister ska vi föreslå vad vi ska göra åt dem.

Dessutom litar jag på vårt arbetsmiljöverk, som har resurser till att sköta de här kontrollerna. Jag litar också på fackföreningsrörelsen, som är ute på många arbetsplatser i Sverige för att se till att det går sjyst och rätt till.

Det är dock så att varje land har sitt eget regelverk när det gäller skatter och avgifter. Man kan enligt EU:s regelverk ha rätt att betala dem i sitt hemland. Det är ingen som bryter mot några regler. När Josefin Brink använder ord som "fusk" måste hon också bevisa att fusk har skett. Det finns faktiskt väldigt få sådana exempel.

Det är viktigt att det är rätt regler som gäller. Det är viktigt att det går sjyst till, men jag tycker inte att vi ska svartmåla, utan vi ska tala om att det är viktigt att människor får komma till Sverige för att få en chans till ett arbete.

Anf. 80 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Man ska ha respekt för att det inte finns någon enkel lösning på den fråga som Josefin Brink tar upp om man tror på den fria rörligheten i EU:s 27, snart 28, medlemsstater. Länderna har väldigt skilda arbetsmarknadsmodeller, lönebildningsmodeller, socialförsäkringsmodeller och skattemodeller.

För den svenska regeringen har det varit väldigt viktigt att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och den svenska lönebildningsmodellen. Vi vill inte heller harmonisera oss med de övriga medlemsstaterna som har andra skattesatser och andra förhållanden.

Låt mig vara tydlig med att oavsett vilket ursprung en arbetstagare har ska man ha rimliga villkor och ett arbetsrättsligt skydd, och det ska finnas en tillsynsverksamhet i Sverige. Den svenska arbetsmarknadsmodellen vill regeringen, arbetsmarknadens parter och oppositionen ha kvar. Det innebär att huvudansvaret för löner och avtalsvillkor ligger på parterna. Däremot måste vi göra allt vi kan för att förhindra fusk, kriminalitet, utnyttjande, kringgående och oseriös verksamhet.

Vi vet inte riktigt hur det här problemet ser ut eller hur omfattande det är. Därför är det viktigt att först veta vad vi pratar om. Där tror jag att den parlamentariska kommittén har en viktig roll att fylla.

I EU-arbetet pågår nu förhandlingar om ett nytt tillämpningsdirektiv. Såvitt jag förstår – detta kommer upp på vårt rådsmöte i nästa vecka – är det väldigt olika syn bland de olika medlemsstaterna med stora blocke-rande minoriteter. Den svenska regeringen hoppas att det irländska ord-förandeskapet ska kunna lösa den här frågan, och vi har välkomnat ett huvudentreprenörsansvar i byggbranschen och en möjlighet för länderna att om de så vill gå vidare med nationell lagstiftning och nationella regler, men vi är inte där än. Det här är en väldigt tvistig fråga bland EU:s medlemsländer, där en del inte vill ha några regler alls medan andra vill stänga gränserna. Särskilt allvarligt blir det i en kris om många länder vill utestänga arbetskraft från andra medlemsstater och vi på något sätt säger: Svenska jobb till svenska arbetstagare! Vi välkomnar i stället en rörlighet på den svenska arbetsmarknaden, men under sjysta villkor.

Det finns ingen enkel lösning. Jag ser fram emot att noga följa den här frågan och att reglerna om anmälningsskyldighet kommer på plats den 1 juli, liksom att tillsynen från Arbetsgivarverket blir bra på de arbetsplatser där utländsk arbetskraft finns.

Anf. 81 JOSEFIN BRINK (V):

Herr talman! Jag konstaterar återigen att arbetsmarknadsministern inte vill säga att utländsk och inhemsk arbetskraft ska ha samma villkor, utan utländsk arbetskraft ska ha rimliga villkor och ha det bra och så vidare. Det är uppenbart att det är en stor skillnad mellan Vänsterpartiet och regeringen i det avseendet att vi anser att alla arbetare ska ha samma villkor. Det är där regeringen kommer till korta genom att man har stiftat lex Laval och att man faktiskt verkar helt oberörd av att Sverige har fått kritik från FN-organet ILO för att vi kränker grundläggande fackliga rättigheter med den här lagstiftningen.

Det finns inget som säger att regeringen måste invänta olika initiativ från EU-kommissionen i varenda fråga som vi debatterar här. Det finns inget som hindrar den svenska regeringen att införa ett huvudentrepre-

nörsansvar eftersom det redan finns i flera andra EU-länder. Det är ju bara ett sätt att förhålla frågan. Det visar att man inte är särskilt intresserad av att införa det här.

Låt mig avslutningsvis säga att både Katarina Brännström och Hillevi Engström hänvisar till pågående processer i EU. Ja, även jag känner till att dessa processer pågår, men jag har i den här debatten inte hört ett enda konkret krav som den svenska regeringen driver i EU för att motverka social dumpning och osund konkurrens inom EU och för att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen i processen. Det skulle vara bra att få höra något om initiativ som regeringen har tagit i den här frågan, som enligt uppgift både arbetsmarknadsministern och Katarina Brännström tar på så stort allvar.

Anf. 82 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Tack för debatten, som jag tycker har varit belysande! Den svenska regeringen har varit tydlig på tjänstemannanivå i rådsarbetsgrupperna när det gäller att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och de regler som vi nu genomför och med att vi välkomnar initiativet med huvudentreprenörsansvar. Det finns dock en stor blocke-
rande minoritet, så det är inte säkert att vi ens kommer så långt som till den delen. Vi får se var det hela landar.

Avslutningsvis vill jag än en gång understryka att fusk, människohandel, utnyttjande, kriminell verksamhet, oseriös verksamhet och kringgående av regler ska bekämpas. Arbetsmiljöverket har tillsyn över detta. Jag ser framför mig att vi ska bli bättre på samverkan mellan olika myndigheter. Jag tror att Arbetsmiljöverket kan arbeta mer aktivt tillsammans med till exempel polisen, Skattemyndigheten och andra myndigheter liknande det man har gjort inom Operation krog-sanering. Men detta får vi återkomma till.

Det är viktigt att arbetstagare oavsett nationalitet har sjysta villkor. Tack än en gång för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2012/13:439 om nedläggning av Ericssons fabrik i Hudiksvall

Anf. 83 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Ulla Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av den höga arbetslösheten i Gävleborg och de senaste beskederna om varsel och nedläggning av Ericsson i Hudiksvall.

Inledningsvis vill jag säga att jag har besvarat ett flertal interpellationer och riksdagsfrågor om varsel och ökad arbetslöshet generellt eller i viss del av landet. Som jag tidigare framhållit har vi sedan i höstas sett en avmattning av konjunkturen. Positivt är dock att höstens stora varselvåg nu minskat. Men läget på arbetsmarknaden bedöms fortsatt vara osäkert.

Den globala finans- och skuldskrisen är nu inne på sitt femte år. Den svaga internationella konjunkturutvecklingen påverkar Sverige genom lägre tillväxt och högre arbetslöshet. Regeringen satsade därför 23 mil-

jarder kronor i budgetpropositionen för 2013 i syfte att stimulera ekonomin och stärka tillväxtförutsättningarna. I paketet ingår satsningar på utbildning, infrastruktur, forskning och ungas jobbchanser. Det handlar om reformer för att öka möjligheterna att driva företag, stärka svensk konkurrenskraft och stimulera till fler jobb.

I vårpropositionen presenterade regeringen ytterligare satsningar inom utbildning, praktik, infrastruktur och regional utveckling för att dämpa krisens effekter och motverka att den höga arbetslösheten biter sig fast. Det innebär bland annat 12 400 extra praktik- och utbildningsplatser under 2013 och 2014. Totalt satsar regeringen ytterligare ca 3 miljarder kronor under de kommande två åren, varav den större delen i år.

Det osäkra läget på arbetsmarknaden innebär självklart utmaningar för Arbetsförmedlingen på regional och lokal nivå. Det finns dock resurser, erfarenhet och rutiner för att hantera dessa situationer. Arbetsförmedlingen har också möjlighet att fördela de medel myndigheten förfogar över så effektivt och bra som möjligt utifrån det arbetsmarknadsläge som råder. I och med Arbetsförmedlingens nationella organisation finns möjlighet att omfördela från regioner och orter med ett relativt bättre arbetsmarknadsläge till delar av landet där läget är mer bekymmersamt. En god samverkan med arbetsmarknadens parter, arbetsgivare och fackliga företrädare liksom med kommunala och regionala företrädare och trygghetsorganisationer är viktig.

Arbetslinjen är därmed underbyggd av en aktiv arbetsmarknadspolitik som jag vill fortsätta att utveckla. Det handlar vidare om att rusta Sverige genom investeringar i infrastruktur och forskning, förbättra företagens villkor samt ytterligare arbetsmarknadspolitiska insatser.

Anf. 84 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret!

Jag är glad över att ha möjligheten att bo i Gävleborg. Där finns vacker natur, bra kommunikationer, rikt kultur- och idrottsliv och många bra kommunala verksamheter. Inte minst finns det många trevliga människor. Det vill säga att mycket av det som är viktigt här i livet finns där i mitt län.

Men vi har ett stort problem, och det är bristen på jobb. Den höga arbetslösheten är vårt största problem. Det problemet blir än större nu, efter de senaste månadernas varsel i Hudiksvall. Hela 650 personer har vars-lats. Det ökar i dagsläget länets arbetslöshet med hela 5 procent.

Arbetslösheten är skyhögt i Sverige. När jag kollade senast gick det sju arbetslösa på varje ledigt jobb. Drygt 400 000 personer tas inte till vara. Det visar tydligt att arbetslösheten är strukturell och inte individuell, som regeringen vill ha det till.

I landet är 8,4 procent arbetslösa i åldrarna 16–64 år. Men det är hela 11,5 procent i Gävleborg. Det är en ökning med 1 400 personer sedan 2006.

I Gävleborg har vi 15 000 arbetslösa, och det finns drygt 1 000 lediga jobb på Arbetsförmedlingen. Det säger rätt mycket om läget. Nästan två tredjedelar av länets arbetslösa är långtidsarbetslösa.

Samtidigt som de arbetslösa har blivit allt fler under den borgerliga regeringen ser vi att allt färre av de arbetslösa i länet får ersättning från

arbetslöshetsförsäkringen. Numera får mindre än hälften en ersättning, vilket är en minskning med 20 procent sedan 2006.

I Gävleborg går det 15 arbetslösa på varje ledigt jobb, och det innan alla 650 varsel i Hudiksvall har fallit ut. Jag kan göra en jämförelse, herr talman, när det gäller de 650 varslen i Hudiksvall. I Stockholm skulle det motsvara 50 000 personer som skulle förlora jobbet. Det skulle öka Sveriges arbetslöshet med över 10 procent. Om det hade varit här tror jag att svaret från arbetsmarknadsministern hade sett annorlunda ut. Jag tror att man hade agerat på ett annat sätt.

År 2006 var arbetslösheten lägre i Gävleborg – det var 1 500 personer färre som var arbetslösa. Då krävde de borgerliga riksdagsledamöterna i länet en kriskommission av den socialdemokratiska regeringen. Det var en stor debatt, och de drev frågan gång på gång. I dag är det knäpptyst, trots högre arbetslöshet och trots alla dessa varsel.

Vad har hänt mer sedan 2006? Jo, länet har fått 13 fler högskoleplatser, trots att det är 1 500 fler arbetslösa. Vi har färre komvuxplatser och färre arbetsmarknadspolitiska insatser. Antalet personer som får en arbetsmarknadsutbildning har mer än halverats. Det här får konsekvenser och är en av orsakerna till den stora ökningen av långtidsarbetslösheten i länet.

Gävleborgs förutsättningar att rusta de arbetslösa är inte de bästa. Därför hade det behövts en insikt hos regeringen att man behöver stärka arbetsmarknadspolitiken och öka de offentliga investeringarna. Det hade varit viktigt, men jag saknar tyvärr det.

Det finns ju möjligheter om den politiska viljan finns. Länet jobbar på men behöver regeringens stöd. Hudiksvall behöver det. De arbetslösa och de varslade behöver det. Får de det? Mitt svar i dagsläget är tyvärr nej.

Men jag skulle vilja ställa några frågor till Hillevi Engström. Är det rimligt att det går 15 arbetslösa på varje ledigt jobb i Gävleborg innan de här varslen har fallit ut? Är det rimligt att vi har färre insatser i dag än vi hade 2006, trots att det är fler arbetslösa? Hade du stått och sett på om 50 000 jobb hade försvunnit i Stockholm? Ska Hudiksvall få något stöd? Eller ska det vara så att ni lyssnar, och så får vi se vad som händer?

Anf. 85 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Jag håller med Ulla Andersson om att det är fantastiskt uppe i Hudiksvall och i länet Gävleborg på många sätt. Men det finns en bekymmersam arbetsmarknadssituation.

Senast i dag hade vi ett möte inom Regeringskansliet med företrädare för Hudiksvalls kommun, såväl oppositionsråd som kommunalråd, och för Region Gävleborg. Man diskuterade regionens situation. Jag har själv haft samtal med landshövdingen Barbro Holmberg och Arbetsförmedlingens representanter. Jag tycker att det finns en fantastisk framåtanda och samsyn och ett fantastiskt samarbete i länet, vilket är väldigt positivt.

Ulla Andersson frågar mig om det är rimligt att det finns 15 arbetssökande på varje ledigt jobb. Det är klart att jag tycker att situationen är bekymmersam. Jag tycker också att det är viktigt i sammanhanget att titta på vad vi gör för att skapa fler arbeten. Det som Ulla Andersson tar upp är de arbeten som finns anmälda hos Arbetsförmedlingen. Vi vet att Arbetsförmedlingen har en marknadsandel på kanske 30 procent. Det

finns alltså andra lediga jobb. Det gäller att förbättra matchningen mellan dem som söker arbeten och de lediga, ibland dolda, arbetstillfällena som finns och att titta på de möjligheter till stöd som arbetsgivare kan få när de anställer personer som har varit arbetslösa under en period.

Regeringen bedriver en aktiv politik för att stärka entreprenörskapet, innovationen och tillväxten i hela landet, inklusive Gävleborgs län, förstås. Vi har diskuterat frågan om samordnare för Hudiksvall, som Ulla Andersson har nämnt, eller kriskommission. Redan 2008 gav regeringen ett uppdrag till länsstyrelsen och samverkansorganet i Gävleborg att samordna sina insatser med anledning av varsel om uppsägningar.

Regeringens generella bedömning, som gjordes i höstas, var helt enkelt att det inte behövdes ett nytt regeringsbeslut. Det finns en fungerande samordning, och det finns ett bra samarbete mellan länsstyrelsen, Region Gävleborg, Arbetsförmedlingen, trygghetsorganisationerna och företagen.

I Hudiksvall har man också drabbats av det som interpellationen handlar om, nedläggningen av Ericssons fabrik. Det är i sammanhanget viktigt att poängtera de insatser som görs från ett så pass stort företag som Ericsson, där personalen i allmänhet har goda chanser till omställning och att hitta nya arbeten.

Jag är ändå förhoppningsfull inför de insatser som vi har satt in. Det handlar om de utbildningsplatser, de ytterligare praktikplatser och det samarbete som finns i regionen. Vi har också förbättrat möjligheterna till pendling och flyttningsstöd. Det gäller arbeten som kanske finns lediga på andra orter än just där man själv befinner sig.

Anf. 86 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Visst sker det mycket bra samarbete i vår region, mellan Region Gävleborg, Hudiksvalls kommun och övriga kommuner i länet. Jag är fullt medveten om att man har uppvaktat regeringen. Det bestämde man sig för på en gång när varslen i Ericsson kom. Före det hade alla de varslade på Hiab fått besked om nedläggning.

Den framtidsanda som Hillevi Engström nämnde finns, men man behöver hjälp. Den hjälpen får man inte riktigt i dag. Det är den jag efterlyser. Det har varit en brist under en ganska lång tid nu.

Som jag sade i mitt tidigare inlägg är det färre arbetsmarknadspolitiska insatser i dag i vårt län än vad det var 2006, då vi hade färre arbetslösa. Sedan dess har antalet som har varit arbetslösa i två år eller längre ökat med 200 procent. Det är 2 000 fler i dag som har varit arbetslösa två år eller längre i länet.

Visst har de som varslats på Ericsson och Hiab väldigt bra kompetens. De har troligtvis stora möjligheter på arbetsmarknaden. Men det innebär att den grupp som redan har det svårt kommer att komma allt längre bak i jobbkön, för den stora bristen handlar ändå om antalet jobb.

Antalet lediga jobb i Sverige har minskat med 3,6 procent sedan samma tid förra året. I Gävleborgs län är det 10 procent färre jobb. Det får konsekvenser. Vi har fler arbetslösa, och så blir det ännu färre jobb hos Arbetsförmedlingen.

Jag är medveten om att det finns jobb på andra håll. Men det är också ett problem. Regeringen har ändrat regelverket så att inte alla lediga jobb

förmedlas via Arbetsförmedlingen, vilket gör att de människor som inte har kontakter får det svårare att finna ett arbete.

Vänsterpartiet har lagt fram en rad förslag för att stärka möjligheterna för Gävleborg att minska arbetslösheten. Vi har till exempel föreslagit möjligheter för anställda att starta företag, att man får ett stöd för det.

Vi har föreslagit ökade stöd för forskning och utveckling kring företag, så att de ska kunna utveckla sina produkter och tjänster.

Vi har föreslagit infrastrukturinvesteringar. Till exempel skulle ett dubbelspår mellan Gävle och Sundsvall förbättra pendlingsmöjligheterna ytterligare. Vi har föreslagit att SJ ska få ett minskat avkastningskrav. Sveriges dyraste tågsträcka är mellan Gävle och Stockholm. Ett månads-kort där kostar nästan lika mycket som det kostar att åka mellan Gävle och Falun under ett helt år. Ändå är det samma längd på sträckan.

Vi har föreslagit ökade statsbidrag till kommunsektorn så att de kan anställa fler men också för att öka deras upphandlingar av privata företag.

Vi har föreslagit ökade stöd till nybyggnation av bostäder och också upprustningsstöd för hyresrätter.

Allt det här tillsammans skulle skapa ungefär 3 000 jobb i vårt län. Dessutom har vi finansierat 1 900 fler utbildningsplatser. Det skulle skapa bättre förutsättningar, dels för att arbetslösa ska kunna få ett jobb eftersom det blir fler jobb, dels för att de arbetslösa ska kunna få bättre möjligheter till omställning och utbildning.

Jag konstaterar att Hillevi Engström i sitt svar hänvisar till den budget man lade fram i höstas och den budget man nu har lagt fram. Den budget som regeringen lade fram i höstas var för ungefär 140 000 färre arbetslösa än den budget man nu fick revidera upp prognosmässigt för arbetslösheten. Ändå menar Hillevi Engström att den budgeten är tillräcklig. Man räknar alltså med 140 000 fler arbetslösa de närmaste fyra åren, men man kommer inte med några ytterligare insatser för att förstärka möjligheterna till jobb, för att öka antalet jobb eller för att se till att det blir bättre utbildnings- och omskolningsmöjligheter.

Jag tycker fortfarande inte att Hillevi Engström riktigt har svarat på mina frågor: Ska Hudiksvall få något stöd? Det svar som jag har fått, som jag tolkar det i alla fall, är nej. Det är bra som det är, ungefär, fast man efterfrågar mer stöd. Jag tycker inte att det är rimligt. Jag tycker att regeringen har ett ansvar för arbetslösheten i hela landet och särskilt i regioner där man är extra utsatt.

Anf. 87 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Med Vänsterpartiets politik kan man i alla fall räkna med att invånarna och företagen i Hudiksvall och Gävleborg får betydligt tuffare tider. Vänsterpartiet föreslår ju, tror jag, så mycket som 90 miljarder kronor i höjda skatter. Det lär knappast leda till fler arbeten.

Som jag betonade i mitt interpellationssvar är Arbetsförmedlingen numera en nationell myndighet med möjlighet att omfördela resurser till de delar av landet som behöver dem mest. I dialog med Arbetsförmedlingen har jag försäkrat mig om att det finns resurser till omställning och möjligheter till arbetsmarknadsutbildning, vilket jag såg när jag besökte Gävle ganska nyligen.

Regeringen satsade utöver de 23 miljarder kronorna i höstens budget för 2013 ytterligare 3 miljarder kronor i vårpropositionen i april. Vi har också gjort en av de mest betydande satsningarna någonsin på infrastruktur – drygt 500 miljarder kronor fram till 2025, tillsammans med stora satsningar på forskning, innovationer, investeravdrag, stöd till regional utveckling och stöd till arbetsmarknadspolitiken.

Låt mig nämna några saker när det gäller arbetsmarknadspolitiken som är det område som jag ansvarar för. Vi har i budgeten för 2013 förstärkt nystartsjobben för unga och förstärkt insatser för ungdomar före arbetsmarknadsgarantierna med tidiga förmedlingsstöd och insatser i arbetsmarknadspolitiken. Vi har förlängt folkhögskolesatsningen och utökat den till dem över 25 år. Vi har fler platser i garantierna. Vi har möjligheter till högre studiemedel för ungdomar, där ungdomar kan få upp till 6 500 kronor per månad för att gå tillbaka till skolan. Vi har ändrat reglerna för flyttbidrag till långtidsarbetslösa ungdomar. Vi har ändrat och förbättrat reglerna för instegsjobb för nyanlända, förstärkt det särskilda anställningsstödet och utökat platserna i SIUS med mera.

Jag tror att man ska vara lite försiktig med att, som Vänsterpartiet gör, utlova jobb samtidigt som man lovar enormt stora skatthöjningar på arbete, på företagande och inte minst på ungdomars jobb. Jag vill säkerställa att invånarna i Hudiksvall såväl som i hela Gävleborg och Sverige kan få ett bra stöd från Arbetsförmedlingen och att Arbetsförmedlingen blir bättre på att samarbeta med omställningsorganisationer och även med företag som varslar så att alla anställda som riskerar arbetslöshet känner att de får ett individuellt stöd som hjälper dem vidare i jakten på ett nytt arbete.

Anf. 88 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! I Vänsterpartiets Sverige kommer de som tjänar upp till 30 000 kronor i månaden att betala samma skatt som de gör i dag. I Vänsterpartiets Sverige kommer bolagen att betala samma faktiska bolagsskatt som de gjorde i fjol. Men de som tjänar mycket kommer att få betala mer i skatt, och det använder vi till att investera i offentliga, gemensamma nyttigheter som skapar riktiga jobb.

Regeringens linje är mer av samma politik – samma politik som inte har funkad, som har lett till en ökad arbetslöshet i Sverige med 92 000 personer, en långtidsarbetslöshet som ökat med över 100 procent i Sverige. I det län jag kommer ifrån har långtidsarbetslösheten för dem som har varit arbetslösa i två år eller längre ökat med 200 procent.

Det är mer av samma politik. Det är mer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder i form av olika stöd, medan Vänsterpartiet har en politik för riktiga jobb. Vi menar nämligen att det är det som behövs. Det är inte de arbetslösas fel att det inte finns jobb. Det är ett strukturellt problem som regeringen har ansvar för att lösa.

Jag finner det märkligt att man föreslår mer av samma sak. Det finns inga nya lösningar, inga visioner om hur det ska komma jobb i Sverige, utan det är arbetsmarknadspolitiska stöd. Antalet bidragsjobb ökar la-
vinartat i Sverige.

Jag fick en kommentar en gång när det hade framkommit att städjobb som har kommit i Sverige har subventionerats av staten två gånger till

ungefär 50 procent. Den kommentaren var: Tänk att det fanns en tid när arbetsgivarna faktiskt betalade den lön som den anställda skulle ha!

Prot. 2012/13:120
11 juni

Regeringens politik är olika former av bidrag, och det har inte lett till fler jobb. Det Sverige behöver är därför en annan regering med en annan politik som sätter jobben främst. Då behövs det samhällsnyttiga investeringar som skapar riktiga jobb.

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Sverige har en för hög arbetslöshet. Men låt oss komma ihåg att vi har den lägsta långtidsarbetslösheten i hela Europa, vilket är någonting bra som vi ska värna om.

Jag tror att man bygger Sverige starkt genom att man har ett bra företagsklimat, inte genom att man höjer skatterna och lägger dem på att ordna jobb i offentlig sektor. Vi måste ha ett ännu bättre näringslivsklimat. Vi måste göra mer på forsknings- och innovationssidan, och vi måste satsa – vilket vi gör – på utbildning och på välutbildad arbetskraft.

Vi har förbättrat och utökat platserna inom utbildningsväsendet med yrkesvux, praktik, arbetsmarknadsutbildning och ingenjör- och sjuksköterskeutbildning. Vi måste se till att de som riskerar arbetslöshet eller redan är arbetslösa får bra möjligheter till omställning.

Det är bekymmersamt i vissa delar av landet, och där måste vi också uppmuntra till arbetspendling eller till att kanske flytta dit där de lediga arbetena finns. Det skiljer sig väldigt mycket åt. Granne med Gävleborgs län har vi Uppsala län som har den lägsta arbetslösheten i hela Sverige. Vi har även Stockholms län. Det finns jobb, och det omsätts jobb, även när det är lågkonjunktur. Ungefär en miljon jobb omsätts varje år i Sverige, även i svåra situationer. Låt oss inte gömma bort det.

Avslutningsvis: Det är viktigt att Arbetsförmedlingen förmår ge dem som söker arbete stöd och hjälp utifrån individens särskilda egna behov. Där finns det, vill jag ändå påpeka, möjligheter till omställning och arbetsmarknadsutbildning, praktik och andra typer av insatser.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2012/13:452 om resultatet av sjukförsäkringsreformen

Anf. 90 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Shadiye Heydari har frågat mig vilka åtgärder jag har för avsikt att vidta för att säkerställa att de utförsäkrade kommer tillbaka i arbete.

Sjukförsäkringsreformen bröt en utveckling i Sverige med ökande sjukfrånvaro och utanförskap. Sedan oktober 2006 har antalet personer som har varit sjukskrivna i mer än ett år minskat med ca 42 000. Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning har minskat med närmare 180 000.

Tidsgränserna för prövning av arbetsförmåga och rätt till ersättning är helt avgörande för den kraftigt minskade sjukfrånvaron. I dag avslutas sjukskrivningar i mycket större utsträckning än tidigare med återgång i arbete, bland annat eftersom berörda aktörer mer aktivt bidrar till att tillvarata sjukskrivnas arbetsförmåga.

Personer som varit sjuka länge och inte kan återfå arbetsförmågan genom någon medicinsk behandling eller rehabilitering kan i stället få sjukersättning. Men så länge det finns hopp om att det ska bli möjligt att arbeta ger vi inte upp. Utöver de insatser som bör vidtas i sjukförsäkringen är det rimligt att även Arbetsförmedlingen åtminstone med två och ett halvt års mellanrum prövar om de kan göra något för personen, om det inte finns särskilda medicinska skäl.

Av totalt 62 000 personer som lämnat sjukförsäkringen från årsskiftet 2009/10 och fram till juni 2012 på grund av uppnådd maxtid har över hälften, 35 000 personer, helt och hållet lämnat sjukförsäkringen. De har påbörjat den mödosamma resan tillbaka till arbetslivet. Det finns ingen helhetsbild av vad alla dessa 35 000 personer gör i dag, men regeringen följer löpande hur till exempel deras inkomster utvecklas. Den samlade bilden är att den bortre tidsgränsen lett till att fler arbetar mer även om det också finns exempel på personer som efter att ha lämnat sjukförsäkringen är beroende av ekonomiskt bistånd.

Med de gamla reglerna hade alla dessa personer fortsatt att vara sjuk-skrivna med alla de risker för hälsa, välbefinnande och delaktighet i samhället som långtidssjukskrivning tyvärr ofta kan innebära.

Anf. 91 SHADIYE HEYDARI (S):

Herr talman! Först vill jag tacka ministern för svaret.

Anledningen till att jag skrev interpellationen var ISF:s och SKL:s senaste rapporter. I Sverige finns i dag alltför många som står långt bort från arbetsmarknaden på grund av sjukdom och skador. Vägen tillbaka till ett arbete är i dag lång. Många kommer aldrig tillbaka till ett arbete eller egen försörjning. Det är beklagligt och inte värdigt ett välfärdssamhälle som Sverige.

Inspektionen för socialförsäkringen skriver i sin rapport 2013:6 att effekterna av de ändrade sjukreglerna för dem som nått den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen är begränsade. ISF har granskat vad som hänt med de 41 000 heltids- eller deltidssjukskrivna som lämnade sjukförsäkringen under 2010 efter att ha nått den bortre tidsgränsen i försäkringen. De flesta deltog i någon typ av aktivitet och hade aktivitetsersättning. Man kan konstatera att ett år senare hade hälften av dem återvänt till försäkringen. Enbart tre av tio hade ökat sin arbetsinkomst, vilket var syftet med reformen. Enligt rapporten hade sex av tio oförändrad eller ingen inkomst alls.

De utförsäkrade som fick ekonomiskt bistånd under minst sex månader hade å andra sidan ökat från ungefär 1 000 till 3 500 personer, det vill säga mer än trefaldigats.

SKL har undersökt 670 utförsäkrade i Hässleholm, Halmstad och Borlänge. Enligt rapporten *Gör rätt från dag ett* har 10 procent av de sjuka varit tvungna att gå till socialtjänsten. Men rapporten visar tydligt att socialtjänsten inte kan få de sjuka på fötter, arbeta med rehabilitering eller hjälpa dem ut på arbetsmarknaden.

Herr talman! Ministern sade i sitt svar att ”sjukförsäkringsreformen bröt en utveckling i Sverige med ökande sjukfrånvaro och utanförskap. Sedan oktober 2006 har antalet personer som har varit sjukskrivna i mer än ett år minskat med ca 42 000.” Det är bra. ”Antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning har minskat med närmare 180 000.”

Men vi ska inte glömma en sak. Det finns en annan grupp som är utförsäkrad på grund av de krångliga reglerna. Det handlar om 65 000 personer. Det är en stor grupp i vårt välfärdsland Sverige. Om dessa 65 000 människor hade fått hjälp och rehabilitering i tid hade de inte hamnat utanför systemet och blivit utförsäkrade.

Linköpings universitet har gjort en studie som omfattar kvalitativa intervjuer med sjukskrivna, arbetsgivare, handläggare på Försäkringskassan samt primärvårds- och företagsläkare. På grund av den begränsade talartiden kommer jag inte att läsa upp alla namn, men det framgår att Försäkringskassans handläggare anses ha blivit mindre tillgängliga, och de uppfattas generellt som alltmer passiva i rehabiliteringsprocessen. Handläggarna på Försäkringskassan menar att de senaste årens regeländringar har medfört en än mer administrativ handläggarroll där mer tid läggs på att hålla tidsgränser än på att arbeta med faktisk rehabilitering. Handläggarna upplever också att etiska dilemman uppstår när individuella bedömningar kommer i konflikt med tidsgränserna, vilket de upplever som stressande.

Hur ser ministern på detta? Vilka åtgärder har ministern för avsikt att vidta för att säkerställa att de 65 000 personer som är utförsäkrade kommer tillbaka till arbete?

Anf. 92 FINN BENGTTSSON (M):

Herr talman! Jag anmälde mig till debatten därför att Shadiye Heydari och jag sitter i samma utskott. Jag tycker att det är viktigt att den här debatten förs. Vi har genomfört en viktig och nödvändig sjukförsäkringsreform med tanke på hur tidigare socialdemokratiska regeringar totalt har misslyckats med att göra sjukförsäkringen försäkringsmässig. Den användes i mångt och mycket som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd, framför allt i vissa regioner, och förfelade då helt sitt syfte.

Resultatet av att Socialdemokraterna misslyckades och att vi hade så många sjukskrivna så förfärligt mycket längre än i jämförbara länder var att individerna inte syntes. De förpassades bort från egen försörjning och samhällsgemenskap på ett sätt som de inte förtjänade. Det var viktigt med sjukförsäkringsreformen.

Siffrorna förtjänar också att lyftas fram. Shadiye Heydari beskriver det ungefär så som jag upplever att Socialdemokraterna fortfarande enbart hävdar. De individer som har lämnat sjukförsäkringen eller förtidspensionen har kommit närmare arbetsmarknaden, och det tycker Socialdemokraterna är besvärande. Det innebär att individerna har andra former av egna inkomster eller ersättningar från Arbetsförmedlingens olika program, och de kan också i viss mån, som också nämns här, utnyttja ekonomiskt bistånd. Det är naturligtvis ett viktigt stöd för individer som står närmare arbetsmarknaden men inte nödvändigtvis är sjuka och därför inte heller ska finnas i sjukförsäkringen.

Ministern sade i sitt svar att det är anmärkningsvärt att det finns 220 000 långtidsarbetslösa och förtidspensionärer. Det är en jättegrypp människor som nu står mycket närmare arbetsmarknaden. De kan ses och rehabiliteras. Den tidigare socialdemokratiska regeringen lät förtidspensionera folk med stor entusiasm för att hålla ned arbetslöshetssiffrorna. Det var en skammens politik. Människor flyttades aktivt från ett arbete

eller möjligheten att utvärderas för en arbetsförmåga och glädjen att använda den arbetsförmågan. I stället hamnade de i bidragsförsörjning.

Det som är viktigt att komma ihåg är en detalj i interpellationen. Shadiye Heydari beskriver mycket riktigt den solidariskt finansierade sjukförsäkringen. Hon säger att den finansieras gemensamt genom avgifter på lönen.

Socialdemokraternas förslag är inte enbart att flytta tillbaka positionerna till en sjukförsäkring som inte längre fungerar, utan det är helt enkelt fråga om att härbärgera folk som borde stå närmare arbetsmarknaden och få möjligheter till rehabilitering för att komma åter i arbete. Faktum är att man vill kraftigt höja ersättningsnivåerna till individerna, kraftigt i så måtto att den totala skattebördan, som man vill lägga på svenska folket för att betala att folk som kanske i stället för att prövas mot arbetsmarknad och arbetsförmåga ska erbjudas en passiv sjukförsäkring, uppgår till drygt 16 miljarder kronor. Det är en skattechock som heter duga. Detta är att jämföra med utbildningssatsningar på 4 miljarder i den socialdemokratiska budgeten. Det är fråga om 16 miljarder i skattehöjningar.

Om vi tror att mycket av samhällets välfärd, inte minst pensionärernas möjligheter att få sina pensioner uppräknade, står på basen av att fler arbetar är det destruktivt att låta människor betala skatt i den omfattning som den skattechocken innebär. Men allra mest tragiskt är det naturligtvis för de människor som tvingas ut i sjukskrivning och förtidspension när de sannolikt har möjlighet att pröva sin arbetsförmåga och finna en egen försörjning.

Ekvationen går faktiskt inte alls ihop, Shadiye Heydari.

Anf. 93 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För jag vet inte vilken gång i ordningen svarar jag på en socialdemokratisk interpellation där andemeningen är att det var bättre förr. När fler blev sjukskrivna var det bättre. När fler var sjukskrivna längre var det bättre. När fler människor efter lång sjukskrivning blev förtidspensionärer mitt i livet var det bättre.

Det kan vara så att vi helt enkelt tycker olika, att ni tycker att det är bättre ju fler som är sjukskrivna och ju längre de är sjukskrivna och att vi tycker att det är bättre om det inte är så. Då vore det bättre om ni sade det, att det är så här ni vill ha det: Ändra reglerna så att fler människor är sjukskrivna längre och fler människor blir förtidspensionärer! Då kan vi ändå ha en diskussion om vilket samhälle vi vill ha.

Eller också kan det vara så att dessa interpellanter på allvar tror att det är rasande lätt för människor att efter flera års sjukskrivning komma tillbaka till arbetslivet, och om det inte löser sig på en gång vore det bättre om man inte hade försökt. Men då kan ni ju säga det i så fall: Det här är en baggis; det här löser vi utan problem. Det är bara regeringen som är klantig.

Vi borde skapa utrymme för något slags meningsfull debatt. Här låtsas man som att regelförändringar som skapar tidsgränser och skapar aktivitet för att ta vara på människors arbetsförmåga, med de resultat vi har haft, skulle kunna genomföras utan att det var en ganska tuff resa.

Svar på
interpellationer

Också tuff, och värd att nämna, är den svåra uppgift som de människor som arbetar på Försäkringskassan har – som Shadiye Heydari nästan rycker på axlarna åt. De ska efter lag och ordning bestämma vem som kan förväntas försörja sig själv och vem som ska få budskapet att ”vi tänker försörja dig för resten av ditt liv”. Det är en svår uppgift – det har alltid varit en svår uppgift, som är extra svår ju högre ambitioner man har – att inte bara förtidspensionera alla som har varit borta något år med tidsbegränsad sjukersättning som vi gjorde tidigare.

Ännu mer respekt är de värda som kämpar med detta, som vet att jag kan ha en liten förmåga för något arbete någonstans och tycker att den är värd att ta vara på, fast jag har drabbats av någonting som jag inte har bett om, fast jag inte kan jobba i mitt gamla yrke eller ens det jag har utbildning för, men att det är värt att försöka stå på egna ben så långt det bara går. Den berättelsen berättas alldeles för sällan.

Man svischar förbi dessa frågor som om de inte var värda någonting. Att tre av tio har höjt sina arbetsinkomster är inte värt någonting därför att andra inte har lyckats med det.

Allra sist: I Sverige har vi försörjningsstöd, socialbidrag, av det enkla skälet att alla civiliserade samhällen måste ha ett yttersta skyddsnät för dem som inte har försäkrad inkomst. Det är extra viktigt i ett land som i flera decennier har kämpat för att alla som kan jobba ska jobba, ha egen inkomst och vara försäkrade om de råkar illa ut. Om man då inte har ett jobb och inte har en inkomst är detta skyddsnät extra viktigt.

Att baktala det och säga att ingen borde ha försörjningsstöd, när SKL:s rapport visar att det är en försumbar ökning på grund av tidsgränserna i sjukförsäkringen, är inte att vara seriös.

Däremot pekar interpellanten på ett seriöst problem som vi alltid har haft i Sverige. Det finns sjuka människor som aldrig har jobbat och aldrig haft försäkrad inkomst och därför inte kan få sjukpenning trots att de är sjuka. Det har vi alltid haft i Sverige. För dem har vi ett yttersta skyddsnät, och det ska användas, inte förtalas.

Anf. 94 SHADIYE HEYDARI (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att säga att arbete ger frihet. Vårt mål är att människor ska komma ut i arbete och ha ett arbete. Jag blir förvånad när jag gång på gång får höra att det var värre och sämre under Socialdemokraternas tid. Men om det var så som ni beskriver det, varför gör ni det sämre för de försäkrade?

Vi vill att människor ska få hjälp och stöd i tid så att de kommer tillbaka till något arbete. Vi vill ha bättre rehabilitering, bättre planering, avstämningmöten mellan arbetsgivare, Försäkringskassan, läkare, primärvården eller vem det nu är, så att de får hjälp och stöd att komma tillbaka till ett arbete. Det är det som är vårt mål, inte att folk ska hamna i någon typ av förtidspensionering eller sjukskrivning. Det är inte Socialdemokraternas mål. Det vill jag påminna er om.

Ministern skriver i sitt svar:

”Tidsgränserna för prövning av arbetsförmåga och rätt till ersättning är helt avgörande för den kraftigt minskade sjukfrånvaron. I dag avslutas sjukskrivningar i mycket större utsträckning än tidigare med återgång i arbete, bland annat eftersom berörda aktörer mer aktivt bidrar till att tillvarata sjukskrivnas arbetsförmåga.”

Det är bra om man kan göra det.

Jag tänkte så här, ministern och Finn Bengtsson: Vad säger ni om cancerpatienterna? Det har hänt att man har frågat cancerpatienter: När ska du gå bort? När ska du dö? Är det okej att ställa sådana frågor till patienter som har den sjukdomen? Vi är olika människor med olika behov, och vi har olika sjukdomar, så man kan inte sätta upp en massa tidsgränser. Jag tycker att det är bra med tidsgränser, att man sätter upp ramar och tider: Så här ska vi hjälpa dig med sjukskrivningen tills du kommer tillbaka till arbete. Men vi kan inte ställa sådana frågor till människor och stressa ihjäl dem. Om människor får stöd och hjälp underlättar det självklart för många att komma tillbaka till ett arbete.

Jag vill citera en person som är utförsäkrad:

”Vad ska jag ta mig till? Ta livet av mig för att de ska fatta? Göra det ordentligt den här gången? Jag blir ju tvungen att slåss till priset av att jag blir ännu sjukare och mer sönderstressad. Det känns som jag bara vill dö just nu. Det känns som de tvingar mig till att ta livet av mig.”

Jag vill ställa en fråga till både ministern och Finn Bengtsson: Tycker ni att det är okej att människor känner så här, i vårt vackra Sverige, i vårt välfärdssamhälle, att människor känner sig stressade och oroade, i stället för att vi hjälper dem med rehabilitering och bättre planering så att de kan komma tillbaka till ett arbete? Ni kan väl inte misstro alla dessa människor.

Min sista fråga i denna del blir om ministern är nöjd med resultaten av reformen.

Anf. 95 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Jag tänkte säga att jag var glad att Shadiye Heydari inte hade hemfallit till att återigen i denna kammare ta upp enskilda fall som kanske har handlagts på ett sätt som är utanför vår kontroll eftersom den diskussionen inte är fruktbar här. Jag trodde att vi skulle besparas den nesan, men vi fick den på slutet i alla fall, kanske på grund av att argumenten tryter.

Låt mig då konstatera att drygt 60 000 har lämnat sjukförsäkringen men att vi har viktiga undantagsregler som gör att 25 procent av de individerna fortsätter att vara sjukskrivna därför att de har en grund för att inte lämna sjukförsäkringen vid två och ett halvt år. Det är alltså en väldigt viktig grupp som vi värnar om. Där är till exempel cancer, som nämndes här, ett undantag från att behöva lämna sjukförsäkringen. Regelverket – och det är det vi måste titta på i denna kammare – fungerar alldeles utmärkt.

Om jag ska ta den korta historiken var det Göran Persson som såg problemet med en sjukförsäkring som hade löpt amok. Han tillsatte sin tidigare socialförsäkringsminister som utredare – det vet Shadiye Heydari mycket väl – som kom fram med ett förslag där LO tyckte att den bortre gränsen skulle vara 15 månader. Vi har två och ett halvt år, som är mycket längre, plus att vi har många undantag för dem som inte ska behöva lämna sjukförsäkringen. Så är regelverket. Det är synnerligen humanitärt.

Men det allra mest humanitära är att det kanske är 35 000 som inte längre är i sjukförsäkringen när de inte behöver det. De får en möjlighet

att ses och prövas för den arbetsförmåga de säkert kan utveckla, och många av dem har jobb.

Detta förringar Socialdemokraterna. De förringar deras möjlighet att komma tillbaka till arbetslivet, i stället för att hurra för dessa människor och stödja denna reform.

Anf. 96 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Det är bra att vi är överens och att det sägs i klartext att vi inte ska tillbaka. Det är bra att vi är överens om att tidsgränser är bra och nödvändiga. Det låter inte alltid så i diskussionen.

Om det är enskildheter inom ramen för reformen som ni på allvar vill diskutera är vi helt öppna för en sådan diskussion. Om det finns bättre sätt att satsa de massiva pengarna på rehabiliteringsinsatser, om vi kan nå människor ännu bättre än i dag, om vi kan förstärka arbetsgivarnas intresse och om vi kan förbättra processerna är vi helt öppna för att diskutera det. Det finns ingen prestige i detta.

Det är bra att det sägs att tidsgränser är bra, att ni inte vill riva upp dem och att ni inte vill tillbaka till det gamla. Men ni har en trollformel som gör att alla svåra frågor försvinner. Jag tror inte riktigt på den.

Både politiken och kanske än tydligare handläggare tvingas ibland att göra svåra avvägningar. Man ska bedöma sådant som inte är solklart. Man ska fatta beslut som kan ifrågasättas och som kanske måste vandra vidare till domstol för att rätas ut. Det enda sättet att slippa alla dessa svåra frågor, som ju socialförsäkringen är till för att hantera, är att se till att alla som ansöker om förtidspension får det. Då slipper man de svåra frågorna.

Det fanns en tid när socialdemokrater var väldigt tydliga med att det samhället vill vi inte ha. Alla som kan arbeta ska arbeta. Bara det samhället skapar resurser för en generös välfärdspolitik för dem som inte kan arbeta. Det är lite förvånande att man ska behöva berätta detta för återkommande socialdemokratiska interpellanter.

Tidsgränserna är inte i första hand viktiga därför att ett litet antal lämnar sjukförsäkringen efter sista tidsgränsen. Tidsgränserna är viktiga eftersom de har påskyndat hela processen.

Den stora segern med reformen är att mycket färre människor i dag är sjukskrivna riktigt länge, det vill säga de som löper den största risken att hamna i förtidspension därefter. Det är också färre som blir sjukskrivna, och det är bra. Men sådant kan variera. Det såg vi senast i februari då jättemånga människor var sjuka samtidigt. Sådant kan vi hantera i Sverige. Det vi inte kan hantera är när väldigt många blir sjukskrivna omotiverat länge för åkommor efter vilka de skulle kunna komma tillbaka snabbare. Det har faktiskt hänt inom ramen för saker som fortsatt är svåra.

Allra sist: Vi saknar inte problem. Jag brukar understryka att det finns gott om problem kvar att ägna vår mentala energi åt. Psykisk ohälsa är i dag den alltmer dominerande gruppen, framför allt i lång sjukskrivning. Där är våra redskap och våra erfarenheter inte alls lika goda som när det gäller somatiska sjukdomar och fysiska skador.

Vi är nog bättre än någonsin tidigare i Sverige på att hjälpa människor snabbt tillbaka till jobbet vid vanliga somatiska sjukdomar. Det är jättebra. Nästa utmaning är att bli lika respektfulla mot och lika intresse-

rade av människor med psykisk ohälsa och att hjälpa dem tillbaka till arbetslivet, som dessutom är stätt i sådan förändring att dessa åkommor kan vara extra svåra att förena med ganska många jobb i dag. Det är riktigt stora utmaningar, och dessa delar vi med stora delar av västvärlden.

Det vore fantastiskt om vi kunde ägna lite mer politisk energi åt att ta reda på vilka av våra regelverk i dag som inte är bra nog för att möta 2000-talets stora ohälsoproblem och vad vi kan göra åt detta. Den diskussionen efterlyser jag, också i Sveriges riksdag.

Anf. 97 SHADIYE HEYDARI (S):

Fru talman! Det är klart att vi inte vill tillbaka till gamla regler. Men om det är frid och fröjd med den reform som regeringen är så stolt över, varför är vi då tvungna att lämna ett antal utskottsinitiativ?

Det finns brister i regelverket och i reformen, och det är viktigt att man åtgärdar dem. Man ska inte lägga skulden på någon annan och säga att det var sämre under Socialdemokraternas tid och att det är bättre nu.

Det var inte bra då, och det är inte bra nu. Se till att förbättra regelverket! Se till att människor kommer tillbaka i arbete! Se till att människor får hjälp och stöd, utbildning, arbetsträning och rehabilitering så att de klarar av ett arbete! Vi ska inte utförsäkra alla dessa människor, som vi har talat om i dag, och inte oroa och stressa dem i onödan.

Fru talman! Vår välfärd bygger på att alla som kan jobba också gör det. Men för den som har otur att bli sjuk måste det finnas en sjukförsäkring som ger både snabb rehabilitering tillbaka till arbete och ett gott ekonomiskt skydd under den tid det tar. Sjukförsäkringen ska baseras på inkomstbortfallsprincipen. Man ska inte behöva gå från hus och hem när man mist sin arbetsförmåga genom sjukdom eller skada. Genom solidarisk finansiering och riskutjämning bidrar sjukförsäkringen till ett gott ekonomiskt skydd för alla.

Socialdemokraternas utgångspunkt är att alla människors förmåga till arbete ska tas till vara. Arbetsförmågan och viljan att delta i arbetslivet hos sjuka och funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga måste tillvaratas mycket bättre än nu.

Min slutliga fråga till ministern är: Vilka andra åtgärder har ministern för avsikt att vidta för att säkerställa att de utförsäkrade kommer tillbaka i arbete samt att ingen blir utförsäkrad?

Anf. 98 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Vi har vid flera tillfällen, både i formella sammanhang i utskottet och i andra sammanhang, beskrivit hur vi ser på situationen, vilka insatser som görs och hur vi följer upp vad som händer i sjukförsäkringen. Det gäller både sådant som går väldigt bra och nya problemområden som vi ser tydligare i dag men som vi inte såg förut. Jag är mycket öppen med att jag återkommande diskuterar dessa saker.

Det är viktigt att nu hålla fokus på att det här är för Sverige helt avgörande frågor. Det äventyrar inte detaljer utan äventyrar basen för svensk välfärdspolitik om man tappar greppet om de svenska socialförsäkringarna.

Jag kan känna mig lite ensam i kampen för att ge den svenska modellen ett bättre öde än att slarvas bort i lite ovarsam oppositionspolitik. Jag är helt medveten om att när ni i oppositionen samlar er, från social-

demokrater till sverigedemokrater, är ni fler. Då får ni ta ansvar för det. Vi står upp för den politik som vi har genomfört.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 20.08 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna i ca 5 minuter i väntan på att miljöminister Lena Ek (C) skulle infinna sig i kammaren för att lämna svar på interpellation 2012/13:415.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 20.11.

15 § Svar på interpellation 2012/13:415 om villkor för användande av vattenskoter

Anf. 99 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Ärade ledamöter! Ärade interpellant! Jens Holm har frågat mig om jag avser att snarast verka för att förordning 1993:1053 om användning av vattenskoter ska kunna tillämpas i enlighet med sitt syfte samt om jag avser att verka för att frågan om behörighet och åldersgräns för vattenskoter kommer att vara en del av ett nytt förslag från regeringen.

Det stämmer, fru talman, som Jens Holm påpekar att det har visat sig vara svårt att tillämpa den svenska vattenskoterförordningen vad gäller möjligheterna att lagföra någon för brott mot förordningens bestämmelser.

Vattenskoterfrågan är en fråga som jag under min tid som miljöminister har fått ta del av flera synpunkter kring, exempelvis vad gäller erfarenheter av störningar från nöjeskörning och krav på hårdare reglering. Andra har anfört att ansvarsfull användning av vattenskotrar inte medför sådan störning att det är motiverat med en särreglering av just vattenskoteranvändning och att förordningen därför bör upphävas i sin helhet.

Jag delar Jens Holms uppfattning att dagens situation är otillfredsställande och att nuvarande reglering måste ses över så att frågan kan få en lösning. Regeringen har därför den 5 juni 2013 gett i uppdrag åt Havs- och vattenmyndigheten att kartlägga och analysera omfattningen av och orsaken till de olägenheter för människors hälsa eller för miljön som användningen av vattenskotrar kan ge upphov till. Till undvikande av omotiverad särreglering av vattenskotrar i förhållande till andra typer av mindre motordrivna vattenfarkoster innefattar uppdraget en kartläggning och analys av störningsbilden även för dessa farkoster. Havs- och vat-

tenmyndigheten ska föreslå de eventuella författningsändringar som analysen föranleder. Uppdraget ska redovisas i november i år.

Jens Holm har också ställt en fråga om huruvida behörighet och åldersgräns för vattenskoter kommer att vara en del av ett nytt förslag från regeringen. Regeringen har i dag inga planer på att införa krav på behörighet och åldersgräns för vattenskotrar. För det fall Havs- och vattenmyndigheten i sin redovisning av det uppdrag som nu har lämnats skulle komma fram till att det finns en direkt koppling mellan de störningar som vattenskoteråkning ger upphov till och ålder och kompetens hos föraren kan regeringen givetvis komma att omvärdera denna inställning. Detta faller i så fall under infrastrukturministerns portfölj.

Anf. 100 JENS HOLM (V):

Fru talman! För en vecka sedan blev en kvinna strax utanför Blackeberg påkörd av en vattenskoter. Hon simmade i vattnet, inte särskilt långt ut, och plötsligt kom en vattenskoter i full fart och körde på henne. Såvitt jag vet ligger kvinnan fortfarande på sjukhus. Hon är allvarligt skadad, men läget lär vara stabilt. Nyligen avled en man efter att ha kört med vattenskoter strax utanför Ingarö i Stockholm.

Detta är bara två exempel på de återkommande tillbudena med vattenskotrar. Enligt Stockholmspolisen kan man en solig dag bara här i Stockholmsområdet få två tre anmälningar av folk som är upprörda över vårdslös körning med vattenskotrar. Det är nog inte så konstigt. Med en vattenskoter kan man köra extremt fort. Man kan köra på grunda vatten. Det finns egentligen inga som helst begränsningar vad gäller ålder eller lämplighet på föraren. Vem som helst kan sätta sig på en vattenskoter på mellan 100 och 200 hästkrafter, alltså lika mycket som en stor bil, och köra i upp till 60 knop, vilket är ungefär 100 kilometer i timmen.

Många människor är upprörda över det oväsen som vattenskotrar för med sig. Många som värnar djur- och naturliv störs av hur vattenskotrar stör till exempel häckande fåglar eftersom de kan köra långt in mot kanten i grunda vatten.

Precis som miljöministern säger är inte problemet med vattenskotrar någon ny fråga. Tvärtom är detta något som har avhandlats ett flertal gånger i Sverige. År 2009 kom det en dom från EU:s domstol där man konstaterade att den svenska vattenskoterförordningen stod i strid med EU-rätten. Snart därefter sade den svenska kustbevakningen att de inte längre ska rapportera överträdelser mot vattenskoterförordningen. Åklagarmyndigheten har lämnat ett liknande besked och uppmanar åklagarna i Sverige att inte lagföra överträdelser gjorda av vattenskotrar.

Detta innebär att sedan sommaren 2011 och sommaren 2012 råder det ingen ordning och reda bland vattenskotrar i svenska sjöar och på havet. I princip är det ett rättslöst tillstånd.

Polisen, Kustbevakningen, åklagare, vanliga människor och även vattenskoteruthyrare vill ha ordning och reda på sjön. De vill att det ska finnas till exempel krav på förarbevis och en åldersgräns. De vill också att den svenska regeringen ska klara ut vad det egentligen är som gäller rent lagmässigt. Gäller den svenska vattenskoterförordningen, eller vad är det som gäller?

Jag tycker att det är bra att regeringen nu ska agera. Men ärligt talat, Lena Ek – problemen är inte nya. Ni på Regeringskansliet har känt till i

flera år att ingenting görs vid överträdelser mot vattenskoterförordningen. Jag undrar: Vad har du för budskap till alla som vistas på sjön i sommar? Kan man känna sig säker mot vattenskotrar?

Anf. 101 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Ja, det är viktigt med ordning och reda. Ja, det är viktigt med korrekt information till allmänheten. Och ja, det är viktigt med korrekt information till dem som hanterar vattenskotrar i ett eller annat sammanhang.

Vi kan börja med brottsbalken. Där hanteras sådana ärenden. Det handlar om ifall man uppsåtligen har skadat någon, det handlar om miss-handel och det handlar om andra former av brott. Det gäller alla till lands och till sjöss oavsett fordon och oavsett tid på dygnet. Det kan vi därför kanske avskryva direkt. Det är inte heller det som interpellationen handlar om. I så fall skulle justitieministern ha interPELLERATS.

Sedan handlar det om villkoren för att ha rätt att framföra en vattenskotter. Det är frågor som hanteras på samma sätt som villkoren för att framföra lastbilar, bilar, motorcyklar och andra fordon, och de hanteras av infrastrukturministern. Det är inte heller det som denna interpellation handlar om.

Detta handlar om i vilken omfattning som vattenskotrar stör människor och orsakar skador på miljö, natur eller människors hälsa i en miljömässig mening. Ja, där behöver saker och ting redas ut, och ja, det är mitt ansvar. Det är precis därför som Havs- och vattenmyndigheten har fått ett uppdrag. Myndigheten ska analysera omfattningen av och orsaken till de olägenheter för människors hälsa eller miljö som användningen av vattenskotrar och andra mindre motordrivna vattenfarkoster kan ge upphov till och föreslå författningsändringar som analysen föranleder.

Det finns egentligen en lagstiftning. Men eftersom EU-kommissionen och EU-domstolen har sagt att den inte är korrekt utformad måste vi göra om den. Det är därför som vi har tagit upp denna fråga. Detta uppdrag har lämnats till Havs- och vattenmyndigheten, och regeringen avser att när det gäller dessa frågor och denna aspekt av användningen av vattenskotrar redovisa detta uppdrag i vinter. Jag hoppas att vi kommer att vara klara med regler så att det blir tydligt och transparent så att alla vet vad som gäller före nästa säsong.

Anf. 102 JENS HOLM (V):

Fru talman! Som jag sade tidigare tycker jag att det är bra att regeringen har gett detta uppdrag till myndigheten att återkomma med konkreta förslag på ändringar i lagen.

Men man ska komma ihåg att i april 2011 inkom riksåklagaren med en skrivelse till ditt departement, Lena Ek. Du var visserligen inte miljöminister då. Du blev det några månader senare. Riksåklagaren konstaterade att det har varit ett relativt stort antal fall med klagomål på tänkta överträdelser mot vattenskotterförordningen som polisen, Kustbevakningen och åklagare har tagit upp. Men alla dessa åtal har ogillats. Riksåklagaren tog upp att den dåvarande lagstiftningen inte fungerade och att det fanns behov av någon form av skärpning eller förändring.

Det, Lena Ek, var våren 2011. Nu skriver vi försommaren 2013. Det har alltså gått mer än två år sedan denna skrivelse från riksåklagaren inkom. Jag undrar: Varför har det tagit så lång tid?

Det uppdrag som ni har gett till Havs- och vattenmyndigheten innebär att det kommer att råda ett rättslöst tillstånd även under denna sommar. Det tycker jag är mycket oroväckande.

Jag skulle också vilja ta upp ett brev som jag fick från en invånare norr om Umeå. Han heter Anders Enetjärn. Han bor nära en sjö som heter Tavelnsjön, och som alltså ligger norr om Umeå. I Tavelnsjön häckar en stor mängd olika fåglar. Det är dvärgmåsar, skrattmåsar, silvertärnor, skäggdopping, storlom, gräsand och så vidare.

Anders Enetjärn konstaterar att det just nu är den känsligaste perioden på året för dessa fåglar. Det är nu de går till häckning. Fåglarna behöver lugn och ro. Då skriver Anders Enetjärn så här:

Antalet vattenskotrar i sjön ökar för varje år. Under fredagen och lördagen den 17–18 maj har flera vattenskoteråkare lekt på sjön under både förmiddag, eftermiddag och kväll. När man med kikare följer vattenskoteråkare kan man se hur de hela tiden driver upp små grupper av fåglar runt omkring sig när vattenskotrarna ömsom leker sig fram kors och tvärs över sjön. Störningen av fåglarna är uppenbar. Fortsätter det så här gissar jag att många fågelpar inte kommer att gå till häckning i Tavelnsjön i år.

Detta tycker jag är otroligt alarmerande, och detta sker just nu i mängder av sjöar och vattendrag i Sverige. Därför tycker jag att det är så otroligt viktigt att ministern skyndsamt gör någonting.

En konkret sak som jag tog upp är att man har någon form av åldersgräns och krav på någon form av förarbevis, till exempel ett körkort, för att framföra en vattenskoter. När vi sätter oss i en bil vet vi att det är säkerhetsbälte, körkort och åldersgräns som gäller. När vi sätter oss på en motorcykel är det mc-kort och hjälm som gäller. När vi sätter oss på en EU-moped vet vi att det finns en hastighetsbegränsning och att det finns en åldersgräns. Det finns också körkort för EU-moped. När någon sätter sig på en vattenskoter som kan gå i över 100 kilometer i timmen och har lika många hästkrafter som en stor Volvo finns det inga begränsningar alls. Det finns inga krav på ålder, och det finns inga krav på körkort eller lämplighet.

Tycker inte du, Lena Ek, att vi ska ha någon form av åldersgräns och att vi ska ha någon form av krav på lämplighetsbevis för framförande av vattenskoter?

Anf. 103 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Jag tycker naturligtvis att det är förfärligt med de olyckor som sker i samband med bruk och missbruk av detta fordon.

Men samtidigt måste jag säga att du, Jens Holm, brukar vara noga med fakta, eller hur? Jag tycker inte att vi ska sprida den felaktiga uppfattningen att inga regler gäller. Det är faktiskt inte sant.

Brottsbalkens regler gäller i allra högsta grad i fråga om det som handlar om skadegörelse och det som handlar om skada på person. De rättsvårdande myndigheter som vi har och som finns i närheten av sjön och i, på och runt våra öar och våra skärgårdar har naturligtvis ett absolut ansvar att hitta förövare, beivra brott och se till att säkra bevisning när det gäller alla de brott som finns upptagna i brottsbalken. Det är varken

*Svar på
interpellationer*

ett osäkert rättsläge eller några som helst tveksamheter om detta. Alla dessa regler gäller också i fråga om vattenskotrar.

Sedan kan vi gå över till det som handlar om miljöfrågor. Det är faktiskt så att 7 kap. miljöbalken gäller också i detta fall och i det fall man orsakar miljöskada, precis som för alla andra.

Jag tycker att det inte bara är fel, utan jag tycker att det möjligen till och med är skadligt att offentligt i riksdagens kammare försöka ge sken av att det är ett rättslöst tillstånd, för det är det verkligen inte. Det som det handlar om är att de regler som vi har haft och som handlar om i vilka områden som man får framföra dessa vattenskotrar har visat sig inte vara möjliga att använda. Men det är verkligen bara en liten del av det hela.

Om du som riksdagsledamot i en interpellationsdebatt vill debattera frågan om körkortslänkande tillstånd för vattenskotter måste du interpellera den minister som har ansvar för dessa frågor. Jag kan inte uttala mig i detta fall. Jag kan ha en väldigt personlig åsikt, och jag kan jämföra med vad det är som gäller för den som ska framföra en motorcykel, en moped eller andra fordon där det krävs tillstånd. Det kan vara Centerpartiets åsikt, och det kan vara min personliga åsikt. Men när det gäller regeringens åsikt i dessa frågor måste diskussionen föras med ansvarig minister.

När det handlar om frågan om vattenskotterförordningen handlar det om i vilka områden och under vilka omständigheter som man får framföra vattenskotter. Och där har vi ett rättsosäkert tillstånd. Det är precis därför som Kustbevakningen och polisen tycker att det blir onödigt att fullfölja ärenden som handlar om detta. Men det innebär inte att de inte har sitt fulla ansvar enligt brottsbalken och enligt miljöbalken. Dessa två mycket stora regelsystem gäller alla i vårt samhälle.

Fru talman! Jag ber att få återkomma i mitt nästa inlägg till hur vi nu försöker att rätta till detta så skyndsamt som det går.

Men låt oss gemensamt komma överens om att ingen av oss ska torgföra den åsikten eller det felaktiga påståendet att det är ett rättslöst tillstånd på havet, för det är det definitivt inte.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill för protokollets skull säga att det inte är Jens Holm som bestämmer vilken minister som ska besvara interpellationen, utan det är regeringen som gör det.)

Anf. 104 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag tackar för det klagörandet. Jag skulle inte ha något emot om det var flera ministrar som deltog i den här debatten. Men jag vill understryka, Lena Ek, att vi har en vattenskotterförordning. Vi har en förordning som gäller det fordon som heter vattenskotter. Kustbevakningen har gått ut och uppmanat sina tjänstemän att inte rapportera eventuella överträdelse mot vattenskotterförordningen. Sedan har vi Åklagarmyndigheten, som säger åt sina åklagare att de inte ska försöka lagföra överträdelse mot vattenskotterförordningen. Allt det här har varit väldigt klart och tydligt för regeringen. I april 2011 inkom riksåklagaren med en skrivelse till miljöministerns eget departement och tog upp just den här problematiken. Det har tagit över två år, Lena Ek, innan ni har agerat. Det

landade i ditt departement, så någon form av ansvar borde du väl ändå ha.

Miljöministern tar upp brottsbalken och miljöbalken. Jag skulle vilja veta hur många fällande domar som avkunnats de senaste åren för överträdelser med vattenskoter mot brottsbalken och miljöbalken. Finns det några sådana konkreta exempel? Vi vet att Kustbevakningen, polisen och åklagare vill ha någon form av lagändring, ett förtydligande agerande från regeringen.

Jag skulle också vilja höra om ministern avser att vidta några nya åtgärder för att skydda miljön och fågellivet mot vattenskotrar. Det lät som att ministern ville återkomma med någonting i sitt sista anförande. Ministern har sin sista chans att göra det. Det vore fantastiskt om Lena Ek skulle kunna lova något sådant.

Anf. 105 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Det är helt korrekt att vi har ett bekymmersamt läge när det gäller vattenskotreförordningen, som handlar om regler om var och hur man får framföra vattenskotrar rent fysiskt i våra skärgårdar. Det har vi försökt klarlägga, först genom att ha en intensiv dialog med EU:s myndigheter för att se vad man menar i de oklara texter som vi har haft. Vi har anordnat en hearing på Miljödepartementet med berörda parter för att klarlägga detta. Vi har insett att den reglering vi har faktiskt inte fungerar och att vi måste åtgärda denna fråga.

Därför har vi fattat ett regeringsbeslut om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att titta på hur vattenskotrar och andra mindre, motordrivna fordon stör. En av EU:s kritikpunkter är att förordningen bara gäller vattenskotrar men borde gälla också andra mindre motorfordon på sjön. Vi ska försöka få ett underlag där man teknikneutralt för den här gruppen fordon klarlagt vilka störningar som sker, var vi har hål och vad 7 kap. miljöbalken inte täcker i miljödelen samt vad som behöver göras från Miljödepartementets och vår myndighets sida när det gäller det område som vattenskotreförordningen täcker.

HaV har fått ungefär sex månader på sig att klara ut detta och komma tillbaka med ett underlag. Jag avser att återkomma till riksdagen med ett förslag till beslut före nästa säsong. Jag håller helt med om att det när det gäller miljöfrågor och vattenskotrar finns oklarheter i regelverket som inte behöver finnas där. Därför ser vi nu till att vi får det beslutsunderlag som vi ska ha enligt grundlagen för att kunna förelägga riksdagen ett förslag till beslut om en ny vattenskotreförordning. Ett sådant hoppas jag kunna återkomma med i vår i budgeten för nästa säsong.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades

Proposition

2012/13:176 Bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter enligt strafftidslagen

Prot. 2012/13:120

11 juni

Svar på
interpellationer

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för propositionen skulle förlängas till *onsdagen den 25 september*.

EU-dokument

KOM(2013) 342 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillhandahållandet av och kvaliteten på statistik för förfarandet vid makroekonomiska obalanser

Motioner

med anledning av prop. 2012/13:163 Vissa register för forskning om vad arv och miljö betyder för människors hälsa
2012/13:Ub21 av Rossana Dinamarca m.fl. (V)
2012/13:Ub22 av Gunvor G Ericson m.fl. (MP)

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

2012/13:SfU8 Genomförande av direktivet om sanktioner mot arbetsgivare
2012/13:SfU13 Genomförande av blåkortsdirektivet
2012/13:SfU9 Överflyttning av vissa utlänningsärenden till den ordinarie migrationsprocessen m.m.

Kulturutskottets betänkande

2012/13:KrU4 Mål för friluftslivspolitik

Socialutskottets betänkanden

2012/13:SoU26 Ny myndighet för hälso- och vårdinfrastruktur
2012/13:SoU27 En mer samlad myndighetsstruktur inom folkhälsoområdet
2012/13:SoU28 Riksrevisionens rapport om statens insatser inom ambulansverksamheten

17 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 11 juni

2012/13:490 Fortsatt pendeltågstrafik på sträckan Järna–Gnesta

av *Mats Pertoft* (MP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:491 Rehabilitering inom kriminalvården

av *Gunvor G Ericson* (MP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 juni.

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 juni

2012/13:571 Trygghetens hus som föregångare och gott exempel

av *Per Åsling* (C)

till försvarsminister Karin Enström (M)

den 11 juni

2012/13:572 Eventuell nedläggning av pendeltågstrafiken mellan Järna och Gnesta

av *Mats Pertoft* (MP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:573 Trängselskatt på tåg

av *Peter Persson* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:574 Gnestapendelns framtid

av *Ingela Nylund Watz* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:575 Whistleblowers mänskliga rättigheter

av *Maria Ferm* (MP)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:576 Amerikanska myndigheters möjlighet att övervaka svenskars kommunikation

av *Maria Ferm* (MP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 juni.

19 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 11 juni

2012/13:564 Tillträde för hundar i offentliga miljöer

av *Catharina Bråkenhielm* (S)

till statsrådet Erik Ullenhag (FP)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 juni.

Prot. 2012/13:120 20 § Kammaren åtskildes kl. 20.35.
11 juni

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 15.58,
av tredje vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 95 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CLAES MÅRTENSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Förnyad bordläggning.....	2
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
5 § Svar på interpellation 2012/13:419 om glesbygdskommuners behov av rekrytering inom välfärdssektorn.....	3
Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	3
Anf. 2 MARIA STENBERG (S).....	3
Anf. 3 FINN BENGTTSSON (M).....	4
Anf. 4 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	5
Anf. 5 MARIA STENBERG (S).....	6
Anf. 6 FINN BENGTTSSON (M).....	7
Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	8
Anf. 8 MARIA STENBERG (S).....	9
Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	10
6 § Svar på interpellation 2012/13:430 om attraktiva yrkesprogram för jobb	11
Anf. 10 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	11
Anf. 11 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	11
Anf. 12 ROGER HADDAD (FP).....	12
Anf. 13 MARIA STENBERG (S).....	13
Anf. 14 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	14
Anf. 15 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	15
Anf. 16 ROGER HADDAD (FP).....	16
Anf. 17 MARIA STENBERG (S).....	16
Anf. 18 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	17
Anf. 19 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	18
Anf. 20 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	18
7 § Svar på interpellation 2012/13:441 om kontroll av vårdcentraler inom vårdvalet	19
Anf. 21 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	19
Anf. 22 HILLEVI LARSSON (S).....	20
Anf. 23 FINN BENGTTSSON (M).....	21
Anf. 24 EVA-LENA JANSSON (S).....	22
Anf. 25 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	23
Anf. 26 HILLEVI LARSSON (S).....	24
Anf. 27 FINN BENGTTSSON (M).....	25
Anf. 28 EVA-LENA JANSSON (S).....	26
Anf. 29 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	26
Anf. 30 HILLEVI LARSSON (S).....	27
Anf. 31 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	27
8 § Svar på interpellation 2012/13:450 om bristerna inom svensk ambulanssjukvård	28
Anf. 32 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	28

Anf. 33	ARDALAN SHEKARABI (S)	30
Anf. 34	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	31
Anf. 35	ARDALAN SHEKARABI (S)	31
Anf. 36	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	32
Anf. 37	ARDALAN SHEKARABI (S)	33
Anf. 38	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	33
9 §	Svar på interpellation 2012/13:440 om småföretagens finansieringsmöjligheter	34
Anf. 39	Statsrådet PETER NORMAN (M)	34
Anf. 40	PETER PERSSON (S)	35
Anf. 41	STAFFAN ANGER (M)	35
Anf. 42	FINN BENGTTSSON (M)	36
Anf. 43	Statsrådet PETER NORMAN (M)	38
Anf. 44	PETER PERSSON (S)	38
Anf. 45	STAFFAN ANGER (M)	39
Anf. 46	FINN BENGTTSSON (M)	40
Anf. 47	Statsrådet PETER NORMAN (M)	40
Anf. 48	PETER PERSSON (S)	41
Anf. 49	Statsrådet PETER NORMAN (M)	42
10 §	Svar på interpellationerna 2012/13:410 och 412 om brister i stödet till unga arbetslösa	43
Anf. 50	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	43
Anf. 51	PATRIK BJÖRCK (S)	43
Anf. 52	ESABELLE DINGIZIAN (MP)	45
Anf. 53	GUSTAV NILSSON (M)	45
Anf. 54	FINN BENGTTSSON (M)	46
Anf. 55	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	48
	(forts.)	49
	Ajournering	49
	Återupptagna förhandlingar	49
10 §	(forts.) Svar på interpellationerna 2012/13:410 och 412 om brister i stödet till unga arbetslösa	49
Anf. 56	PATRIK BJÖRCK (S)	49
Anf. 57	ESABELLE DINGIZIAN (MP)	50
Anf. 58	GUSTAV NILSSON (M)	51
Anf. 59	FINN BENGTTSSON (M)	52
Anf. 60	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	52
Anf. 61	PATRIK BJÖRCK (S)	53
Anf. 62	ESABELLE DINGIZIAN (MP)	54
Anf. 63	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	54
11 §	Svar på interpellation 2012/13:418 om den höga ungdomsarbetslösheten	55
Anf. 64	Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M)	55

Anf. 65 MARIA STENBERG (S).....	55
Anf. 66 GUSTAV NILSSON (M).....	56
Anf. 67 FINN BENGTTSSON (M).....	57
Anf. 68 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	58
Anf. 69 MARIA STENBERG (S).....	59
Anf. 70 FINN BENGTTSSON (M).....	60
Anf. 71 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	60
Anf. 72 MARIA STENBERG (S).....	61
Anf. 73 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	62
12 § Svar på interpellation 2012/13:427 om utstationerad arbetskraft och snedvriden konkurrens på svensk arbetsmarknad	63
Anf. 74 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	63
Anf. 75 JOSEFIN BRINK (V)	63
Anf. 76 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	64
Anf. 77 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	65
Anf. 78 JOSEFIN BRINK (V)	66
Anf. 79 KATARINA BRÄNNSTRÖM (M)	67
Anf. 80 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	68
Anf. 81 JOSEFIN BRINK (V)	68
Anf. 82 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	69
13 § Svar på interpellation 2012/13:439 om nedläggning av Ericssons fabrik i Hudiksvall	69
Anf. 83 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	69
Anf. 84 ULLA ANDERSSON (V).....	70
Anf. 85 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	71
Anf. 86 ULLA ANDERSSON (V).....	72
Anf. 87 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	73
Anf. 88 ULLA ANDERSSON (V).....	74
Anf. 89 Arbetsmarknadsminister HILLEVI ENGSTRÖM (M).....	75
14 § Svar på interpellation 2012/13:452 om resultatet av sjukförsäkringsreformen	75
Anf. 90 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M).....	75
Anf. 91 SHADIYE HEYDARI (S).....	76
Anf. 92 FINN BENGTTSSON (M).....	77
Anf. 93 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M).....	78
Anf. 94 SHADIYE HEYDARI (S).....	79

Anf. 95 FINN BENGTTSSON (M).....	80
Anf. 96 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	81
Anf. 97 SHADIYE HEYDARI (S)	82
Anf. 98 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	82
Ajournering.....	83
Återupptagna förhandlingar	83
15 § Svar på interpellation 2012/13:415 om villkor för användande av vattenskoter	83
Anf. 99 Miljöminister LENA EK (C)	83
Anf. 100 JENS HOLM (V)	84
Anf. 101 Miljöminister LENA EK (C)	85
Anf. 102 JENS HOLM (V)	85
Anf. 103 Miljöminister LENA EK (C)	86
Anf. 104 JENS HOLM (V)	87
Anf. 105 Miljöminister LENA EK (C)	88
16 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	88
17 § Anmälan om interpellationer	89
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	90
19 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	90
20 § Kammaren åtskildes kl. 20.35.	91

